សតវត្សអធម៌ និង ស្តេច សីហនុ ជាបិតាជាតបែប ណា ?

Par Sangha OP

មាតិកា

មនោគមវជ្ជាជាតខ្មែរ	1
រយៈពេលមានគ៏កកូនឯករាជ្យជាត	11
សម័យឯករាជ្យ- ១៩៥៣ - ១៩៥៥	20
សម័យឯករាជ្យ - ១៩៥៥១៩៦០-	29
សម័យឯករាជ្យ - ១៩៦០១៩៦៦-	40
សម័យឯករាជ្យ - ១៩៦៦១៩៧០-	50
ផលអាក្រក់ កេតចេញ ពីកំហុស សីហនុ	60
សីហនុជាបិតាជាតបែបណា ?	70
ចប់	78

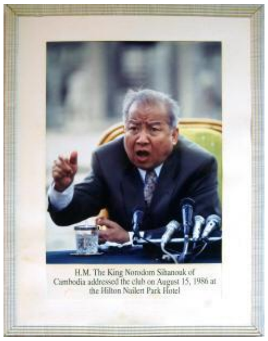

មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរ

ប្រជាជាតិនិមួយៗ តែងតែមាននមនោគមវិជ្ជាជាតិជានិច្ច សួរថាតើ មនោគមវិជ្ជាប្រជាជាតិខ្មែរ មានបែបណាដែរ ?

អ្វីដែលហៅថាមនោគមវិជ្ជាជាតិ ?

មនោគមវិជ្ជា គឺជាគំនិតរួម របស់ពលរដ្ឋ នៃប្រជាជាតិមួយ ដូចយ៉ាង សសានា ទស្សនវិជ្ជា សង្គមធម៌ សេដ្ឋកិច្ច សីលធម៌។ល។ ដែលជា "ចក្ខុវិស័យនៃសាកលលោក" របស់ខ្លួនសំរាប់ ធ្វើពណ៌នា បកស្រាយនិងបង្ហាញ នូវភាពត្រឹមត្រូវ នៃស្ថានភាពប្រជាជាតិខ្លួន។ វាជា "ម៉ាស៊ីននៃការផ្លាស់ប្តូរ" របស់ប្រជាជាតិ ដើម្បីរកសេចក្តីរិកចំរើនក្នុងអានាគត ឬក៏វាអាចជា ទម្លាប់ដុះស្លែមួយ លែងប្រែប្រួល នោះដែរ។ មនោគមវិជ្ជាជាតិ ជាធាតុធំរបស់ប្រជាជាតិ ជាស្នូលនៃវប្បធម៌ជាតិ។ វាជាប្រព័ន្ធនៃគោលការណ៍ និងជាការត្រិះរិះ[1] ដែលបង្កកបង្កើត ឲមានជារូប នៃប្រជាជាតិ ដែលជាសព៌ាង្គកាយ មានកម្រងក្បួន **ល័ក្ខខ័ណ្ឌឥរិយាបថ**[2] បុគ្គលម្នាក់ៗ ឬជា សមូហឥរិយាបថបណ្តាបុគ្គលសំរាប់ប្រត្តិបត្តិរួមរស់ក្នុងវិន័យ ជាសមាជិករបស់សង្គមជាតិ។

វិន័យនេះ ជាធម៌បង្ខំដាច់ខាត ឲសមាជិកនៃសង្គមជាតិ គោរពប្រត្តិបត្តិតាម ហើយបើមាន នរណាម្នាក់ មានទំនាស់នឹងគំនិតដាច់ខាតនេះ គេចាត់ទុកទង្វើនេះ ជាអសីលធម៌ ដែលអ្នកផងទាំងពួងអាចបន្ទាសបាន ជាទោស ដែលគេអាចបណ្តេញអ្នកបង្កនេះ ចេញពីសហគមន៏ ជាបទល្មើស ដែលតុលាការ អាចដាក់ទណ្ឌកម្មបាន។ រួមសេចក្តីមកមនោគមនវិជ្ជាជាតិ ជាច្បាប់របស់ជាតិផង និងជាលំនាំសីលធម៍នៃប្រជាពលរដ្ឋផង។ តែមនោគមវិជ្ជាជាតិ ក៏អាចជាមធ្យោបាយសំរាប់ក្រុមអ្នកឧកញ្ញា និងអ្នកកាន់អំណាច យកវា មកប្រើ សំរាប់បំរើប្រយោជន៏បក្សពួក ព្រោះពួកគាត់ ជាអ្នកមានអំណាច អាចសំរេចកិច្ចការគ្រប់បែបយ៉ាង ក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្តី សង្គមកិច្ចក្តី នៃប្រជាជាតិ។ តែកម្លាំង និងអធ្យោត្តម (suprématie) អ្នកមានអំណាចទាំនោះ វាអាស្រ័យទៅលើឆន្ទះនៃប្រជាពលរដ្ឋ ព្រោះ "មនោគមវិជ្ជាជាតិ" ជារូបភាព និងជាស្រមោល នៃចិត្តគំនិត នៃប្រជាពលរដ្ឋ។ ដូច្នេះអ្វី ដែលពួកគេអាចធ្វើបាន គឺវាអាសស្រ័យ ទៅលើអំណាចរបស់ពួកគេ លើឆន្ទៈប្រជាពលរដ្ឋ និងលើអំណាចរដ្ឋ។ រូមសេចក្តីមកបើរាស្ត្រ

[1] ការត្រិះរិះ= Pensée។

[2] ល័ក្ខខ័ណ្ឌឥរិយាបថ= មារយាទ,សណ្តាប់ធ្នាប់,ឫកពា។

លូង់ខ្លៅ បើរដ្ឋទុនខ្សោយ គឺឱកាសល្អ សំរាប់អ្នកមានអំណាច ប្រើអំណាចដែលគេមានដើម្បីរកប្រយោជន៍ផ្ទាល់របស់គេជាពុំខាន។

ប្រជាជាតិមាននីតិរដ្ឋ

របៀបមនោគមវិជ្ជា កើតមានឡើងពី ការព្រមព្រៀងគ្នានៃពលរដ្ឋ(citoyen)។ គឺប្រជាពលរដ្ឋ ដែលជាជនាធិបតី មានអំណាច តាមច្បាប់ តាមបទបញ្ញា ដែលខ្លួនជាបង្កើតដោយខ្លួនឯង។ ដូច្នេះ គ្រប់កិច្ចការដែលមានទំនាក់ទំនងនឹងប្រជាជាតិ គឺត្រូវចាំបាច់កើតពីឆន្ទៈប្រជាពលរដ្ឋជានិច្ច ព្រោះប្រជាពលរដ្ឋជាម្ចាស់នៃអំណាចរដ្ឋ។

ក្នុងប្រជាជាតិមាននីតិរដ្ឋ គឺមានវត្តមាននៃ សមភាពនិយម សាមគ្គីភាពនិយម នឹងសនិទាននិយម(rationalisme)ដែលជាកត្តា នាំឲជាតិ មានស្ថិរភាព និងឲប្រជាពលរដ្ឋមាន**មនោសារៈ**(ចិត្តខ្ពស់)ដែលជាមូលដ្ឋានចាំបាច់ សំរាប់ធ្វើអភិវឌ្ឍជាតិ ដើម្បីកំណើនសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច ឲប្រសើរឡើង សំរាប់សុខុមាលភាពក្នុង**របបជីវភាព**[3] នៃប្រជាពលរដ្ឋ។

ប្រជាជាតិ ដែលមានអំណាចជាប្រពៃណី ជាអំណាចគ្រប់គ្រង

របៀបមនោគមវិជ្ជា កើតមកពីការព្រមព្រៀងគ្នារវាងពួក**អភិជន** (seigneur) ដែលជា**រាជន** នៃអំណាច គ្មានការរួញរា យកលក្ខន្តិកៈបុគ្គលមានឯកសិទ្ធ ដែលក្រុមខ្លួនមានពីកំណើតមក មកធ្វើជាអំណាចរដ្ឋ ឬអំណាចអាទិទេព ត្រួតត្រាលើប្រជាពលរ្ឋ តាំងខ្លួនឯងដោយខ្លួនឯង ជាម្ចាស់នៃរាស្ត្រ និងប្រជាជាតិ។

ប្រជាជាតិ ដែលមានអំណាចជាទីស្រឡាញ់[4]ជាអំណាចគ្រប់គ្រង

របៀបមនោគមវិជ្ជា កើតមកពីបុគ្គលម្នាក់ ដែលប្រជាពលរដ្ឋ ចាត់ទុកជា"**មេ**"របស់ប្រជាជាតិ ដែលជាមនុស្សខ្លាំង គ្មានការរួញរា យកលក្ខណៈជាបុគ្គលពិសេស ដែលខ្លួនមានពីសេចក្ដីស្រឡាញ់ពីប្រជាពលរដ្ឋ មកឆ្លៀតថ្នៃ ធ្វើជាអំណាចផ្ទាល់ខ្លួន សំរាប់ដឹកនាំជាតិ តាមតែអំពើចិត្តរបស់ខ្លួន ដើម្បីរក្សាអំណាចខ្លួន តាមឧបាយកលប្រជាភិថុតិ**បន្ទំ**

---

[3] របបជីវភាព=Mode de vie។
[4] អំណាចជាទីស្រឡាញ់=Pouvoir charismatique។

ខ្លួន[5] ថាខ្លួនជា "មនុស្សនៃរាស្ត្រ" មាន**សមុទាចារ**(សេចក្តីតាំងចិត្ត)បំរើរាស្ត្រ ក្នុងសង្គមរាស្ត្រនិយម។ តែចំណេរកាលតមក អំណាចផ្ទាល់ខ្លួន តែងតែក្លាយជានិច្ច ទៅជាអំណាចផ្តាច់ការ ព្រោះរបបនេះ ជារបបគ្មានលិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យជាគ្រឹះ។

អ្វីជាមនោគមវិជ្ជាខ្មែរ?

យោងទៅតាមវិបរិយាស[6] នៃធាតុអំណាចដែលមានក្នុងប្រជាជាតិខ្មែរ ខ្មែរយើងតែងតែមានជំនឿថា ខ្លួនមានការពិបាក សំគាល់ថាអ្វី ដែលជា មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្លួន។ តែតាមការពិត បើយើងយកប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិខ្មែរ មកឆ្លុះមើល យើងឃើញថា វាមាន**និយតភាព**(régularité)ក្នុងសតិខ្មែរអំពីមនោគមវិជ្ជាជាតិ ដែលយើងសាកល្បងលើកមកបង្ហាញជូនក្នុងការសិក្សារបស់យើងនេះ។

១.ក្នុងសម័យអង្គរ(សតវត្សទី៨ដល់ទី១៥)

បើយើងយកនិយមន័យនៃ"មនោគមវិជ្ជាជាតិ"ខាងលើមកឆ្លុះមើល សំរាប់រក មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរក្នុងសម័យអង្គរ គឺគ្មានអ្វីក្រៅពី ជំនឿលើព្រហ្មញ្ញសាសនា និងការគោរពរាជសក្តិ(អំណាចហ្លួង)នោះឡើយ ព្រោះវត្ថុធាតុទាំងពីរនេះ ជាគំនិតរួមរបស់ប្រជារាស្ត្រខ្មែរ។ តែយើងដឹងដែរថា ព្រហ្មញ្ញសាសនា ជាសាសនា ដែលទុកអាទិទេពជាអ្នកសំរេចលើជោគវាសនា នៃមនុស្ស។ មនុស្សត្រូវចំបាញ់មានជំនួយពីអាទិទេព តាមការបួងសួង អង្វរ សុំប្រសិទ្ធិពរ ឲបានសំរេចនូវអ្វីៗមួយ ដែលខ្លួនចង់បាន។ ជាមួយជំនឿសាសនានេះ ស្រុកខ្មែរ ក្នុងសម័យអង្គរ មានអំណាចដឹកនាំ ជាអំណាចរាជាធិបតេយ្យ។ ធាតុសង្គមខ្មែរ ជាសង្គមសក្តិភូមិ មាន**វណ្ណៈវិភាគ**[7]ក្នុង**សង្គមនិម្មាណ**[8]ជាបួនវណ្ណៈ មានវណ្ណៈក្សត្យ ជាវណ្ណៈអ្នកដឹកនាំនយោបាយ មានវណ្ណៈព្រាហ្មណ៍ ជាវណ្ណៈ អ្នកដឹកនាំសាសនាវណ្ណៈវេស្សៈ ជាសិប្បករ ប្រជាកសិករ ដែលខ្មែរយើង មានទម្លាប់ហៅថា "**អ្នកជា**" ឯចំណែកវណៈសុទ្ទៈ ជា "**អ្នកងារ**" ជាទាសករ ដែលគេទុកសម្រាប់តែប្រើ ជាខ្ញុំបំរើ។

ក្នុងសង្គមមានវណ្ណៈនេះ តើអាចមានការរួបរួម រវាងវណ្ណៈនឹងវណ្ណៈបានដែរឬទេ?

ក្នុងទស្សនៈព្រហ្មញ្ញសាសនា វណ្ណៈវិភាគដែលមានក្នុងសង្គម ជាការបែងចែកមានប្រយោជន៍ សំរាប់សង្គម ព្រោះជាការបែងចែក នៃទួនាទីរបស់វណ្ណៈនិមួយៗ ដើម្បីឲសង្គម មានដំណើរល្អក្នុងការរស់នៅ គឺវាដូចជាប្រេង សំរាប់ឲម៉ាស៊ីនសង្គមដើរ រដើមបានល្អ។ វណ្ណៈនិមួយៗស្គាល់ទួនាទីរបស់ខ្លួនដែលខ្លួនត្រូវធ្វើ ដើម្បីប្រយោជន៍របស់វណ្ណៈ

---

[5] បន្ទំខ្លួន se vanter។
[6] វិបរិយាស= vicissitude។
[7] វណ្ណៈវិភាគ=Division sociale។
[8] សង្គមនិម្មាណ=structure sociale។

ខ្លួនឯងផង និងដើម្បីប្រយោជន៍សង្គមផង។ ក្នុងទស្សនៈនេះ គ្មានសញ្ញាណនៃការជិះជាន់រកប្រយោជន៍រវាងវណ្ណៈនោះឡើយ ដូច្នេះអត្ថន័យនៃពាក្យវណ្ណៈ គឺជាកាតព្វកិច្ចក្នុងន័យដ៏ថ្លៃថ្នូរមួយតែប៉ុណ្ណោះ ដូចយ៉ាង ក្សត្រមានកាតព្វកិច្ច ដឹកនាំជាតិ ដើម្បីរកសេចក្ដីសុខឲនគរ ពួកព្រាហ្មណ៍មានកតព្វកិច្ច ថ្វាយដង្វាយដល់អាទិទេព ដើម្បីរកសេចក្ដីសុខជូនមនុស្សលោក អ្នកជា ប្រកបរបរគ្រប់បែបយ៉ាង ដើម្បីការរស់នៅ និងបំពេញសេចក្ដីត្រូវការ នៃមនុស្សលោក ឯចំណែងអ្នកងារ ជូនកម្លាំងរបស់ខ្លួន ដែលជា **កម្លាំងពល**[9] ដល់វណ្ណៈដ៏ទៃទៀត ដើម្បីឲសង្គមមានដំណើរជាប្រក្រតី។ សុខមកម្មនៃសង្គមមានពីអត្ថិភាពនៃវណ្ណៈជាប្រយោជន៍នេះឯង ព្រោះវាជាស្ដុំសំរាប់ទ្រទ្រង់សង្គម។

កតព្វកិច្ចនៃវណ្ណៈនេះឯង វានាំឲមាន**សិនិទ្ធពល**សង្គម ដែលជាកត្តានាំឲមានស្ថិរភាពនយោបាយ និងសន្តិភាពសង្គម។ ម្យ៉ាងមួយវិញទៀត កតព្វកិច្ចនៃវណ្ណៈនេះ វាកម្លាយជំនឿសាសនា ឲទៅជាទំនៀមជាតិ ជារបៀបរស់នៅ ជាធម្មតារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ដូច្នេះ បើយោងលើការរៀបរាប់ខាងលើនេះ យើងអាចសន្និដ្ឋានបានថា ក្នុងសម័យបុរាណប្រទេសណា ដែលយកព្រហ្មញ្ញសាសនា ជាសាសនាជាតិ មនោគមវិជ្ជាជាតិគឺព្រហ្មញ្ញសាសានានោះឯង។ ដូច្នេះយើងអាចធ្វើការស្មានបានថា ប្រជាជាតិនោះ មានបាវចនា គឺ "ជាតិនិងព្រហ្មញ្ញសាសនា"។

ត្រឡប់មកមើលស្រុកខ្មែរវិញ ក្នុងសម័យអង្គរ ខ្មែរគោរពព្រហ្មញ្ញសាសនាផង ពុទ្ធសាសនាផង និងមានជំនឿទៅលើ**ជីវចលនិយម**ផង ដែលជាជំនឿអាយ របស់ជនជាតិខ្មែរតាំងពីមុនសម័យអង្គរមកម្លេះ។ ជំនឿអាយនេះឯង ដែលអ្នកចេះដឹងខ្មែរយើងមានជំនឿថា ជាតិសាសន៍ខ្មែរ មានអារ្យធម៌អាយរបស់ខ្លួន មុននឹងបានទទួលឥទ្ធពលអារ្យធម៌ឥណ្ឌា។ អារ្យធម៌នេះបានកើតមានឡើងតាំងពី កទឹកដីម្លេះ គ្រាន់តែខ្មែរយើងមិនបានសរសេរទុក មានត្រឹមតែទម្លាប់ធ្វើតៗគ្នាប៉ុណ្ណោះ តែអារ្យធម៌នេះបានទុកជាកេរ៍ដំណែលជាសក្ខីកម្មភាពជាច្រើន ដូចយ៉ាងប្រាសាទថ្មតូចតាចក្នុងភូមិភាគអង្គរបូរីប្រាសាទសង់ពីឥដ្ឋនៅសម្បូព្រៃគុកក្នុងខេត្តកំពុងធំសព្វថ្ងៃ ល្បែងរបាំប្រពៃណីច្រើនបែបច្រើនយ៉ាង ជាពិសេស ភាសានិយាយស្ទីសម្រាប់ប្រស្រ័យគ្នាមានរហូតតាំងពីពេលនោះមក។

អារ្យធម៌អាយនេះឯង ដែលជាថ្នាលសំរាប់ទទួលអារ្យធម៌ឥណ្ឌា យកមកកែច្នៃវាឲសមស្របខ្លះនឹងជំនឿអាយរបស់ខ្មែរ ដើម្បីឲអារ្យធម៌ថ្មីនេះ មានប្រជាប្រៃភាពក្នុងសង្គមខ្មែរផង និងសំរាប់រកឯកភាពក្នុងជំនឿសាសនាផង និងឯកភាពជាតិផង។ អ្នកដែលមានស្នាដៃក្នុងទង្វើដ៏ពិសេសសំរាប់ជាតិខ្មែរនេះ គឺព្រះ**បាទជ័យវរ្ម័នទី២** (៨០២-៨៥០) ស្នាព្រះហស្ថជាអាថ៌ របស់ព្រះអង្គ មានការរំដោះប្រទេសពីចំណុះប្រទេសជ្វា ឲមានឥស្សរភាព ការបង្រួបបង្រួមជាតិ (ចេនឡាដីគោក និងចេនឡាដីលិចទឹក) ឲមានឯកភាព

---

[9] កម្លាំងពល=Force physique។

ឡើងវិញ ដូរឈ្មោះនគរខ្មែរ ឲហៅថា នគរកម្ពុជា ការលើកតាំងព្រហ្មញ្ញសាសនាជាសាសនាតែមួយរបស់រដ្ឋ ដោយយកលទ្ធិទេវរាជ ជាលទ្ធិព្រះមហាក្សត្យ។ ត្រីវណ្ណកម្មដ៏សំខាន់នេះ បានក្លាយជាយោងសំរាប់អ្នកដឹកនាំ ជាបន្តៗគ្នាក្នុងសម័យអង្គរ។ ទោះបីចាប់ពីសតវត្សទី១៣មក ពុទ្ធសាសនាកាន់តែមានឥទ្ធិពលខ្លាំងឡើងៗ ក្នុងសង្គមខ្មែរជាពិសេសក្នុងមជ្ឈដ្ឋានអ្នកដឹកនាំ តែទំនៀមដែលជាស្នាព្រះហស្ថព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន នៅមានឥទ្ធិពលជានិច្ចក្នុងរបៀបដឹកនាំជាតិ ដូចយ៉ាង ក្នុងរឿងព្រេងព្រះបាទតាត្រសក់ផ្អែម (១៣៤០-?) ជាការកត់បញ្ជាក់ពីការបន្តឥទ្ធពលទំនៀមនេះក្នុងសង្គមខ្មែរនិយមព្រះពុទ្ធសាសនារហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ក្នុងពិធីជាច្រើនក្នុងព្រះបរមរាជវាំង បុណ្យជាប្រពៃណី និងនៅក្នុងទំនៀមទំលាប់នៃការរស់នៅធម្មតា របស់ជាតិសាសន៍ខ្មែរ។

បើយោងទៅតាមការរៀបរាប់ខាងលើនេះ ក្នុងសម័យអង្គរ មនោគមនវិជ្ជាជាតិ គឺជាព្រហ្មញ្ញសាសនា និយមលទ្ធិទេវរាជ។ បើយើងធ្វើការស្មាននូវបាវចនាជាតិក្នុងសម័យអង្គរ គឺ ជាតិ ព្រហ្មញ្ញសាសនា និងព្រះមហាក្សត្យ ដែលជាមនុស្សប្រសិទ្ធិ **មានជាតិ** (incarnation) ជាអាទិទេព។

២.សម័យអន្តរកាល(សតវត្សទី១៣ដល់១៥)

សម័យអន្តរកាល គឺចាប់ផ្តើមឡើងពីការធ្វើឃាត**ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៩**(១៣២៧ ១៣៤០) ឬព្រះសីហនុរាជដែលជាមហាក្សត្យចុងក្រោយបង្អស់នៃ**វង្សាវលី**(lignée)មហាក្សត្យអង្គរ ដោយតាត្រសក់ផ្អែម ដែជាអ្នកចាំសួនត្រសក់របស់ព្រះមហាក្សត្យ។ ឃាតករនេះ ក៏ត្រូវបាន សេនាបតីមន្ត្រីទាំងអស់ អញ្ជើញឲឡើងគ្រោងរាជ្យសម្បត្តិ បន្តពីជនរងគ្រោះទៅវិញ។ នេះជាហេតុការពិសេសមួយ ព្រោះយើងឃើញថា សេនាបតីមន្ត្រី ពេលនោះបានលើកយកលទ្ធិព្រះពុទ្ធ មកធ្វើការបកស្រាយ ក្នុងអំពើសម្លាប់ស្តេចនេះ តាមទ្រឹស្តី "កម្មផល"៖

ស្តេចត្រូវគេសម្លាប់ ព្រោះជាកម្មផលរបស់ព្រះអង្គ ឯចំណែកតាត្រសក់ផ្អែម បានធ្វើឃាតស្តេច ក៏ជាកម្មផលរបស់គាត់ដែរ ទី១ទទួលកម្មផលអាក្រក់ ទី២ទទួលកម្មផលល្អមួយទទួលបាប មួយទៀតទទួលបុណ្យ ដែលជាបារមី អាចឡើងសោយរាជសម្បត្តិបាន។ ការពិតក្នុងព្រឹត្តការណ៍ពិសេសនេះ មានលាក់នូវបដិវត្តន៏អហឹង្សាពីសំណាក់សេនាបតីមន្ត្រី ដើម្បីនាំគ្នាលើកតំកើងពុទ្ធសាសនា ជាសាសនារដ្ឋ។ ការឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិរបស់ព្រះបាទតាត្រសក់ផ្អែម ជាទីដើមនៃជោគជ័យពុទ្ធសាសនាឥតត្រឡប់ក្រោយបានវិញ លើព្រហ្មញ្ញសាសនា ប៉ុន្តែពុំមែនជាជ័យជំនះលុបបំបាត់សាសនាចាស់ទាំងស្រុងនោះឡើយ គឺជាជ័យជំនះសំរាប់ កែទម្រង់ចិត្តគំនិតវណ្ណៈអ្នកដឹកនាំ ឲស្របតាមគន្លងធម៌ព្រះពុទ្ធ តែអ្វីដែលជាទំនៀមមាននៅក្នុងលទ្ធិព្រាហ្មណ៏ អ្នកដឹកនាំថ្មី គេនៅរក្សាទុកជាច្រើន ដើម្បីរក្សាកេរ៍មរតកវប្បធម៌បុរាណខ្មែរ។ ឧទាហរណ៏ៈទង្វើទ្រទ្រង់ពុទ្ធសាសនារបស់មហាក្សត្យថ្មី គឺការបញ្ជូនរាជទូតទៅស្រុកលាវ សូមចម្លងព្រះត្រៃបិដក ដែលប្រទេសនេះគេមានប្រាំច្បាប់ ទុកជាសាស្ត្រា សំរាប់ធ្វើការសិក្សា ដើម្បីកំណើននៃពុទ្ធសាសនាក្នុង

នគរខ្មែរ ប៉ុន្តែព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់នៅតែរក្សារាជពិធីព្រហ្មញ្ញសាសនាក្នុងបរមរាជវាំងដូចយ៉ាង តែងតាំង ក្រុមបុរោហិតរក្សាព្រះខាន់ជាថ្មី ដែលមានចំនួន៧នាក់។

ការអភិរក្សនេះ មានគោលបំណងចង់រក្សាវណ្ណៈក្សត្រ ឲបានគង់វង់អង្វែងឆ្ងាយក្នុងសង្គមជាតិខ្មែរផង និងទុកដានប្រពៃណីខ្មែរបុរាណ ដែលកើតចេញមកពីលទ្ធិព្រហ្មណ៏ផង។

បើយោងទៅតាមការរៀបរាប់ខាងលើនេះ យើងអាចកាត់ស្មានបានថា មនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរក្នុងសម័យអន្តរកាលនោះ គឺពុទ្ធសាសនា និងព្រះមហាក្សត្រ តែជាស្តេច មានជាតិជាមនុស្ស ជួយតម្រាយធម៌ព្រះពុទ្ធក្នុងនគរ។ សម្មតិកម្មនៃបាវចនា មានក្នុងជំនាន់នោះ គឺជាតិ ពុទ្ធសាសនា និងព្រះមហាក្សត្រ។

៣.សម័យកណ្តាល(សតវត្សទី១៥ដល់ទី១៨)

ជាសម័យ ដែលស្រុកខ្មែរ កើតវិករ ដោយសង្គ្រាមឈ្លានពានពីសំណាក់ប្រទេសជិតខាងផង និងមានសង្គ្រាមក្នុងស្រុករវាងខ្មែរនិងខ្មែរខ្លះទៀតផង វានាំឲប្រជាជាតិខ្មែរធ្លាក់ចុះទន់ខ្សោយ នាំឲអារ្យធម៌ជាតិចុះអន់ថយក្រោយទៅវិញទៀត។

ឧទាហរណ៏ ក្នុងផែនដី ព្រះបរមខត្តិយាមហាចន្ទរាជា(១៥១៦ ១៥៦៦)ឬមហាចន្ទ ក្រោយពីបានច្បាំងឈ្នះសៀមនៅខេត្តសៀមរាបមក ទ្រង់បានដូររាជធានី ពីភ្នំពេញ មកតាំងនៅ លង្វែក ដែលទីកន្លែងដ៏ល្អមួយ សំរាប់រៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រយោធាការពាររាជធានី។

មកដល់ផែនដី ព្រះបរមិន្ទរាជា(១៥៦៦ ១៥៧៦) ជាព្រះរាជបុត្រមហាចន្ទ រហូតដល់ដល់ឆ្នាំ១៥៩៤ ក្នុងផែនដី ព្រះបាទជ័យជេដ្ឋា(១៥៨៥ ?)ជាបុត្រព្រះសត្ថា(១៥៧៦ ១៥៨៥)ជាព្រះអយ្យកោ(ចៅ)របស់ព្រះបរមិន្ទរាជា ដែលជាឆ្នាំដែលព្រះមហាឧភយោរាជ ព្រះនាមស្រីសុរិយោព័ណ៌ សុខចិត្តបើកទ្វារបន្ទាយលង្វែក ចុះចូលនឹងទ័ពសៀម តាមផ្លូវចរចារដើម្បីបញ្ចប់សង្គ្រាមនៅស្រុកខ្មែរ តាមការស្នើពី ព្រះចៅសៀម នរេន្ទ្រសួរ ឯចំណែកព្រះជ័យជេដ្ឋា ជាមហាក្សត្រខ្មែរ ទ្រង់បានរត់ចេញពីបន្ទាយលង្វែក ហើយមិនដឹងទៅលាក់ខ្លួននៅទីតំបន់ណាឡើយ(តាមឯកសារ ព្រះអង្គទៅសុគតឯខេត្តស្ទឹងត្រែង)។

ពេលដែលសៀមមានជ័យជំនះហើយ គេដកទ័ពចេញពីស្រុកខ្មែរ ដោយចាប់យកព្រះឧភយោរាជខ្មែរទៅស្រុកសៀមផង ហើយទុកឲមហាមន្ត្រីសៀមម្នាក់ នៅត្រួតត្រាស្រុកខ្មែរ ដោយយកស្រុកឧដុង្គ ជាទីបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់នៃអាជ្ញាធរសៀម នៅពេលនោះ មានព្រះរាមាធិបតីអុង ដែលអ្នកទាំងពួងហៅថា ព្រះរាមាជើងព្រៃ ជាព្រះអង្គវង្សធំមួយ ជាមេទ័ពខ្មែរល្បីមួយ ប្រកាសខ្លួនជាស្តេចខ្មែរ ហើយកេណ្ឌពលភ្លាម លើកទ័ពទៅស្ទាក់វាយកងទ័ពសៀមតាមផ្លូវខេត្តទ្រាំង ដើម្បីមិនឲព្រះមហាក្សត្រសៀមចុះទៅសមុទ្រចេញពីស្រុកខ្មែរបាន ស្ទាក់ផ្លូវឯខេត្តនគរវត្ត បាត់ដំបង ដើម្បីកុំឲទ័ពជើងគោកសៀមចេញពីស្រុកខ្មែរ ដើម្បីវាយដណ្តំមយកមកវិញនូវកេតនភ័ណ្ឌជាតិខ្មែរ ដែលសៀម គេប្រមូលគ្មានសល់អ្វីសោះពីបន្ទាយលង្វែកយកទៅស្រុកគេ ជាមួយគ្នានោះដែរ ព្រះរាមាជើងព្រៃបានរៀបក្បួនទ័ពនៅឯភ្នំពេញ ដើម្បី ទៅវាយស្រុកឧដុង្គ។ ពលទ័ពខ្មែរ នៅក្រោមអាជ្ញា

ធរសៀម នៅស្រុកឧដុង្គ ដឹងថាព្រះរាមាជើងព្រៃលើកទ័ពមក ក៏នាំគ្នារត់ចោលមេកង ទ័ពសៀមអស់ មហាមន្ត្រីសៀម នៅសល់តែទ័ពលាវ ២០០០នាក់ ក៏ច្បាំងចាញ់ទ័ពខ្មែរ ស្លាប់ និង នាំគ្នារត់ទៅស្រុកវិញអស់ តែជាអកុសល ទ័ពខ្មែរឯទៀត ដែលមាន បេសកកម្ម វាយដណ្តើមយកកេតនភ័ណ្ឌជាតិខ្មែរ មិនអាចសម្រេច ដូចបំណងបាន ព្រោះទ័ពសៀម បាននាំគ្នាឆ្លងដែនទៅស្រុកគេវិញទាន់។

បីឆ្នាំក្រោយមក ព្រះរាមាជើងព្រៃ ត្រូវបានជនជាតិបារាំងម្នាក់ឈ្មោះល្វីវេឡូហ្សូ ជាមួយ ទាហានបារាំង២៤នាក់ទៀត ប្រើឧបាយកល ធ្វើឃាតព្រះអង្គ ព្រមទាំងមន្ត្រីខ្មែរជា ច្រើននាក់ទៀត នៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំងតែម្តង។ បន្ទាប់មក លោកល្វីវេឡូហ្សូ ជាមួយ ទាហានបារាំង៤នាក់ និងទាហានខ្មែរជាច្រើន បាននាំគ្នាទៅអញ្ជើញ ព្រះអង្គតន់ ជា បុត្រកណ្តាលព្រះជ័យជេដ្ឋា ពីខេត្តស្ទឹងត្រែង ចូលសោយរាជសម្បត្តិ ក្នុងឆ្នាំ១៥៩៧ នៅ ស្រុកស្រីសន្ធរ។

មុនសៀមវាយយកបានបន្ទាយលង្វែក ស្រុកខ្មែរនៅជាស្រុករុងរឿងនៅឡើយ ក្រោយពី បែកបន្ទាយលង្វែកមក រហូតតមកដល់សតវត្សទី១៩ ជារយៈពេលគ្រោះដោកគ្រោះដាំ សំរាប់ស្រុកខ្មែរ ដែលនាំឲបាត់អស់នូវអ្វីៗគ្រប់បែបយ៉ាង ដូចយ៉ាងអារ្យធម៌ ទឹកដីកម្ពុ ជាក្រោម ត្រូវយួនបញ្ចូលជាឧបសម្ពន្ធ ឯបែកខាងមស្ទឹម ពាយ័ត្យ ត្រូវ សៀមបញ្ចូលជា ខេត្តរបស់គេ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ស្រុកខ្មែរ រស់ជានគរនៅក្រោមអំណាចសៀមយួន ដូច យ៉ាងព្រះបាទអង្គដួង(១៨៤៣-១៨៦០) ជាព្រះមហាក្សត្យឡើងសោយរាជសម្បត្តិ ដោយ មានការសម្របសម្រួលជា **សហវិរិតរាជ្យ**(condominium) រវាងស្តេចសៀមនិងយួន លើ ស្រុកខ្មែរ។

ការបាត់ដឹងថា ជាតិខ្លួន ជាជាតិធ្លាប់មានអារ្យធម៌រុងរឿង ធ្វើឲជនជាតិខ្មែរមានសតិ ប្រហោង គ្មានមនោគមវិជ្ជាជាតិ។ វប្បធម៌ និងសង្គមធម៌ ដែលធ្លាប់មាន លែងលូត លស់ទៅមុខ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ថែមទាំងចុះអន់ថយក្រោយទៅវិញទៀតផង ត្បិតជនជាតិ ខ្មែរគ្មានឪកាសនឹងសាងបន្តពីបុព្វបុរស ហើយក៏គ្មានលទ្ធភាព នឹងរក្សាគ្រងទុក ឲគង់វង្ស ទ្រព្យមត៌កអារ្យធម៌ជាតិខ្លួនទៅទៀត។ ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ យើងអាច សន្និដ្ឋានបានថា សម័យកណ្តាល ជាសម័យអត្ថង្គតសំរាប់ប្រជាជាតិខ្មែរ។

៤.សម័យអាណាព្យាបាលបារាំងសែស(១៨៦៣ ១៩៥៣)

បួនសតវត្សក្នុងអត្ថង្គត ឈាមជាតិខ្មែរហូរអស់ពីសព៌ាង្គ ក្សោះអស់កម្លាំងជាតិ ប្រជា ជាតិខ្មែររស់នៅក្នុង**សមន្ធការ**(ប្រដូចនឹងខ្វាក់ងងឹតសូន្យសុង) ត្រូវការអ្នកនាំផ្លូវ ឲ ចេញរួច ពីសហវិរិតរាជ្យ ជាឃាត ជាប្រយោជន៏ របស់សៀមយួន ដែលជាគ្រោះថ្នាក់ដល់ ជាតិខ្មែរ នាំឲព្រះបាទអង្គដួង មានចក្ខុវិស័យ តាមការណែនាំរបស់បព្វជិតបារាំងម្នាក់ មាននាម សម្តេចម៉ុស មានបំណង ទៅពឹងនគរបារាំង ឲមកជួយសង្គ្រោះជាតិខ្មែរ ពី គ្រោះថ្នាក់ដល់អាយុជីវិត។

ក្នុងឆ្នាំ១៨៦៣ ព្រះបាទនរោត្តម(១៨៦០ ១៩០៤) ឡើងសោយរាជសម្បត្តិ បន្តពីព្រះបិតា សំរេចចិត្ត ចុះហត្ថលេខា សន្ធិសញ្ញានៃអាណាព្យាបាលបារាំង ជាមួយនឹងតំណាង ព្រះចៅអធិរាជណាប៉ូឡេអុងទី៣។

ចំពោះបារាំង សន្ធិសញ្ញានេះ គ្រាន់ជាការបន្តនយោបាយ រុលចូលនៃអាណានិគមបារាំង មកក្នុងតំបន់អាស៊ីអគ្នេយ៍ ពេលនោះបារាំង គេមើលឃើញថា ប្រទេសខ្មែរ អាចជាទ្វារផ្លូវទឹកតាមមហានទីមេកុង បន្តពីសមុទ្យ សំរាប់ធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ជាមួយប្រទេសចិន តែជាអកុសល លទ្ធភាពជាសក្តានុពលនេះ វាមានឧបសគ្គធម្មជាតិរារាំង នៅព្រំប្រទល់ខ្មែរលាវ មិនអាច ឲនាវាមានចំណុះធំ ឆ្លងកាត់បាន ការជួបប្រទះនូវបញ្ហានេះ ធ្វើឲបារាំងមានការខកចិត្ត បែរជាវិលត្រឡប់មកគិតរក ទាញយកប្រយោជន៏ពីធនធានធម្មជាតិខ្មែរ និងរកដីសម្បទាន សំរាប់វិនិយោគិនបារាំងសែសទៅវិញ។

អាណាព្យាបាលបារាំង បានបញ្ឈប់ការបន្តនៃមហិច្ឆតាទឹកដី និងសហវិរិតរាជសៀមយួន មកលើស្រុកខ្មែរបានពិតមែន តែវាពុំអាចស្តាបាននូវអ្វីៗ ដែលខ្មែរយើងបានបាត់បង់រួចទៅហើយ លើកលែងតែខេត្តខ្លះ ដូចជា បាត់ដំបង ពោសាត់ សៀមរាប ស្ទឹងត្រែង មូលព្រៃ។ ក្នុងទស្សនះអាណានិគមបារាំងនៅក្នុងសាកលលោកក្នុងសម័យនោះ គេយកគោលលទ្ធិនៃការរុលចូល(pénétration)មកអន្ទងជនជាតិដែលរស់ក្រោមអាណានិគមរបស់គេ ដើម្បីបង្ហាញសុច្ឆន្ទះនៃការរុលចូលនេះ ដែលមានន័យដូចតទៅ៖

រុលចូលគឺឈរលើមូលដ្ឋាន**ការដូរ**(échange)គ្នាទៅវិញទៅមក ក្នុងគតិកាតរភាព និងសមភាព រវាងប្រទេសអ្នកអាណានិគម និងប្រទេសអាណានិគម ដើម្បីការចំរើនលូតលាស់នៃមនុស្សជាតិ តួយ៉ាងនៅស្រុកខ្មែរ បារាំងគេនាំចូលនូវវិជ្ជាវិទ្យាសាស្ត្រ សាធារណសុខាភិបាល ការអប់រំជាតិទំនើប រដ្ឋបាលទំនើបអភិវឌ្ឍន៏សេដ្ឋកិច្ច ឈរលើការ រកសភាពចម្រើននៃការរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនិងរដ្ឋ ការគាំពារប្រទេសខ្មែរ ពីការឈ្លានពាន ពីសំណាក់បរទេស។ **ជាវិលោម**(inversement)នៅក្នុងការដូរនេះ ស្រុកខ្មែរបានផ្តត់ផ្គង់តបវិញ ដល់ប្រទេសបារាំងនូវធនធានធម្មជាតិជាច្រើន ដែលជារូបធាតុដើម សំរាប់ឧស្សាហកម្ម ជាដីសម្បទាន សំរាប់**ធ្វើផលិតកសិកម្មដល់មាត្រដ្ឋានឧស្សាហកម្ម**[10] ជាផ្សារលក់ដូរ ជាពិសេសជាមូលដ្ឋាន សំរាប់ធ្វើការ វាតឥទ្ធិពលអាណានិគមបារាំងក្នុងដំបន់។

គោលលទ្ធិនេះ ខុសពីគោលលទ្ធិ **រាតត្បាត** គឺការវាយយកប្រទេសមួយមកដាក់ ជាប្រទេសចំណុះ ឬបញ្ចូលជា ឧបសម្ព័ន្ធ ដោយប្រើនយោបាយបំបាត់ពូជសាសន៏ រំលាយវប្បធម៌ប្រជាពលរដ្ឋដើម។

---

[10] ធ្វើផលិតកសិកម្មដល់មាត្រដ្ឋានឧស្សាហកម្ម=Une production de l’agriculture à l’échelle industrielle។

តែយើងដឹងថា គោលលទ្ធិទាំងពីរនេះ វាមានធាតុដូចគ្នា ទី១ជាការទាក់ទង រវាងប្រទេសមានអនុភាពនឹងប្រទេសទន់ខ្សោយ ទី២គឺប្រទេសមានអនុភាព គេតែងតែស្វែងរកប្រយោជន៍របស់គេជាមុន ព្រោះគោលការណ៍នៃការស្វែងរកប្រយោជន៍របស់គេនោះហើយ ជាមូលហេតុចម្បងរបស់គេ។

ក្នុងសម័យអាណាព្យាបាលបារាំង នោះបីអ្នកប្រាជ្ញបារាំងសែស គេបានធ្វើការសិក្សាម៉ត់ចត់ អំពីអារ្យធម៌ខ្មែរ នាំឲខ្មែរយើងភ្ញាក់ឡើងវិញថា ជាតិសាសន៍ខ្លួន ធ្លាប់មានវប្បធម៌រុងរឿង ប្រជាជាតិខ្លួន ធ្លាប់ជាមហានគរ តែអតីតកាលដោយកិត្តិគុណនេះ វាមានភាពជាការអាក់អន់ចិត្តក្នុងសតិខ្មែរ ជាងភាពជា ការយល់ដឹង អំពីកម្លាំងជាតិខ្មែរ ព្រោះប្រជាជាតិខ្មែរ នៅពេលដែលខ្លួនភ្ញាក់រលឹកនោះ រស់ជាប្រជាជាតិខ្ញុំបរទេស(បារាំង)នោះបី មានប្រាសាទអង្គរវត្ត ជាភស្តុតាងជានាមរូប នៃឥន្ទ្រិយ(grandeur)ជាតិ តែរាស្ត្រខ្មែរស្ទើរតែមួយនគរ រស់នៅក្នុងខ្ទមប្រកស្លឹក ជាប្រជាពលរដ្ឋខ្ញុំបរទេស។ ក្នុងភាពផ្ទុយស្រឡះនេះ ប្រជាជាតិខ្មែរពុំអាចមានមនោគមវិជ្ជាជាតិបាននោះឡើយ ព្រោះប្រជាជាតិខ្មែរ រស់នៅបន្តក្នុងឥទ្ធពលវប្បធម៌បរទេសជានិច្ច មានសៀមយួន និងបារាំង។

សម័យអាណាព្យាបាលបារាំង គ្រាន់តែជាសុបិន្តដ៏ល្អមួយប៉ុណ្ណោះ សំរាប់ប្រជាជាតិខ្មែរ ទាំងស្តេច ទាំងរាស្ត្រ នាំគ្នាដេកលក់មានសុខ ជិតមួយសតវត្ស ដេកចាំព្រះបាទធម្មិកមកជួយកសាងមហានគរឡើងវិញ ព្រោះបារាំង គេប្រាប់ខ្មែរថា ខ្មែរជាពូជសាងប្រាសាទ ជាពូជមានស្តេច មានសាសនា ជាគ្រឹះ តែពេលនេះ មានបារាំងការពារនូវអ្វីដែលខ្មែរធ្លាប់មាន ហើយជាអ្នកនាំផ្លូវ ឲដឹងឡើងវិញ នូវមនោគមវិជ្ជាខ្មែរ គឺវប្បធម៌សម័យថ្មី ដែលបារាំងគេនាំចូលស្រុកខ្មែរ គឺអាណាព្យាបាលបារាំងហ្នឹងឯង ព្រោះគេជាអ្នករំដោះជាតិខ្មែរឲរួចទុក្ខភ័យ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

នៅទីនេះ យើងមិនលើកយកបណ្តាសម័យបន្ទាប់ពីអាព្យាបាលបារាំងមកធ្វើប្រធានសិក្សាបន្តនោះឡើយ ព្រោះវាជាប្រធានធំមួយ ត្រូវចាំបាច់លើកវា យកមកពិចារណាដាច់ឡែក សម័យបន្តនោះ ជាសម័យ ប្រយុទ្ធនយោបាយផង និងជាសម័យលុបលើដោយសីហនុនិយមផង ឬសម័យសង្គមនិយម។

ដូចយើងបានជំរាបជូន ជាយោបល់ផ្ទាល់ ដល់ប្រិយមិត្តអ្នកអាន អំពីមនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរ តាំងពីបុរាណកាល មកដល់សម័យអណាព្យាបាលបារាំង បើយើងធ្វើសង្ខេបទៅឃើញថា នៅក្នុងផ្នត់គំនិតខ្មែរ ជាទូទៅ គឺសាសនា និងព្រះមហាក្សត្រនេះហើយជាមនោគមនវិជ្ជាជាតិខ្មែរ។ ឈរលើមូលគំនិតនេះឯង ទើបខ្មែរយើងភាគច្រើន តែងតែមានជំនឿថា ប្រជារាស្ត្រខ្មែរ ជាអ្នករាជានិយមស្រលាញ់ពុទ្ធសាសនា។

មូលគំនិតនេះ បង្ហាញឲឃើញថា ជនជាតិខ្មែរ ជាជនជាតិ មាន**ការគោរព**(culte)ទៅលើវត្ថុដែលមានលក្ខណៈជា”អ្នកការពារ”ឬ”រ័ក្ស”លើសេចក្តីសុខរបស់ជីវិតខ្លួន អ្វីដែលជា

ទុក្ខ ត្រូវចាំបាច់ មានអ្នកការពារមកជួយរំដោះ ដូចយ៉ាងការរង់ចាំជាអសារ ព្រះបាទធម្មិក។

ក្នុងការគោរពនេះ មានតាំងពីបុរាណកាលមកម្លេះ ជាបុព្វវប្បធម៌ខ្មែរ គឺអ្វីជាធម្មជាតិសុទ្ធតែមានអ្នកការពារ គឺ"អ្នកតា"ដូច្នេះជីវិតមនុស្ស រស់នៅក្នុង **អនិស្សរភាព**(ចំណុះ) ជានិច្ច នៃអ្នកការពារ ដើម្បីឲមានសេចក្តីសុខ។ សម័យក្រោយៗមកទៀត អ្នកការពារគឺព្រះមហាក្សត្រ ដែលមានងារជាវរ្ម័ន ដូចយ៉ាង ខ្មែរភាគច្រើនជឿថា បើស្រុកអត់ស្តេចជាតិត្រូវរលាយ។ យើងអាចសួរថា តើសាសនា ដែលជាគូរជីវិតនឹងព្រះមហាក្សត្រ មានសារៈសំខាន់អ្វីដែរ ក្នុងមនោគមវិជ្ជាជាតិខ្មែរ?នៅក្នុងផ្នត់គំនិតខ្មែរ សាសនា និងមហាក្សត្រ ជាអង្គភាពតែមួយ ឥតអាចបែងចែកបាននោះឡើយ សាសនាជាអ្នកទ្រទង់របបរាជានិយម ឯចំណែក មហាក្សត្រ ជាអ្នកការពារសាសនា។ ការពឹងគ្នាទៅវិញទៅមកនេះ មាននៅក្នុងគោលការណ៏នៃលទ្ធិព្រាហ្មណ៏ ដែលជាសាសនាជាតិខ្មែរក្នុងសម័យអង្គរគឺគោលការណ៏"វណ្ណវិភាគ"សម្ព័ន្ធនេះរិតតែមានខ្លាំងឡើង នៅពេលដែលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី២ យកលទ្ធិទេវរាជ ជាគ្រឹះនៃរបបរាជានិយម។

បើទោះបីមកដល់សម័យពុទ្ធសាសនា បានចំរើនថ្កុំថ្កើតនៅស្រុកខ្មែរ មានឧត្តមុត្តធម៌ ជាអ្នកដាក់តឿនសត្វលោក តែពុទ្ធសាសនា មិនបាន ឬមិនអាច យកព្រហ្មញ្ញសាសនាជាសត្រូវធម៌នោះឡើយ ព្រោះព្រហ្មញ្ញសាសនាបាន ចាក់ឫសកែវ អស់ច្រើនសតវត្សរួចមកហើយ ក្នុងសតិអ្នកដឹកនាំ ជាពិសេស វាក្លាយជាទំនៀមជាតិ ជាតំណាងនៃសេចក្តីរុងរឿងនៃវណ្ណៈក្សត្រិយ ដែលខ្មែរយើងភាគច្រើន តែងតែទុកជាអ្នកការពារសេចក្តីសុខនៃប្រជារាស្ត្រ ដូចបានជំរាបជូនខាងលើរួចមកហើយ ដូច្នេះពន្លឺនៃពុទ្ធសាសនាក្នុងសតិខ្មែរ គឺកើតចេញមកពីបរមីព្រះមហាក្សត្រ ដូចយ៉ាងគេនិយាយថា បើស្តេចប់គ្រងនគរតាមទសពិជរាជធម៌ គឺច្បាស់ជាពុទ្ធសាសនាមានការចំរើនក្នុងព្រះនគរ ដែលជាសាសនាទ្រទ្រង់រាជបល្ល័ង្ក ដូចគ្នាដែរនឹងព្រហ្មញ្ញសាសនា បើមានភាពខុសគ្នាបន្តិចបន្តួចនៃតួនាទីនៃការគាំទ្រនេះ គឺថិតនៅលើមធ្យោបាយតែប៉ុណ្ណោះ មួយសំអាងលើអាទិទេព មួយសំអាងលើគោលការណ៏បុណ្យបាប មួយពឹងលើអាទិទេព មួយជឿលើកម្មផលដែលបុគ្គលម្នាក់ៗបានកសាងពីអតីជាតិ។

រួមសេចក្តីមក មនោគមនវិជ្ជាជាតិខ្មែរ គឺ"សាសនា និងមហាក្សត្រ"គឺគំនិតយកគោលការណ៏**រស់ដោយជំនួយ**[11] ដែលជា ការត្រិះរិះអកម្ម ផ្ទុយពីគំនិត "ខ្លួនទីពឹងខ្លួន" ដែលជាការត្រិះរិះសកម្ម។

---

[11] រស់ដោយជំនួយ=assistanat។

រយៈពេលមានឯករាជ្យជាតិ

រយៈពេល ១៩៤៥ - ១៩៥៣

អ្វីទៅដែលហៅថាឯករាជ្យជាតិ ?

និយមន័យនៃពាក្យឯករាជ្យគឺៈជាទូទៅ ពាក្យឯករាជ្យ គឺកំណត់លើអវត្តមាន នៃទំនាក់ទំនងរវាងមូលហេតុនឹងផលប្រតិកម្ម អវត្តិមាននៃការទទួលឥទ្ធិពល និងអវត្តិមាននៃការទទួលសេចក្តីបង្ខិតបង្ខំ។

ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរមក បារាំងគេមានបំណងនឹងបន្ត របបអាណាព្យាបាលគេនៅស្រុកខ្មែរ តែចំណង់នេះ មានឧបសគ្គធំៗជាច្រើន ដូចយ៉ាង និន្នាការ មាននៅក្នុងគតិនៃប្រទេសអានិគម ទាមទារឯករាជ្យ ដែលមានសហរដ្ឋអាមេរិក ជាមហាអំណាចពិភពលោក គាំទ្រតាមផ្លូវចិត្តនូវចលនាគតិនេះ ការប្រកាសឯករាជ្យជាតិនៅកម្ពុជា នាថ្ងៃទី១២មិនាឆ្នាំ១៩៤៥ ពីសំណាក់ព្រះមហាក្សត្យខ្មែរ ព្រះបាទ*នរោត្តម សីហនុ* ដែលជាការប្រកាសមួយស្របតាមច្បាប់ខ្មែរ ដែលវាអាចលុបបាននូវសន្ធិសញ្ញាអាណាព្យាបាលបារាំង។ ពេលនោះលោក*ស៊ឺង ង៉ុកថាញ់* ត្រូវបានតែងតាំងជានាយករដ្ឋមន្ត្រី តែដល់ពេលពួកសម្ព័ន្ធមិត្ត គេចូលមកស្រុកខ្មែរ ហើយឲបារាំង ចាប់លោកបញ្ជូនទៅស្រុកបារាំងភ្លាម(១៥តុលាឆ្នាំ១៩៤៥)ដោយចោទលោកថាចូលដៃជប៉ុន នាំចោទជាកំហិតតាមផ្លូវច្បាប់ ដល់បារាំង អំពីលក្ខន្តិកៈ របស់ប្រទេសខ្មែរ ក្រោយពីបានប្រកាសឯករាជ្យ។ កំហិត(contrainte)នេះ តម្រូវឲបារាំងចរចារជាថ្មី ជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលខ្មែរ ដើម្បីរកមូលដ្ឋានច្បាប់ថ្មី សំរាប់ធ្វើឲស្របច្បាប់នៃការវិលត្រឡប់ចូលមកស្រុកខ្មែរវិញ ច្បាប់ថ្មីនោះគឺ កិច្ចសន្យាបណ្តោះអាសន្ន(៧មករាឆ្នាំ១៩៤៦)អនុញ្ញាត នូវវត្តមានអាជ្ញាធរបារាំងនៅស្រុកខ្មែរ ក្នុងរយៈពេលអន្តរកាលមួយ តែកិច្ចសន្យាបណ្តោះអាសន្ននេះ វាមានតម្លៃជាកិតិយុត្ត បញ្ចប់នូវសន្ធិសញ្ញាអាណាព្យាបាលបាំរាំងនៅស្រុកខ្មែរដែរ ក្នុងកិច្ចនេះ បានគ្រោងទុកឲមានការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសមាជិកសភាបញ្ញត្តច្បាប់ នៅថ្ងៃទី១កញ្ញាឆ្នាំ១៩៤៦ ដើម្បីតាក់តែងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ពេលនោះ មាន គណបក្សនយោបាយជាច្រើន បានចូលប្រណាំងប្រជែកដណ្តើមអាសនៈក្នុងសភានេះ ដូចជាៈ គណបក្សប្រជាធិបេតយ្យ ដឹកនាំដោយ ព្រះអង្គម្ចាស់*ស៊ីសុវត្ថ យុត្តិវង្ស* គណបក្សសេរីភាព ដឹកនាំដោយទ្រង់ *នរោត្តម នរិន្ទដេត* គណបក្សខេមរប៉ុន្នការ ដឹកនាំដោយលោក*លន់ នល់* គណបក្សតំកើងប្រជាជាតិ ដឹកនាំដោយ លោក*ប៉ែម សំបូរ* គណបក្សចំរើនជាតិដឹកនាំដោយ លោក*ជា ជិនកុក* គណបក្សភ្លសានមានជ័យ ដឹកនាំដោយលោក*ម៉ៅ ចយ* គណបក្សរួមជាតិ គណបក្សប្រជាជន គណបក្សរូបសំបុកឃ្មុំ ដឹកនាំ

ដោយ លោក *ម៉ម សុទ្ធ*[12] គណបក្សរូបកណ្ដៀវ គណបក្សរូបកណ្ដាប់ស្រូវ ដឹកនាំដោយ លោក *សំ ញៀន*។ គណបក្សដែលបានឈ្នះគេដាច់ គឺគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ទទួលបានសម្លេងច្រើនជាងគេនៅក្នុងសភាបញ្ញត្តច្បាប់ បន្ទាប់មក គណបក្សសេរីភាព ដែលជាគណបក្សមានការគាំទ្រពីអាជ្ញាធរអាណាព្យាបាលបារាំង។ ភាពមិនដូចគ្នារវាងគណបក្សប្រជាធិបេតយ្យ និងគណបក្សសេរីភាព គឺ គណបក្សទី១ មានគោលបំណងទាមទារឯករាជ្យជាតិពីបារាំង ឯចំណែក គណបក្សទី២ គេមានគោលបំណង ទុកស្ថានភាពនៃការទាក់ទង ខ្មែរ/បារាំង ឲនៅដដែល ជាបណ្ដោះអាសន្នសិន។ ក្នុងខែកក្កដា ព្រះអង្គម្ចាស់*ស៊ីសុវត្ថ យុត្តិវង្ស* ដែលខ្មែរយើងភាគច្រើន ទុកជាបិតារដ្ឋធម្មនុញ្ញទ្រង់ប្រឈួនរោគសគត មួយខែក្រោយពីបានប្រកាស ឲប្រើរដ្ឋធម្មនុញ្ញទី១នៃរាជាណាចក្រកម្ពុជា(១៦ឧសភាឆ្នាំ១៩៤៧)ដែលមានរបបនយោបាយដឹកនាំជាតិ ជារបប រាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ បន្ទាប់មក មានការបោះឆ្នោតជាសាកល នៅថ្ងៃទី២១ធ្នូក្នុងឆ្នាំដដែល ដើម្បីជ្រើសរើសសមាជិករដ្ឋសភា។ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ បានទទួលអាសនៈច្រើនជាងគេដដែល លោក*អៀវ កើស* បានត្រូវតំណាងរាស្ត្រ បោះឆ្នោតឲលោកធ្វើជាប្រធានរដ្ឋសភាដំបូងនៃសភាជាតិខ្មែរ។ ក្នុងនីតិកាលទី១នៃសភាជាតិនេះ មានដំណើររអាក់រអួលណាស់ ព្រោះហ្លួងសីហនុ តែងតែធ្វើការបំពានជានិច្ច ចេះតែកែរដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រឡប់ត្រឡិន ដើម្បីរកប្រយោជន៏ខ្លួនផ្ទាល់។ មកដល់ថ្ងៃទី១៧កញ្ញាឆ្នាំ១៩៤៩ ហ្លួង*សីហនុ* បានរំលាយរដ្ឋសភានេះទៅ គេសង្កេតឃើញថា គ្មានប្រតិកម្មជាអវិជ្ជមានពីសំណាក់ប្រជារាស្ត្រខ្មែរទេ នៅចំពោះមុខទង្វើហ្លួង*សីហនុ*នេះ ព្រោះខ្មែរម្នាក់ៗភ័យខ្លាចស្លាប់។ ថ្ងៃទី៨វិច្ឆកា រាជាណាចក្រខ្មែរ យល់ព្រមទទួលយកលក្ខន្តិកៈជាប្រទេសឯករាជ្យនៅក្នុងសហភាពបារាំងសែស លក្ខន្តិកៈនេះ ប្រគល់សិទ្ធិ ឲបារាំងបន្តគ្រប់គ្រងកិច្ចការនយោបាយការបរទេស ការពារជាតិ និងយុត្តិធម៌។ ថ្ងៃទី៣មីនាឆ្នាំ១៩៥១ មានការបោះឆ្នោតជាថ្មីរើសសមាជិកសភាជាតិ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ទទួលជ័យជំនះម្តងទៀត។ លោក *ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់* បានវឺលត្រឡប់មកស្រុកវិញ នៅថ្ងៃទី១៣តុលាក្នុងឆ្នាំដដែល។ អ្នកភ្នំពេញច្រើនកុះករ មាន ទាំងព្រះសង្ឃ អ្នករាជការ ជនធម្មតា យុវជននាំគ្នាធ្វើដំណើរទៅទទួលលោកនៅព្រលានយន្តហោះ ដូចជាវិរបុរសជាតិ។ ប្រជាប្រិយភាពនេះ ក៏ក្លាយជាគ្រោះថ្នាក់សំរាប់លោកតែម្តង ព្រោះហ្លួងសីហនុ ទ្រង់ទុកវា ជាការគំរាមកំហែកដល់រាជសិទ្ធិរបស់ទ្រង់ ដូច្នេះលោក ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់ ក៏ក្លាយជាសត្រូវរបស់ហ្លួង*សីហនុ*ផង ជាសត្រូវរបស់របបរាជានិយមផង។

ការផ្ទុយគ្នាស្រឡះ មានលក្ខណៈជាវិវាទ រវាងហ្លួង*សីហនុ* និង លោក*ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់* ចិតលើគំនិតទាមទារឯករាជ្យ វិវាទនេះ តម្រូវ ឲលោក*ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់* រត់ចូលព្រៃ ដើម្បីរក្សាសន្តិសុខរបស់លោកផង និងអាចឲលោក មានលទ្ធភាព បន្តនយោបាយរំដោះជាតិពីអាណាព្យាបាលបារាំងជាបន្ទាន់ផង។ បើលោកមិនរត់ចូលព្រៃនោះទេ វាសនាលោកគឺ

---

[12] ម៉ម សុទ្ធលោក ជាបិតាលោក ម៉ម សាណង់ដូ

ពិតដូចជា លោក អ៊ីវ កើស ជាពុំខាន ព្រោះជំនាន់នោះ អ្នកណាមានគំនិតខុសពីហ្លួងសីហនុគឺបារាំងគេទុកជាសត្រូវរបស់គេដែរ ដូច្នេះ ការរត់ចូលព្រៃជាចម្លើយតែមួយគត់សំរាប់អ្នកប្រឆាំងដាច់ខាតនឹងគំនិតហ្លួង*សីហនុ*។

រយៈពេលមានគភ៍នោះ ជារយៈពេលមានសារៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងជីវិតនយោបាយខ្មែរ ព្រោះក្នុងពេលនោះ មានពន្លឺថ្មីមួយ ចាំងចែងឡើងក្នុងពិភពលោក គឺគោលការណ៍នៃ"ប្រជាពលរដ្ឋនិមួយៗ មានសិទ្ធិនឹងសំរេច នូវជោគវាសនាខ្លួន ដោយខ្លួនឯង"ដែលនាំបើកវិញ្ញាណប្រជាពលរដ្ឋទន់ខ្សោយ ឲស្គាល់នូវសិទ្ធិរបស់ខ្លួនថា វាមានតម្លៃឥតអាចនរណាទិញ ឬ បង្ខំបាននោះឡើយ។ តែនៅពេលជាមួយគ្នានោះដែរ ពិភពលោករស់នៅក្នុងការប្រឈមមុខដាក់គ្នា រវាងសហរដ្ឋអាមេរិកនឹងសហភាពសូវៀត ដែលគេឲឈ្មោះថា"សង្គ្រាមត្រជាក់"គឺជា សង្គ្រាមលោកសេរីនឹងលោកកុម្មុយនិស្ត ដែលតម្រូវឲប្រទេសតូចៗធ្វើការជ្រើសរើសរកបង្អែកនយោបាយខ្លួន។ មួយទៀត គឺជ័យជំនះពួកកុម្មុយនិស្តចិនលើពួកអ្នកជាតិនិយមចិន ដែលជាកំណើតសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិននៅថ្ងៃទី១តុលាឆ្នាំ១៩៤៩ នាំបង្កើតជាស្ថានភាពថ្មីមួយនៅឥណ្ឌូចិនបារាំង ព្រោះទ័ពកុម្មុយនិស្តយួន គេចាប់មានបង្អែកដ៏មាំមួយសំរាប់ប្រឆាំងពេញកម្លាំងនឹងកងទ័ពបារាំង។ ឯចំណែកនៅស្រុកខ្មែរវិញ អ្នកចេះដឹងមួយចំនួនតូច ចាប់ផ្តើមដែរធ្វើសកម្មភាពប្រឆាំងនឹងបារាំង គំនិតនេះ វាមានឫសតាំងពីឆ្នាំ១៩៣៦ ដែលពួកគាត់នាំគ្នា បង្កើតកាសែត "នគរវត្ត" ក្នុងគោលបំណងដាស់មនសិកាជាតិខ្មែរឲភ្ញាក់ដឹង ពីតម្លៃ ជាតិសាសន៍ នឹងប្រជាជាតិខ្មែរ ដែលជាប្រជាជាតិមួយ ធ្លាប់មានអារ្យធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់មួយដែរក្នុងពិភពលោក។

ជំនាន់នោះ បញ្ហាប្រឈមមុខ របស់អ្នកស្នេហាជាតិទាំងនោះ មានបីយ៉ាង ទី១ទាមទារឯករាជ្យជាតិ ពីបារាំង ទី២ រំដោះកម្ពុជាក្រោម ពីការតាំងទីនៃជាតិសាន៍យួននៅក្នុងទឹកដីខ្មែរ ទី៣ ទប់ទល់ ទុកជាមុន នៃឥទ្ធិពលចលនាកុម្មុយនិស្តយួន នៅឥណ្ឌូចិន។ គួរដឹងដែរថា មនោគមវិជ្ជានៃកាសែត "អង្គរវត្ត" គឺ "សេរីនិយម" និង "ជាតិនិយម" ដែលមាន លោក*ស៊ឹង ង៉ុកថាញ់* ជាតំណាងនៃឧត្តមគតិនេះ ហើយត្រូវបាន ហ្លួង*សីហនុ* ទុកជាសត្រូវរបស់ព្រះអង្គផ្ទាល់ផង និងជាសត្រូវជាតិខ្មែរផង ដូចដែរបានជំរាបខាងលើរួចមកហើយ ដូច្នេះពាក្យ "ខ្មែរសេរី" ត្រូវបានខ្មែរ សីហនុនិយម ធ្វើយុទ្ធនាការដោយការប្រមាណ ទុកជាវេវចនសព្ទនឹងពាក្យ "ឆ្កែក្បត់ជាតិ" ឧទាហរណ៍ ពេលដែលលោក*សម សារី* គាត់រត់ចូលព្រៃ ហ្លួង*សីហនុ* បង្គាប់ឲបរិវារទ្រង់ គូររូប លោក*សម សារី* ជាឆ្កែមានក្បាលជាមនុស្ស ហើយតែងបទចម្រៀង ឲយុវជនច្រៀងប្រមាថលោកថាៈ*សមសារី ជាឆ្កែក្បត់ជាតិ*។ ទង្វើនេះឯងជាការបង្ហាញភាពកោងកាចរបស់ហ្លួង*សីហនុ*។

ក្នុងរយៈពេលមានគភ៍នោះ បរិយាកាសនយោបាយនៅស្រុកខ្មែរ ជាបរិយាកាសខ្មៅងងឹត ពួកប៉ូលិសសម្ងាត់បារាំងសែស បានប្រើល្បិចបង្កើតចលនា"នាគខ្មៅ"សំរាប់ប្រឆាំងនឹងពួកអ្នកប្រឆាំងនឹងអំណាចអាណានិគមខ្លួន ដូចយ៉ាងការចាប់មាជិកគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាច្រើនដាក់គុក អ្នកខ្លះទៀតត្រូវគេធ្វើទារុណកម្ម អ្នកខ្លះទៀតត្រូវគេបញ្ជូនទៅដាក់គុកសំរាប់ជនឧក្រិដ្ឋនៅមណ្ឌលប៉ូលូកុងឌ័រ។ នយោបាយបង្រាបអ្នកប្រឆាំងរបស់បារាំង និង*សីហនុ* កើនកំរិតខ្លាំងឡើងៗជានិច្ច ដូចយ៉ាង នៅថ្ងៃទី១៤

មករាឆ្នាំ១៩៥០ មានការធ្វើឃាតដោយបានចោលគ្រាប់បែកដៃ លោក *អៀវ កើសអតីត* ប្រធានរដ្ឋសភា និង ជាអគ្គលេខាធិការ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ។ ឃាតកម្មនយោបាយនេះ ធ្វើឲមានការភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំងនៅស្រុកខ្មែរ ក្នុងមតិមហាជន មានជំនឿថា ឃាតកម្មនេះជាស្នាដៃរបស់ហ្លួង *សីហនុ* តែម្តង ព្រោះទ្រង់ស្អប់ផង និងច្រណែនផង នឹងប្រជាប្រិយភាពនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ តែក្រោយបន្តិចមក ប៉ូលិស បានផ្តល់បត៌មានថា គេចាប់បានឃាតករ ឈ្មោះនូយ៉ា ជាសមាជិកនៃគណបក្សសេរីភាព តែអ្នកភ្នំពេញ នាំគ្នាខ្សឹបខ្សៀវថា រឿងហ្នឹងជារឿងស្ថិតក្អែកសុទ្ធសាត ព្រោះវាគ្មានហេតុផលអ្វីបន្តិចទាល់តែសោះ ដែលនាំឲគណបក្សសេរីភាពធ្វើឃាតលោក *អៀវ កើស*។ តែទោះបីយ៉ាងណា ក៏គេនៅតែទុកឃាតកម្មនេះជាឃាតកម្មនយោបាយ គឺមានប្រភពពីទំនាស់នយោបាយ របស់ហ្លួងសីហនុ ព្រោះទ្រង់ មិនពេញចិត្តនឹងរបបរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះទេ ហើយក៏មិនយល់ស្របដែរ នឹងគោលនយោបាយ របស់រាជរដ្ឋភិបាលនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានទស្សនៈផ្ទុយពីព្រះអង្គ គឺសេរីនិយមប្រជាធិបតេយ្យ និងឯករាជ្យនៃកម្ពុជា ជាបន្ទាន់។

ទំនាស់នេះ វាក្លាយជានិមិត្តរូបនៃទំនាស់ រវាងអំណាចសម័យនឹងអំណាចចាស់ គឺថាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនឹងរាជាធិបតេយ្យ ទោះបីមានចែងច្បាស់ក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៤៧ ថា លទ្ធិដឹកនាំជាតិ ជាលទ្ធិរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញៈ *ព្រះមហាក្សត្យគ្រងរាជ្យសម្បត្តិ ក៏ប៉ុន្តែព្រះអង្គមិនមែនជាអ្នកដឹកនាំជាតិទេ* ក៏ហ្លួងសីហនុមិនបានយកចិត្តទុកដាក់នឹងគោលការណ៍នេះដែរ ព្រោះវាធ្វើឲ ហ្លួង *សីហនុ* ឈឺចុកចាប់ណាស់។ តែទ្រង់មិនដេកនៅស្ងៀម ទ្រាំលេបទុក្ខនេះឡើយ ពេលនោះ ទ្រង់សង្កេតឃើញមានច្រកមួយ អាចយកមកធ្វើជាឧបាយកល ដើម្បីដណ្តើមរាជអំណាចវិញបាន គឺផ្លូវ "ជាតិនិយម" ដែលកំពុងនៅទំនេរ ព្រោះលោក *ស៊ឺង.ង៉ុកថាញ់* បានរត់ចូលព្រៃបាត់ទៅហើយ។ ដូច្នេះទ្រង់មិនឲឳកាសល្អនេះឆ្លងផុតទេ ដូចយ៉ាង ក្នុងឆ្នាំ១៩៥២ ទ្រង់ចាប់ផ្តើមប្តូរនយោបាយតឹងតែងប្រឆាំងនឹងអ្នកជាតិនិយម ដែលសុទ្ធតែជាអ្នកប្រជាធិបតេយ្យដែរ ការដូរនេះគឺ ទ្រង់ចាប់ផ្តើម ដើរតួជាអ្នកជាតិនិយមជំនួសលោក *ស៊ឺង.ង៉ុកថាញ់* ដោយយកយុទ្ធនាការទាមទារឯករាជ្យជាបន្ទាន់ពីបារាំង ដែលមានឈ្មោះថា"ព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជា"ជាមនោគមវិជ្ជាទ្រង់ផង ជាមធ្យោបាយផង សំរាប់សម្លាប់គូរសត្រូវនយោបាយផង និងជាការសម្របនឹងនិន្នាការនៃប្រជាពលរដ្ឋព្ខែរ ចង់បានឯករាជ្យជាបន្ទាន់ផង។ ត្រូវកត់សំគាល់ថា នៅថ្ងៃទី១៦មិនា ថ្ងៃផ្តើមព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចនេះ ទ្រង់បានប្រើកល្បិចទំលាក់រាជរដ្ឋាភិបាលនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានលោក ហុយ.កន្ធុល ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីបង្កើតរដ្ឋាភិបាលថ្មី ដឹកនាំដោយព្រះអង្គផ្ទាល់ ក្នុងគោលបំណងដណ្តើមអំណាចរដ្ឋ។ បន្ទាប់មកទៀត ដើម្បីបំបាត់សម្លេងអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ហ្លួងបានរំលាយរដ្ឋសភានៅថ្ងៃទី១៣មករាឆ្នាំ១៩៥៣ ហើយប្រកាសប្រជាជាតិមានអាសន្ន ក្នុងគោលបំណងដណ្តើមអំណាចនីតិបញ្ញាតិថែមទៀត គឺថា អំណាចរដ្ឋទាំងអស់ ដូច្នេះ ហ្លួង *សីហនុ* ក៏បានក្លាយជាមហាក្សត្យផ្តាច់ការ ដែលវាផ្ទុយស្រឡះនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញជាតិខ្មែរ។ សួរថា តើល្បិចកល់នេះ គេអាចទុកវា ជារដ្ឋប្រហារបានដែរឬទេ?តើមាននរណាខ្លះនៅពីក្រោយឧបាយសម្ងាត់នេះ ? អាជ្ញាធរអាណាព្យាបាលបារាំង? វរជនខ្មែរ ?

បញ្ញវន្តជន ? ឬ ជាឆន្ទៈប្រជាពលរដ្ឋ ? យើងដឹងថានៅពេលនោះអ្នកដែលក្តាប់អំណាចនយោបាយស្របច្បាប់ គឺគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ៖

តើនៅក្នុងបក្សនេះ មាននិន្នាការនយោបាយតែមួយឬទេ ? តើពាក្យជាតិនិយមជាគោលនៃការរួបរួមជាតិខ្មែរឬទេ ?

ដូចយើងបានជំរាបពីខាងលើរួចមកហើយថា តាំងពីដើមដំបូងមកម្លេះ ហ្លួង*សីហនុ* ទ្រង់បានបង្កើតបរិយាកាស នៃជម្លោះនយោបាយរួចស្រេចទៅហើយ គឺជំហរនៃការប្រឆាំងរបស់ទ្រង់នឹងការដាំលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ។ ជំហរនេះ វាជារបងការពារបុព្វសិទ្ធិនៃអំណាចមហាក្សត្រផង និងជា ការសំដែងឲយើញ នូវខ្សែបន្ទាត់នយោបាយផ្ទាល់របស់ព្រះអង្គផង វាក៏ជាគភ៌(fœtus)នៃសីហនុនិយមហ្នឹងឯង។ រូបភាពនៃការពុះជាពីរនេះ (clivage) ក៏ក្លាយជាការពិតក្នុងជីវិតនយោបាយខ្មែរ បំបែកអ្នកជាតិនិយមខ្មែរជាពីរបក្សពួកប្រឆាំងគ្នា ក្រុមទី១ ជាអ្នករាជានិយមដោយគ្មានលក្ខណក្រុមទី២ ជាអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ។ ក្នុងជួរអ្នកប្រជាធិបតេយ្យនោះទៀត មានជាកូនក្រុមពីរ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យសេរី ដែលយើងហៅថាអ្នកស្តាំនិយម និងអ្នកសង្គមនិយម ដែលយើងហៅថា អ្នកឆ្វេងនិយម។ ក្នុងជីវិតនយោបាយប្រេះឆារនេះ ក៏មានពួកអ្នកឪកាសនិយម និងពួកកុម្មុយនិស្ត ដេករង់ចាំឪកាសល្អ ដើម្បីទាញយកប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ឬក្រុមខ្លួន។ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យក៏មិនអាចជៀសវាងផុត ពីសភាពប្រេះឆារនេះដែរ ទោះបី ខ្លួនមានការគាំទ្រពីសំណាក់ប្រជាជនភាគច្រើនយ៉ាងណាក៏ដោយ តែសភាគភាព (homogénéité) ដែលមានក្នុងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាសភាគភាព នៃសម្លេងអ្នកបោះឆ្នោត មិនមែនជា សភាគភាព នៃកម្លាំងរួមនយោបាយនោះឡើយ ដូចយើងបានឃើញស្រាប់ហើយ ក្នុងរយៈពេលតែមួយទសវត្សប៉ុណ្ណោះ (១៩៤៦ ១៩៥៦) បក្សនេះ បានរលាយដោយខ្លួនឯង ដូចអំបិលត្រូវទឹកក្តៅអីចឹង សភាពនេះក៏មិនខុសពីគណបក្សឯទៀតៗនោះដែរ។

មូលហេតុ

មូលហេតុមានច្រើនណាស់ ដែលយើងសាកល្បងយកវាមកពិនិត្យនៅទីនេះ៖

១.សង្គមខ្មែរ

ស្នូលនៃសង្គមខ្មែរ គឺគ្រួសារ ជាសង្គមឲតម្លៃទៅលើមាតា(អរិយធម៌ដើមខ្មែរ)ជាសង្គមមានការវិវត្តន៍ជាបញ្ឈរ (vertical) ច្រើនជាងការវិវត្តន៍ជាផ្តេក (horizontal) ព្រោះអរិយធម៌ដើមរបស់ពូជសាសន៍ខ្មែរ មុនបានទទួលឥទ្ធិពលអរិយធម៌ឥណ្ឌា មានធាតុជាការគោរពកោតខ្លាចអ្នកមានគុណ(ម្តាយ) ដែលក្រោយមក វាក្លាយទៅជាការគោរព **អ្នកត្រួត** (chef) ដែលខ្មែរយើងមានទម្លាប់ហៅវាថា **លោកបង** ឬ **មេ** ហើយអ្វីដែលមានសភាពជា"ផ្តេក"ខ្មែរយើកមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់នោះឡើយ។ ធាតុបែបនេះ សំរួលនូវការរិកចំរើននៃអំណាច ជាងការលូតលាស់សាមគ្គីភាពនៅក្នុងសង្គម។ ហេតុនេះឯងបានជាអំណាចផ្តាច់ការ ដុះលូតលាស់ឆាប់ណាស់ ក្នុងសង្គមខ្មែរ ព្រោះមកពីកង្វាស់

សាមគ្គីភាពនៃរាស្ត្រ ជាអវត្តមាននៃនិយតកម្ម (régulateur) ដែលអាចទុកជាអំណាចទប់នឹងអំណាចនៃអ្នកដឹកនាំ។ យើងអាចប្រៀបសង្គមខ្មែរដូចជា ដីមានជីជាតិដ៏ល្អ តែដីនេះ គឺសំរាប់តែដាំដើម "សក្តិភូមិ" អាចឲវាមានផលជាបរិបូរណ៍ គឺផ្លែ "អំណាចផ្តាច់ការ" ជាផ្លែស្លែង មានជាតិពិសពុលដល់ប្រជាជាតិខ្មែរ។

បូកនឹងទំនៀមដើមនេះ វាមានការលុកចូលនៃលទ្ធិព្រាហ្មណ៍មកក្នុងស្រុកខ្មែរ ដែលនាំឲរិតតែពង្រឹងអំណាចបញ្ឈរ ដែលជាកម្លាំងជាន់មិន ឲសាមគ្គីភាពនៃរាស្ត្រ ដែលជាកត្តា អាចនាំបង្កើតអំណាចផ្តេក ដើបរួចបាន ព្រោះលទ្ធិថ្មីនេះ មានបែងចែកសង្គមជាកស្តិ(វណ្ណៈ)។ រីឯឥទ្ធិពលពុទ្ធសាសនាវិញ ក៏មិនបានបញ្ច្រាស (inverser) ស្ថានភាពនេះដែរ ព្រោះពុទ្ធសាសនាជាលទ្ធិ ឈរលើការខិតខំប្រឹងប្រែង រកសេចក្តីសុខ ដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ហើយជាសាសនារស់នៅក្នុង សាមគ្គីភាពរវាងរបបរាជានិយម និងខ្លួន មិនអាចអ្នកណាម្នាក់ រញ្ជួយវាបាន។ យើងលើកមកនិយាយក្នុងចំណុចទី២នេះ មិនមែនសំដៅលើធម៌ព្រះពុទ្ធនោះឡើយ គឺសំដៅលើ អង្គការសាសនានៅក្នុងស្រុកខ្មែរតែប៉ុណ្ណោះ។ បន្តមកទៀត ស្រុកខ្មែរបានរស់ នៅក្រោមការត្រួតត្រា របស់បរទេសអស់រយៈពេលច្រើនសតវត្ស ពីសៀម យួន រហូតមកដល់បារាំង នាំឲខ្មែរយើងគ្មានឱកាសធ្វើការកែទម្រង់សង្គមខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឲវាចាកផុតពីទម្លាប់ចាស់មិនល្អ ដែលនាំឲវាដើរទៅមុខមិនរួច មិនតែប៉ុណ្ណោះ ក្រោមការត្រួតត្រាបរទេស ខ្មែរយើងគិតតែពីនាំគ្នាឈ្លោះគ្នា ដើម្បីបំរើប្រយោជន៏បរទេស ដែលជាកត្តា នាំឲគេងាយស្រួលត្រួតស្រុកខ្មែរ ព្រោះជនខ្មែរម្នាក់ៗ មិនសូវមានការយល់ដឹងអំពីប្រយោជន៏រួម ដែលជាកត្តាអាចបង្កើតសាមគ្គីភាព។ បើនិយាយឲខ្លី គឺខ្មែរម្នាក់ៗមានគំនិត ជ្រើសរើសវាសនាខ្លួន សំរាប់តែខ្លួនឯងតែប៉ុណ្ណោះ។

២.ចិត្តគំនិតខ្មែរ

ក្នុងវគ្គនេះ លោក *ប៉ុន ចន្ទម៉ុល* បានធ្វើវិភាគយ៉ាងលំអិតរួចហើយ ដូច្នេះ យើងគ្មានអ្វីបន្ថែមលើការសិក្សារបស់លោកទៀតទេ គ្រាន់តែធ្វើការរំលឹកជាសង្ខេបតែប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីជូនដល់អ្នកអាន ដែលមិនទាន់បានអានវណ្ណកម្មដ៏ប្រណិត របស់មហាបុរសខ្មែរនេះ។ តាម លោក ប៉ុន ចន្ទម៉ុល ចរិតខ្មែរ ដែលនាំឲជាតិខ្មែរស្លាប់មានច្រើនៈ គំនិតមានតែអញគំនិតលួចយកយោបល់គេ គំនិតខ្លាចនយោបាយ គំនិតសងសឹកសួរពូជ គំនិតផ្តាញ់ផ្តាល គំនិតលោភគ្រេចពង្រឹល គំនិតចង្រៃ។ល។ យើងមានយោបល់បន្ថែមថានៅពេលណាខ្មែរយើងនាំគ្នារំលឹកអំពីអរិយធម៌ថ្កុំថ្កើងជាតិខ្មែរ ធ្លាប់មានក្នុងសម័យបុរាណ គឺយើងកំពុងគិតដោយឥតដឹងខ្លួន ថាអ្វីដែលយើងធ្លាប់មាននោះ វាបាត់អស់ទៅវិញ ហើយ ម្យ៉ាងទៀត នៅពេលណាខ្មែរយើងនិយាយថា ប្រជាជាតិខ្មែរ ជាមហានគរគឺយើងនាំគ្នានិយាយដោយឥតដឹងខ្លួនដែរថា នគរខ្មែរធ្លាប់ជា នគរចក្រពត្តិនិយម ប្រើអំណាចយោធាដើម្បីវាត ឬពង្រីងទឹកដីទៅលើប្រទេសជិតខាងខ្លួន ដូចនគរខ្មែរ ត្រូវបានសៀមឈ្លានពានទឹកដីពីអតីតកាល ហើយបច្ចុប្បន្ននេះ កំពុងរងគ្រោះនឹងការវាតទឹកដីពីសំណាក់យួនកុម្មុយនិស្តនោះដែរ។ ការរំលឹងនេះ គឺធ្វើឡើងនៅក្នុងអារម្មណ៍ហេរជាអវិជ្ជមាន និយាយចោល ដែលចេញមកពីអត្តា (moi) ត្បិតនៅក្នុងចិត្ត (soi) ខ្មែរម្នាក់ៗ យើងដឹងច្បាស់ថា កេរ្តិ៍នៃអតីតកាល វាស្ទើរលែងមានលទ្ធភាពជាសសរទ្រទ្រង់វប្ប

ធម៌ និងសង្គមធម៌ខ្មែរបានទៀតទៅហើយ លើកលែងនៅសល់មាន តែភាសា អក្សរ ទំនាមទំលាប់ខ្លះ និងពុទ្ធសាសនា ហើយបើយើងលើកយកអរិយធម៌ដើម (មូលធម៌ខ្មែរ/មន មុន គ.ស.) របស់ខ្មែរមករំលឹកវិញ វាមិនអាចជាទំនៀមខ្មែរ សំរាប់យកវាមកធ្វើជាលំអាន (modèle) សំរាប់សង្គមសម័យនោះដែរ ដូចយ៉ាងជឿព្រលឹង អារក្ស អ្នកតា ទុកស្ត្រីជាធំ បាចទឹកបញ្ចូលស្រែ ផ្សាំងសត្វ កប់ខ្មោចក្រោមថ្មដុល ក្នុងក្រឡ ភាសាមានអន្តរបទ(infixe)។ល។ យើងនិយាយនេះ មិនមែនមានន័យថា ខ្មែរយើងត្រូវនាំគ្នាបំភ្លេចចោលអតីតកាលជាតិរុងរឿងនោះទេ តែអ្វីដែលធ្លាប់មានកើតនោះ ត្រូវរំលឹកឡើងបែបឧបទេស (didactique) ដើម្បីឲមើលឃើញវិជ្ជាខ្មែរ ដែលជាជារស្មីជាតិ ដែលវាមានលើសលប់ លើអវិជ្ជា លើកម្លាំងបាយ លើគំនិតសងសឹក ដែលសុទ្ធជាកំណប់ទុក្ខជាអាថ៌កំបាំង មានច្រើនអនេក នៅក្នុងសតិខ្មែរយើង។

មួយវិញទៀត នៅក្នុងចរិកមិនល្អខ្មែរ មានបង្កើតវប្បធម៌ "ភរកុហក" ជាដំបូងសំរាប់រករស់ បន្តៗក្រោយមក វាក្លាយជាការភូតភរជាសាធារណៈ រហូតទៅជាវប្បធម៌សង្គមខ្មែរបច្ចុប្បន្ន យកការភូតភរនេះ ជារបបជីវភាព (mode de vie) តែម្តង។ របបនេះ វាមានប្រភពចេញពីទម្លាប់រស់ក្នុងសភាព"រស់ដោយជំនួយ (assistanat) ពីខាងក្រៅដែលនាំឲខ្មែរយើងគ្មានការទទួលខុសត្រូវលើអ្វីដែលខ្លួនបានធ្វើ ព្រោះយល់ឃើញថាខ្លួនជាជនរងគ្រោះជានិច្ច ដូចយ៉ាង កំហុសខ្លួន គឺអ្នកទីទៃ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ។

៣.ធាតុនៃគណបក្សនយោបាយ

គណបក្សនយោបាយ ដែលកកើតឡើង គ្មានការចែកដាច់ ក្នុងការត្រិះរិះរបស់ខ្លួន នូវអ្វីដែលជានយោបាយ អ្វីជាមនោគមនវិជ្ជា ដែលជាស្នូលរបស់គណបក្ស។ ហើយភាគច្រើន មិនពិតប្រាកដជាគណបក្សនយោបាយ វាគ្រាន់តែជាក្រុមនៃមនុស្ស ឬបក្សពួកគ្មានស្ថិរភាព មិនចិតថេរ ហើយងាយប្រែទ្រង់ទ្រាយរហ័សណាស់។ ជួនកាលបង្កើតឡើងសំរាប់តែបុគ្គលម្នាក់ សំរាប់អ្នកនោះ ស្វែងរកអ្នកគាំទ្រខ្លួន ជាងកម្មវិធីនយោបាយខ្លួនជួនកាល កម្មវិធីនោះ វាអត់មានផង។ ពេលនោះ មានតែគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យទេដែលគេអាចចាត់ទុកបានថាជាគណបក្សមានការគាំទ្រពីសំណាក់មហាជនពិតប្រាកដ ព្រោះខ្លួនបានបង្ហាញ គោលដៅនយោបាយខ្លួនច្បាស់លាស់ គឺការទាមទារឯករាជ្យឲជាតិជាបន្ទាន់ តែនៅពេលដែល ហ្លួង*សីហនុ* ទ្រង់យកប្រធានបទនេះមកធ្វើជាកម្មវិធីនយោបាយរបស់ទ្រង់ ក៏ស្រាប់តែឃើញមានសមាជិកជាច្រើន នាំគ្នាបែទៅគាំទ្របុគ្គល*សីហនុ* វិញអស់ ព្រោះពួករត់ចូលក្រុមផ្សេង(transfuge)ទាំងនោះ គាត់គ្មានមនោគមនវិជ្ជាទេ ហើយក៏មិនមែនជាអ្នកនយោបាយពិតប្រាកដែរ។ គេសង្កេតឃើញ នៅពេលណា**អ្នកនយោបោក**ណាម្នាក់ គេចង់ដូរអាវនយោបាយ អ្នកនោះ តែងតែលើកហេតុផលថា គេជា វរជនបច្ចេកទេស (élite technique) នៅទីកន្លែងណាក៏ដោយ ក៏គេអាចបំរើជាតិបានដែរ ពួកបែបនេះ គេហៅថា អ្នកឱកាសនិយម តែជាអកុសលណាស់ នៅក្នុងជីវិតនយោបាយខ្មែរ ពួកហនយ៉ំនេះ វាមានចំនួនច្រើនជាងអ្នកស្នេហាជាតិ។

៤.ហ្លួងសីហនុ

នៅស្រុកខ្មែរជំនាន់នោះ ទ្រឹស្តី "ទេវរាជ" នៅមានឥទ្ធិពលខ្លាំងណាស់ ក្នុងសង្គមខ្មែរ។ការដូរពីរបបរាជានិយមផ្តាច់ការ មករាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ បានដោយឥតបង្ហូរឈាមនោះនិងជ័យជំនះជាសុទ្ធិនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ មិនជាកត្តាគ្រប់គ្រាន់ សំរាប់អាចប្តូរចិត្តគំនិតខ្មែរ ទំនៀមសង្គម ចរិតអ្នកចេះដឹង និងជីវិតនយោបាយខ្មែរ បាននោះទេ។ ពេលនោះ នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ នៅមានជានិច្ច ព្យាកុលភាព រវាងលោកិយ (temporel) និងសាសនចក្រ (spirituel) ដូចយ៉ាង ហ្លួង*សីហនុ* ទ្រង់ជាមហាក្សត្រលោកិយផង ជាបុគ្គលពិសិដ្ឋមានជាតិជាព្រះផង ការនេះ នាំឲទ្រង់យល់ដឹងភ្លាមអំពីការមានប្រៀប (avantage) របស់ទ្រង់លើអ្នកជាតិនិយមឯទៀតៗ ដូច្នេះ ទ្រង់ យកវា មកប្រើដើម្បីរកអត្ថប្រយោជន៏ គឺអំណាចផ្តាច់ការ ដោយយកជំនឿ ទុកបុគ្គលជាវត្ថុសំរាប់បូជា[13] ជាមធ្យោបាយ ដើម្បីស្វែងរកប្រជាប្រិយភាពរបស់ទ្រង់ក្នុងគោលបំណងដណ្តើមយកអំណាចពីប្រជារាស្ត្រតែម្តង ដើម្បីតែអំណាចតែប៉ុណ្ណោះ។ ចិត្តគំនិតបែបនេះ វាជាបដិបក្ខមិត (antithèse) នឹងពហុបក្ស ក្នុងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីតែគេដឹងថារឿងខ្លាចខុសនឹងច្បាប់ វាគ្មានមាននៅក្នុង គុណសម្បត្តិ របស់ហ្លួង*សីហនុ* នោះឡើយ។ មូលហេតុមានច្រើនទៀត ដែលយើងពុំអាចយកមកធ្វើវិភាគនៅទីនេះ តែយើងនឹងលើកយកវាមកធ្វើនៅថ្ងៃមុខទៀតនៅក្នុងអត្ថបទរបស់យើង។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

រយៈពេលមានគក៏នេះ វាមានមុខពីរ មួយជាសេចក្តីសង្ឃឹម មួយទៀត ជាសេចក្តីអស់សង្ឃឹម សំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ដែលធ្លាប់រស់ និងកំពុងបន្តរស់ នៅក្រោមអំណាចបរទេស មានសៀម យួន បារាំង អស់ជាងពីរសតវត្សរួចមកហើយ ស្រាប់តែមានឱកាសជាអំណោយផង អាចឲខ្មែរងើបបំរះពីនឹមបរទេសបាន ក៏នាំគ្នាខិតខំដើររកអ្នកដឹកនាំជាតិពិតប្រាកដ ដើម្បីឲគាត់ដឹកនាំចលនារំដោះជាតិពីសភាពខ្ញុំគេ។ នៅពេលនោះជាដំបូង សេចក្តីសង្ឃឹមរបស់ខ្មែរយើង គឺគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាគណបក្ស មានឈ្មោះថ្មី ជាពាក្យ ដែលខ្មែរមិនដែលបានឮ គឺទុករាស្ត្រជាម្ចាស់អំណាច មានគំនិតជាថាមវន្ត អាចប្រស់ព្រលឹងខ្មែរស្នេហាជាតិឲរស់បានវិញ មានសកម្មភាព ស្របនឹងគំនិតបំរើជាតិ ក្នុងគោលការណ៏រកប្រយោជន៏រួម និងគោរពសេរីភាពប្រជាពលរដ្ឋ ដែលជាកម្លាំង សំរាប់យកទៅទាមទារ ឯករាជ្យជាតិ ពីបារាំង តែជាអកុសល មុខទី១ ប្រកបដោយវិរិយៈ (énergie) និង សទ្ធា (confiance) នេះ ត្រូវបានចរិតចង្រៃខ្មែរ ដែលលោក*ប៉ុន ចន្ទម៉ុល* បង្ហាញប្រាប់ក្នុងវណ្ណកម្មលោក ដែលជាផ្កាវផោម វាបានរីកខុសរដូវនាំក្លិនស្អុយរបស់វា មកធ្វើឲខ្យល់ក្រអូបផ្កាឈូកស ដែលកំពុងរីកក្នុងស្រះទឹកថ្លាខ្យង

[13] ទុកបុគ្គលជាវត្ថុសំរាប់បូជា= Culte de personnalité។

ខ្មែរ ឲរំសាយអស់ក្លិនបុប្ផាក្រអូបទៅវិញ នាំឲរាស្ត្រគ្រលងគ្រលោងយំ លាយនឹងសោចឥតស្ដើយឡើយ។

បរិយាកាសក្នុងរយៈពេលមានគភ៌នេះ មានការបួកឡូក ដោយគំនិតស្នេហាជាតិផង និងចរិតចង្រៃខ្មែរផង ហើយ អ្នកដែលឆ្លៀតរកចំណេញបានក្នុងភាពច្របូកច្របល់នោះ គឺហ្លួង*សីហនុ* ទ្រង់ដើរតួជាអ្នកកសាងផង និងជាអ្នកបំផ្លាញផង ក្នុងគោលបំណងតែមួយគត់ គឺអំណាចរបស់ទ្រង់។ រួមសេចក្ដីមក រយៈពេលនេះ មិនមែនមានគភ៌កូនភ្លោះ ឯករាជ្យជាតិ និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យទេ គឺមានគភ៌ កូនសីហនុនិយម ទៅវិញ។ សីហនុនិយមនេះ ជាពូជស្មៅព្រៃ ដុះពាសពេញក្នុងសួនច្បារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សំរាប់សម្លាប់ផលរបស់ប្រជាជាតិខ្មែរ។

សៀវភៅយោង

ចរិតខ្មែរ និពន្ធដោយលោក ប៉ុណ ចន្ទម៉ុល។
កំណត់ការចងចាំ របស់អ្នកបំរើមាតុភូមិខ្មែរមួយរូប និពន្ធដោយលោក សឺន សាន។
អរិយធម៌ខ្មែរ និពន្ធដោយអ្នកស្រីត្រឹង-ងា។

សម័យឯករាជ្យ- ១៩៥៣ - ១៩៥៥

បុព្វយោគ

បារាំងសុខចិត្តប្រគល់ឯករាជ្យទាំងស្រុងឲខ្មែរ ប្រកាសឡើងជាផ្លូវការដោយមហាក្សត្រខ្មែរ នៅថ្ងៃទី៩វិច្ឆិកាឆ្នាំ១៩៥៣។ ចំពោះខ្មែរយើងភាគច្រើន ជោគជ័យជាប្រវត្តិសាស្ត្រនេះគឺ ពិតជាស្នាដៃឥតប្រកែកបាន របស់ហ្លួងសីហនុ ដូច្នេះព្រះអង្គមានគុណជាភិយ្យោភាពចំពោះប្រជាជាតិខ្មែរ សមសុក្រិតថ្វាយឋានៈជា "រាជបិតាឯករាជ្យជាតិខ្មែរ" ឋានៈជាសារាណីយនេះ គឺសមមូល្យ (équivalent) នឹងបិតារបស់ប្រជារាស្ត្រ ដែលកំពុងរស់នៅក្រោមឆាយារាជបារមីព្រះបាទធម្មិក ជាស្តេចល្បីល្បាញ អាចយកជ័យជូនជាតិបាន។

តាមលោកសឺន.សាន ទោះបីគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ទទួលការរងគ្រោះយ៉ាងខ្លាំងពីនយោបាយហ្លួងសីហនុប្រឆាំងនឹងខ្លួនយ៉ាងណាក៏ដោយ ពួកអ្នកដឹកនាំគណបក្ស សំរេចចិត្តក្នុងផលប្រយោជន៏ជាតិ ផ្តួចផ្តើមធ្វើមហាបាតុកម្មប្រជារាស្ត្រ គាំទ្រទាំងស្រុងបេសកកម្មព្រះរាជបូជនីយកិច្ចដើម្បីឯករាជ្យកម្ពុជា របស់ហ្លួងសីហនុ តែលោកបន្ថែមថា៖ "*ពួកបារាំងសែស ចុះខ្សោយ ដោយសារបរាជ័យ នៅឌៀនបៀនភូ ក៏បានសុខចិត្តយល់ព្រមប្រគល់ឯករាជ្យពេញលេញដល់យើងវិញ*"។

តែក្នុងគតិខ្មែរអ្នកសង្គមនិយម ឬអ្នករខ្ឍននិយម(ឆ្វេងនិយម) ឋានៈ "បិតាឯករាជ្យខ្មែរ "របស់ហ្លួងសីហនុ គឺជាប្រជាភិថុតិ ប្រយោជន៏បំភាន់គំនិតរាស្ត្រ៖ "*ប៉ុន្តែព្រះករុណារាំង្គនិងជើងរាំង្គ បានឆ្លាតចេះលាក់ពុតអាក្រក់នេះ ដោយបានប្រើប្រជាភិថុតិប្រយោជន៏បំភាន់គំនិតរាស្ត្រថា ព្រះករុណានេះហើយ ដែលទ្រង់ប្រោសមេត្តាប្រទានរដ្ឋធម្មនុញ្ញឲមករាស្ត្រខ្មែរ ព្រមទាំងបានតាំងព្រះអង្គឯងជាអ្នកដណ្តើមយកឯករាជ្យផង*"។

ឯចំណែកចលនាខ្មែរសេរីវិញ ដែលមានលោកស៊ឹង.ង៉ុកថាញ់ ជាប្រមុខ យល់ឃើញថាឯករាជ្យជាតិ ដែលហ្លួងសីហនុយកវាមកធ្វើជាកម្មសិទ្ធិខ្លួន ជាឯករាជ្យសំរាប់តែរំលេចព្រះសង្ហារថ្លៃថ្លានៃវណ្ណៈក្សត្រ និងជាឧបករណ៏នយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រ អាណានិគមបារាំងនៅឥណ្ឌូចិនតែប៉ុណ្ណោះ ដូចកាលបារាំង គេលុកចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរ ក្នុងឆ្នាំ១៨៦៣នោះដែរ។ ឧទាហរណ៏ជាក់ស្តែងគឺ បារាំងគេប្រគល់ទឹកដីខ្មែរកម្ពុជាក្រោមឲទៅយួន ឥតមានបានប្រាប់ម្ចាស់ទឹកដីនោះឡើយ។ បេសកកម្មព្រះរាជបូជនីយកិច្ចដើម្បីឯករាជ្យកម្ពុជា របស់ហ្លួងសីហនុ គឺគ្រាន់តែជាល្បែងល្ខោន (jeu de rôle) មានបារាំងនិងសីហនុ ជាតួឯក នាំគ្នាលេងរឿងល្ខោន បំភាន់ចិត្តរាស្ត្រខ្មែរ ក្នុងគោលបំណងសម្លាប់គំនិតអ្នកស្នេហាជាតិ ដែលស្រឡាញ់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពិតប្រាកដ។ ការប្រគល់ទឹកដីខ្មែរកម្ពុជាក្រោមឲទៅយួន ជាពស្តុតាង បង្ហាញការបរាជ័យខ្លាំងណាស់ នៃបេសកកម្មអាណាព្យាបាលបារាំង (១៨៦៣-១៩៥៣) ក្នុងការការពារ បូរណភាព ទឹកដី ខ្មែរ។

ដូចលោក លោកស្រី មិត្តអ្នកអាន បានជ្រាបរួចដែរមកហើយ នូវវិវទកម្មនៃឋានៈ " បិតាឯករាជ្យ" របស់សម្តេចសីហនុនេះ ដូច្នេះខ្ញុំមិនលើកមកបង្ហាញជូនបន្ថែម ជា

ឧទាហរណ៍នៅទីនេះទៀតទេ ខ្ញុំគ្រាន់តែធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានថា រឿងនេះគឺច្បាស់ជាគ្មានភាពជា "ឯកច្ឆន្ទ" ក្នុងគតិខ្មែរជាទូទៅ ខ្មែរម្នាក់ៗ តែងតែមានគំនិតខុសគ្នា ព្រោះវាជារឿងនយោបាយ ដូច្នេះភាពមិនស្របគ្នា គឺជាការធម្មតាទៅវិញទេ តែរឿងសំខាន់ដែលយើងគួរលើកវា មកពិចារណា គឺសម័យឯករាជ្យ តើវា ជារស្មីនៃភាពចម្រើន ដល់ប្រជាជាតិខ្មែរដែរឬទេ ?

សមាសភាគនៃសង្គមខ្មែរ

ពិនិត្យលើសម័យមួយ តម្រូវឲយើងស្គាល់នូវសមាសភាគ នៃសង្គមក្នុងសម័យនោះ។សមាសភាគនោះ វាមានដូចរៀបរាប់ ជាសង្ខេបខាងក្រោមនេះ៖

១.ព្រះរាជវាំង និងព្រះរាជវង្ស

ព្រះរាជវាំងខ្មែរ លែងជាមជ្ឈមណ្ឌលនៃអំណាចដូចសម័យបុរាណនោះឡើយ។ តាំងពីបែកបន្ទាយលង្វែកមក(១៥៩៤) គ្រប់មហាក្សត្រខ្មែរ លែងមានអំណាចដូចស្តេចច័ក្រក្នុងសម័យបុរាណទៀតហើយ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ថែមទាំងរស់ជាខ្ញុំបរទេស ដូចយ៉ាងក្នុងរាជ្យព្រះបាទអង្គដួង (១៨៤១ ១៨៦០)ក៏ដូចព្រះបាទនរោត្តម(១៨៦០ ១៩០២)នៅអមព្រះរាជាខ្មែរ មានមហាមន្ត្រីសៀម ជាអ្នកសំរេចកិច្ចការរដ្ឋពីលើស្តេចខ្មែរ ហើយនៅពេលដែលមហាមន្ត្រីនោះ ដឹងពីបំណងស្តេចនរោត្តមចង់ចុះហត្ថលេខានៃសន្ធិសញ្ញាអាណាព្យាបាលជាមួយបារាំង មហាមន្ត្រីនោះខឹងណាស់ ដកស្បែកជើងខ្លួន យកទៅវៃក្បាលហ្លួងនរោត្តម ការនេះបញ្ជាក់ឲឃើញថា ទាសភាព ស្តេចខ្មែរចំពោះស្តេចសៀម គឺថិតនៅក្នុងកំរិតជា "ខ្ញុំនឹងម្ចាស់"។ មកដល់ជំនាន់អាណាព្យាបាលបារាំង ស្តេចខ្មែរ តាំងពីនរោត្តម ស៊ីសុវត្ថិ ស៊ីសុវត្ថិមុនីវង្ស មកដល់ស្តេចនរោត្តមសីហនុ ស្តេចទាំងនោះ មានមុខនាទីជាស្តេចប្រថាប់ត្រាតែប៉ុណ្ណោះ គ្រប់កិច្ចការរដ្ឋទាំងអស់ គឺអាជ្ញាធរអាណាព្យាបាលបារាំង គេជាអ្នកសំរេច។

ម្យ៉ាងមួយវិញទៀត ក្នុងរាជ្យហ្លួងសីហនុ នាំបង្កឲមានជម្លោះជាកំបាំង ដែលធ្លាប់មានពីអតីតកាលមក រវាងពង្សាលី នរោត្តម នឹងស៊ីសុវត្ថិ ព្រោះតែគ្មានសាមគ្គីវណ្ណៈនៅក្នុងព្រះរាជវង្ស។ ជាពិសេសទៅទៀត នៅក្នុងព្រះរាជវង្ស មានបែងចែកជាច្រើនស្រទាប់នៃជាតិក្សត្រ ដែលនាំឲមានបង្កើតជាវណ្ណៈ ស្តេចធំ ស្តេចតូច ស្តេចអ្នកមាន ស្តេចអ្នកក្រស្តេចមានយសស័ក្តក្នុងរាជក្រមការ ស្តេចឥតមានការធ្វើ រស់បែបជាអ្នកកំហែងយក (extorqueur)អ្វីគ្រប់បែបយ៉ាងពីមនុស្សកញ្ជោត(innocent)ទុកជារបរចិញ្ចឹមជីវិត។ រូបភាពក្នុងរាជត្រកូលបែបនេះ នាំធ្វើឲស្អាប់កិត្តិនាមវណ្ណៈក្សត្រ ដែលនាំឲរាស្ត្រលែងចង់គោរពកោតបារមី រហូតលួចមើលងាយនៅក្នុងចិត្តថា ពូជស្តេចជាពូជឥតចេះជួយគ្នាផង តើចង់តាំងខ្លួន ជាអង្គម្ចាស់ ជួយដោះទុក្ខរាស្ត្រម្តេចហ្នុះបាន។ ម្យ៉ាងមួយវិញទៀតចរិតសាវ៉ានៃហ្លួងសីហនុ នាំបង្កើតអរិភាព(hostilité)ក្នុងរាជវង្ស ដែលមានអង្គម្ចាស់ខ្លះមានតម្រិះថា ជាគ្រោះមរណៈដល់របបរាជានិយមទៅទៀត។

២.រាជក្រមការ

ដូចមានទៅគ្រប់បណ្ដាប្រទេសទើបតែបានទទួលឯករាជ្យ នៅស្រុកខ្មែរ រាជក្រមការជាវណ្ណៈពិតមួយក្នុងសង្គមខ្មែរ ជាទូទៅ វណ្ណៈនេះ មានភក្ដីភាពនឹងរបបរាជានិយម តែភក្ដីភាពនេះ មានការចុះអន់ថយ នៅពេលដែលលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យចាប់ផ្ដើមដុះឡើងក្នុងស្រុកខ្មែរ ព្រោះវានាំឲខ្លួនចាប់ចេះដឹងពីតួនាទីរបស់ខ្លួន ជាអ្នកបំរើជាតិ ដែលដើមឡើយខ្លួនយល់ថាជាសិទ្ធិសំរាប់តែត្រួតត្រាប្រជារាស្ត្រ ដើម្បីបំរើមហាក្សត្រ។ តែទោះបីស្មារតីនេះចាប់ផ្ដើមមានកំណើតក្នុងគតិរបស់អង្គក្រមការយ៉ាងណាក៏ដោយ តែវាមិនអាចជាកត្តា អាចប្ដូរនៃឬសកែវក្នុងចិត្តគំនិតនាម៉ឺនចាស់(mandarin)នោះដែរ ហេតុនេះឯង គេចាប់ផ្ដើមសង្កេតឃើញមានអរិភាពរវាងមន្ត្រី(fonctionnaire)មានវ័យក្មេងដែលបានសិក្សាក្នុងសាលារដ្ឋបាល ដែលអាណាព្យាបាលបារាំងគេបង្កើតឡើងតាំងពីឆ្នាំ១៩០៧ តែមានការកែទម្រង់ជាថ្មីក្នុងកំឡុងឆ្នាំ១៩២០ ដើម្បីបង្រៀនជាថ្មីនូវលំនាំរដ្ឋបាលសម័យ។ តែចិត្តគំនិតថ្មីនេះ បានទង្គិចយ៉ាងខ្លាំងនឹងទម្លាប់ចាស់ មន្ត្រីថ្មីខ្លះដែលមានមនសិការជាតិខ្ពង់ខ្ពស់ មិនព្រមចាញ់ ហើយតាំងចិត្តយកវិធី និងចិត្តគំនិតសម័យ មកអនុវត្តន៍ មិនគិតក្លាចខូចអត្ថប្រយោជន៏ ឯចំណែកមន្ត្រីខ្លះទៀត ទន់ទោរតាមទម្ងន់ទម្លាប់ចាស់ ព្រោះជ្រួលច្រាស់រកប្រយោជន៏ផ្ទាល់ខ្លួន។ តែទោះបីយ៉ាងណាទម្លាប់ចាស់ នៅមានប្រៀបលើគតិ(esprit)ថ្មីជានិច្ច ព្រោះ៩០ឆ្នាំ ក្រោមអាណានិគមបារាំង ម្ចាស់អំណាចនេះ គេមិនបានយកចិត្តទុកដាក់លើកំណែទំរង់ចិត្តគំនិតប្រជារាស្ត្រខ្មែរនោះឡើយ ព្រោះគេខ្លាចប្រជាពលរដ្ឋមានគំនិតថ្មី ក្លាយជាសត្រូវនឹងគណៈចាស់ គឺរាជានិយមនេះឯង ដែលបារាំង គេមានតួនាទីដាច់មុខជាអ្នកការពារសុវត្ថភាព។

៣.បញ្ញវន

បញ្ញវននៅទីនេះ គឺយើងមិនយកនិយមន័យ បែបប្រទេសបស្ចិមមកប្រដូចនោះទេ ព្រោះក្នុងទស្សនៈខ្មែរ ពាក្យបញ្ញវននេះ វាមានន័យវិតត្បិតណាស់។ តាមគំនិតខ្មែរជាទូទៅ បញ្ញវន គេសំដៅតែអ្នកមានសញ្ញាប័ត្រថ្នាក់ឧត្តមសិក្សាតែប៉ុណ្ណោះដែលភាគច្រើនជាអ្នកបច្ចេកទេស។ តែយើងដឹងថា នៅដើមសម័យឯករាជ្យ អ្នកមានសញ្ញាប័ត្រថ្នាក់ឧត្តមសិក្សាមានតិចតួចបំផុត ស្ទើតែមិនលើសពីចំនួនម្រាមដៃទាំងពីរផងព្រោះនៅស្រុកខ្មែរ គ្មានមហាវិទ្យាល័យទេ អ្នកមានសញ្ញាប័ត្រសាកលវិទ្យាល័យបីបួនគ្រាប់នោះ គឺបានមកពីបរទេស ជាពិសេសពីបារាំងហ្នឹងឯង។ ខ្មែរដែលបានរៀនសូត្រនៅក្នុងប្រទេស នាំគ្នាទុកខ្លួនឯងត្រឹមតែជាអ្នកចេះដឹងតូចតែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះខ្លួនខ្លាចអ្នកផងសើច បើនិយាយថាខ្លួនជាអ្នកចេះដែរ នាំគ្នាទុកបារាំង សៀម យួន គេជាអ្នកប្រសើរជាងខ្លួនជានិច្ច បើខ្មែរណាបានទៅរៀននៅស្រុកសៀម យួន គឺសុទ្ធជាអ្នកគ្រាន់បើជាងខ្មែរអាយ ហើយបើមានសញ្ញាប័ត្របារាំង គឺខ្មែរយើង នាំគ្នាអច្ឆារ្យទចំពោះបុគ្គលនោះ ព្រោះគេជាជាអច្ឆរិយជន។ ហិនមានៈ កើតមកពីភាពជាជនខ្ញុំបរទេសជាច្រើនសតវត្សលុះត្រាតែភ្លេចអស់នូវតម្លៃជាតិសាសន៏ខ្លួន ជាពិសេស លែងដឹងថាខ្លួនជាអ្វីទៅទៀត

ហើយអ្វីដែលជាការខំប្រឹងប្រែងលើកតម្លៃជាតិ ជាពិសេស អ្នកចេះដឹងខ្មែរ គឺគាត់យល់ថា ជាកិច្ចការមួយពិបាកក្រៃលែង មិនតែប៉ុណ្ណោះ នាំគ្នាទុកការចេះដឹងវិជ្ជាជាតិ ជាការខ្មាសអៀនថែមទៅទៀត។ ក្នុងសម័យនោះ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្នកាល បើខ្លួនតាំងខ្លួនឯងដោយខ្លួនឯង ជាបញ្ញវន្តរួចហើយ អ្នកទាំងនោះ គេឈប់ចង់សរសេរជាភាសាជាតិ ព្រោះខ្លាចគេថាខ្លួនមិនមែនជាបញ្ញវន្ត(៣) ហើយមិនចេះសរសេរបារាំង។ ការដាក់កំហុសលើបច្ចេកទេស វាហួសសម័យទៅហើយ ព្រោះបច្ចុប្បន្ននេះ ការសរសេរជាភាសាខ្មែរក្នុងកំព្យូទ័រ វាលែងជាការពិបាកជាពិស្តារទៀតហើយ ការពិបាកដែលនៅមានសល់គឺប្រហែលជានៅត្រង់ការដួរចិត្តគំនិតខ្មែរតែប៉ុណ្ណោះ។ ដូច្នេះកុំនាំគ្នាជេរយួន ថាវាចេះនិយាយ និងសរសេរអក្សរខ្មែរ។ យើងនិយាយនេះមិនសំដៅដល់កូនខ្មែរ ដែលមិនបានចេះភាសាម៉ែឪខ្លួននោះឡើយ ហើយក៏មិនថា ត្រូវតែសរសេរភាសាជាតិឲបរទេសអាននោះដែរ នៅពេលណា តម្រូវឲសរសេរភាសាបរទេស ជាការចាំបាច់ ក៏សរសេរវាទៅ តែគួរខំបកប្រែជានិច្ចជាភាសាជាតិ ឲខ្មែរដឹងផង បើការសរសេរនោះមានសារៈសំខាន់សំរាប់ជាតិខ្មែរ។ តែទោះបីយ៉ាងណា ខ្មែរនៅបរទេស ទាំងក្មេងចាស់ បើគិតពីជាតិពិត គួរនាំគ្នាឲតម្លៃអក្សរជាតិ ខំរៀនឲចេះ ខំសរសេរឲបានច្រើន ដើម្បីរក្សាអត្តសញ្ញាណខ្មែរ បើមិនដូច្នេះទេ គឺច្បាស់ជាយួនដែលបានមករស់នៅស្រុកខ្មែរ គេថាគេចេះខ្មែរច្រើនជាងកូនខ្មែរកើតនៅបរទេសទៅទៀត ហើយវានាំគ្នាសួរថា តើនរណាជាខ្មែរពិត?បន្ទាប់ពីបានទទួលឯករាជ្យ មានការប្តូរបន្តិចក្នុងទស្សនៈខ្មែរស្តីអំពីលក្ខន្តិកៈបញ្ញវន្ត គឺការទុកអង្គគ្រូបង្រៀនថ្នាក់មធ្យម និងថ្នាក់បឋមជាបញ្ញវន្តតែទោះបីមានការទទួលស្គាល់លក្ខន្តិកៈនេះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមានការប្រមាថដោយយកពាក្យរញ្ជួចមកដាក់បន្ថែមថាជា "បញ្ញវន្តតូចតាច"។ សួរថាតូចតាចប្រៀបធៀបទៅនឹងនរណា បើយើងដឹងថា៨០%នៃប្រជាជនខ្មែរជំនាន់នោះ សុទ្ធជាជនមិនចេះអក្សរផង។

ទីនេះ យើងមិនលើកមកនិយាយ ពីអ្នកសិល្បករ អ្នកចម្រៀងល្បីៗ វិចិត្រករ អ្នកនិពន្ធសៀវភៅប្រលោមលោក អ្នកសរសេរកាសែត ដែលក្នុងប្រទេសបស្ចិមគេចាត់ទុកជាបញ្ញវន្ត ព្រោះសុទ្ធតែជាបិកា(អ្នកបង្កើតអ្វីមួយ)គំនិត បិកាមនោសញ្ចេតនា បិការូបភាពប្រកបទៅដោយសោភ័ណភាព និងអ្វីៗឯទៀត នៅក្នុងវិស័យសិល្បៈ តែនៅក្នុងស្រុកខ្មែរយើងវិញ អ្នកទាំងនោះ ខ្មែរយើងភាគច្រើន ទុកគ្នាជាជនគ្មានតម្លៃសំរាប់សង្គម ព្រោះមានមុខរបររកស៊ីត្រឹមតែជាអ្នកបំពេ មនោសញ្ចេតនាជាឱកាស(occasionnel)សំរាប់អ្នកដទៃតែប៉ុណ្ណោះ។

តែទោះបីមានសញ្ញប័ត្រធំប៉ុណ្ណាក៏ដោយ នៅក្នុងរបបរាជានិយម ឬសីហនុនិយម បើអ្នកចេះទាំងនោះ មិនចូលខ្លួនមកបំរើ គ្មានលក្ខខ័ណ្ឌ មហាក្សត្រ ហើយគ្មានងារជាឧត្តមមន្ត្រី សេនាបតីទៃ អ្នកនោះ ត្រូវគេទុកជាជនចោលម្សៀត។ លុះចំណេរមក នៅក្នុងគតិអ្នកឆ្វេងនិយម គេចាត់ទុកជនណាជាបញ្ញវន្តពិត គឺអ្នកចេះហើយ ជាអ្នកស្អាតស្អំថែមទៀត និងអ្នកប្រឆាំងសីហនុតែម្តង។

៤.ពិភពអ្នកស្រែ

ពិភពនេះ មានចំនួនប្រមាណ៨០%នៃចំនួនប្រជាជន(population)ខ្មែរ ដែលអ្នកក្រុងតែងវិនិច្ឆ័យទុកជាមុន(préjuger)ថាជាអ្នកល្ងង់ខ្លៅ ឥតស្គាល់សុជីវធម៌។ តែយើងដឹង

ថា សម្មានការ(considération)ចំពោះអ្នកស្រែ វាផ្លាស់ប្តូរទៅតាមការរកប្រយោជន៍ពីពិភពនេះ។

ទី១ គេយល់ថា អ្នកស្រែ គឺសុទ្ធជាអ្នករាជានិយមពិតប្រាកដ ចាត់ទុកព្រះមហាក្សត្រជាសារៈជន(être.essence)ឬជាអាទិទេពតែម្តង ដែលជាអ្នកថែរក្សា ការពារប្រជាពលរដ្ឋ (peuple)ប្រឆាំងនឹងការរំលោភពីសំណាក់នាម៉ឺនស៊ីសំណូក។ ចិត្តគំនិតនេះ មិនសូវមានវិវឌ្ឍន៍ទេតាំងពីបុរាណកាលមក ហើយជំនឿនេះកាន់តែរីកខ្លាំងៗឡើងក្នុងរយៈ ១៥ឆ្នាំ ដែលសម្តេចសីហនុ ទ្រង់កាន់អំណាច ត្បិតទ្រង់ ខំប្រឹងថែទាំបដិក្ខេប (réflexe) របស់រាស្ត្រនេះ ដើម្បីប្រយោជន៍អំណាចរបស់ព្រះអង្គ។

ទី២ គេយល់ថា អ្នកស្រែនឹងក្លាយ ក្នុងរយៈពេលដ៏ឆាប់មួយ ទៅជាកម្លាំងបដិវត្តន៍ព្រោះសង្គមខ្មែរនៅតែមានសភាពជាសង្គមសក្តិភូមិជានិច្ច ថ្វីបើអ្នកស្ រែជាពុទ្ធបរិស័ទក៏ដោយ។ បដិវត្តន៍នេះ នឹងមិនអាចវៀរបាន ព្រោះអយុត្តិធម៌ក្នុងសង្គម វាមានកំរិតមួយដែលមិនអាចឲអ្នកស្រែទ្រាំបាន ដូចយ៉ាង ការជិះជាន់ រកប្រយោជន៍ ពីសំណាក់នាម៉ឺនស៊ីសំណូក មន្ត្រីពុករលួយគ្រប់ថ្នាក់ និងនយោបាយប្រជាភិថុតិ របស់ សម្តេចសីហនុតែម្តង។

ទី៣ គេយល់ថា អ្នកស្រែ តាមធម្មជាតិគាត់ជាពុទ្ធបរិស័ទ ជាអ្នកប្រឆាំងនឹងកុម្មុយនិស្តដាច់ខាត ព្រោះលទ្ធិនេះ វាប្រឆាំងនឹងសសានា ដូច្នេះពុទ្ធសាសនាជាថ្នាំបន្សាបស័ក្តិសិទ្ធិនឹងអតិសុខុមប្រាណ លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត មិនអាច ឲរាំរុលចូលមកក្នុងសង្គមខ្មែរបាន។

៥.ពិភពអ្នកជំនួញ

ស្ទើរតែ ១០០% អ្នកជំនួញ គឺជនជាតិចិន ឬខ្មែរមានកំណើតជាចិន។ ក្នុងសម័យអាណាព្យាបាលបារាំង អ្នកជំនួញចិន មានអំណាចលើខ្មែរណាស់ ហើយពួកគេមិននៅក្រោមច្បាប់ខ្មែរនោះទៀត ព្រោះអាជ្ញាធរអាណាព្យាបាលបារាំង គេអនុញ្ញាតឲជនជាតិចិនមានលក្ខន្តិកៈពិសេសនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ។ គួរកត់សំគាល់ថា ពួកអ្នកជំនួញចិននៅកម្ពុជាក្រោមនេះហើយ ដែលរួមជាមួយយួន ដើម្បីឲយួនមានលទ្ធភាពយកទឹកដីខ្មែរកម្ពុជាក្រោមបានងាយស្រួល។

សេដ្ឋកិច្ចខ្មែរថិតនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃទាំងស្រុកពួកអ្នកជំនួញចិន គេអាចធ្វើព្យុះភ្លៀងបាន មានសិទ្ធិលើសខ្មែរម្ចាស់ស្រុកទៅទៀត ព្រោះពួកគេមានបារាំងជាអ្នកការពារ ដូចយ៉ាងថៅកែតាន់.ប៉ា គាត់មានអំណាចណាស់ រហូតដល់ហ្លួងសីហនុចង់តែងតាំងគាត់ជានាយករដ្ឋមន្ត្រីទៅទៀត។ ការសំគាល់មួយ គឺគុណសម្បត្តិជនចិន ជាអ្នកធ្វើការស៊ូទ្រាំនឹងការលំបាកគ្រប់បែប ដូចយ៉ាងជនជាតិចិន ដែលបានមករស់នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ប្រកបរបរ "អេតចាយ" ដើរត្រុកៗពីផ្ទះមួយទៅផ្ទះមួយ រកទិញរបស់ដែរគេបោះចោល យកទៅសំអាតលក់វិញ រហូតមានលុយក្លាយជាថៅកែ គុណសម្បត្តិមួយទៀត គឺការឧបត្ថម្ភគ្នា បង្កើតជាសមាគម ជួយការពារគ្នាយ៉ាងម៉ត់ចត់ណាស់។ នៅស្រុកស្រែចំការ ទោះបីអ្នកស្រែ នាំគ្នាស្អប់ចិន តែភាគច្រើន សុទ្ធជាកូនបំណុល "អាចឹកអាហៀ"។

៦.សហធម្មិក(clergé)ពុទ្ធសាសនា

អង្គការពុទ្ធសាសនានៅស្រុកខ្មែរ ឋិតនៅក្រោមអំណាចមហាក្សត្រ ព្រះអង្គជាអ្នកតែងតាំងសម្តេចសង្ឃរាជនៃធម្មយុត្តិកនិកាយ និងមហានិកាយ។ បុព្វសិទ្ធិនេះបង្ហាញឲឃើញនូវហិនភាពរបស់សាសនា នៅក្នុងប្រព័ន្ធនៃរាជអំណាច ទោះបីជារចនារដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៤៧ ទុកសាសនាស្មើនឹងព្រះមហាក្សត្រក៏ដោយ។ បដិវាទកម្មនេះ គឺជាហេតុផល(conséquence)នៃការលាយគ្នារវាងព្រហ្មញ្ញសាសនា និងពុទ្ធសាសនា ក្នុងវប្បធម៌នយោបាយខ្មែរ។ ទុកណា ពុទ្ធសាសនាមានប្រៀបខ្លាំងក្លាលើព្រហ្មញ្ញសាសនាចាប់ពីសតវត្សទី១៣មក គ្រប់មហាក្សត្រខ្មែរ ទ្រង់នៅតែរក្សា របៀបដឹកនាំ បែបព្រហ្មញ្ញសាសនាជានិច្ច គឺការទុកព្រះមហាក្សត្រជាប្រជាបតិ(ម្ចាស់នៃសត្វលោក) ប្រកបទៅដោយសច្ចធម៌។ គតិនេះ ជាការកែប្រែនៃអត្ថរស តែនៅរក្សាទម្រង់ នៃអង្គការដឹកនាំជាតិ: គឺថាយកលទ្ធិពុទ្ធសាសនាមកធ្វើជាយោងនៃសីលធម៌សំរាប់អ្នកដឹងនាំ តែរាជបារមី នៅមានសារពើឋាន ឬ មាននៅសព្វកន្លែងជានិច្ច នុះព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ឈប់ជាអវតានៃអទិទេព តែទ្រង់ប្រែក្លាយដោយខ្លួនឯង ទៅជាអវតានៃពុទ្ធវចនះ។ ពុទ្ធសាសនានៅស្រុកខ្មែរ គេទុកជាច្បាប់សីលធម៌ ជាជំនឿហេតុផល តែដោយមហាជនមានទន្លាប់ជឿលើជំនឿឥតហេតុផល យកការបន់ស្រន់អង្វរករ ព្រះ អ្នកតា អារក្ស ឲជួយស្រោចស្រង់ខ្លួនពីទុក្ខភ័យគ្រប់ប្រការ ឲបានត្រូវឆ្នោត ឬ ឲឈ្នះល្បែងបៀលែគ្រប់មុខ ហើយជាពិសេសមានព្រះសង្ឃខ្លះ ឆ្លៀតរកប្រយោជន៍ ក្នុងទម្លាប់អាក្រក់នេះ តាំងខ្លួនធ្វើជាគ្រូវពិធី ឬ គ្រូវទាយ ដើម្បីលុយកាក់ជាសគុណ នាំឲបេះពាល់ដល់កិត្តិយសពុទ្ធសាសនាក្រៃលែង។ តែជំនឿឥតហេតុនេះ ត្រូវបានព្រះសម្ពុទ្ធមានឱវាតថា ជា*ការប្រព្រឹត្តឥតប្រយោជន៍ ជាការបន្ទាបបន្ទោកខ្លួនប៉ុណ្ណោះ*។ រួមសេចក្តីមក ព្រះពុទ្ធសាសនានៅស្រុកខ្មែរ ជាលទ្ធិមួយល្អណាស់សំរាប់មនុស្សលោក តាមព្រះវិរិយបណ្ឌិតតោប៉ាង.ខាត់ គឺ:*ធម៌ប្រាកដនិយម មានលក្ខណ:ជាវិទ្យាសាស្ត្រ បើបុគ្គលណាបានសិក្សាធម៌ទាំងនេះហើយនឹងបានយល់ច្បាស់ ឃើញច្បាស់ មើលអ្វី មើលឃើញពិតដោយពិត ដោយយថាភូតទស្សនញ្ញាណ(objectivisme)ជាធម៌ដែលអ្នកប្រាជ្ញបច្ចុប្បន្នកាលនេះទទួលស្គាល់ថាត្រឹមត្រូវ ហើយគេកោតស្ញើចក្រៃលែង*។ ជាធម៌យកគោលការណ៍"ខ្លួនទីពឹងខ្លួន"ជាមាគ៌ារកការចាកទុក្ខទាំងពួងនុះឯង។

ចំពោះយើង យើងក៏មានគំនិតដូចព្រះអង្គប៉ាង.ខាត់ដែរ តែបញ្ហាពុទ្ធសាសនានៅស្រុកខ្មែរ គឺមិនឋិតនៅលើពុទ្ធធម៌នោះទេ គឺនៅលើអង្គការ ដែលវាមានរូបភាពជាអង្គការនៅក្រោមអំណាចអ្នកដឹកនាំ រហូតក្លាយជាសាសនាបំរើអំណាច និងនៅលើ ការអនុវត្តន៍មិនត្រឹមត្រូវនៃសាធុជនជាច្រើន ទុកធម៌ព្រះពុទ្ធជា ឧបករណ៍សំរាប់ស្វែងរក ផលជាសម្ភារះច្រើន ជាងស្វែងរកបរមមត្ថសច្ច (vérité spirituel) គឺសច្ចធម៌នេះឯង នុះពុទ្ធសាសនា ឋិតនៅជានិច្ច ជាប្រធានបទ នៃការជជែកពិភិក្សាគ្នា រវាងខ្មែរពុទ្ធសាសនិកជន (pratiquant) និង ខ្មែរស្រឡាញ់គោរពពុទ្ធធម៌ (non pratiquant) ដែលគ្រាន់តែយកធម៌នេះមកធ្វើជាសីលធម៌សំរាប់ការរស់នៅជាប្រក្រតីរបស់ខ្លួន។

រយៈពេលពីឆ្នាំ១៩៥៣ ដល់ឆ្នាំ១៩៥៥

ថ្ងៃទី៩វិច្ឆិកាឆ្នាំ១៩៥៣ សន្មតទុកជាថ្ងៃឯករាជ្យជាតិខ្មែរ។ ទើបតែបានឯករាជ្យភ្លាម ក្នុងថ្ងៃទី១២មេសា ពួកយៀកមិញ(យួនកុម្មុយនិស្ត)បានវាយប្រហារផ្លូវរថភ្លើងភ្នំពេញ. បាត់ដំបង នាំឲខ្មែរយើងមានប្រតិកម្មរហ័សភ្លាម គឺបើកប្រតិបត្តការសឹកនៃកងខេមរៈភូមិន្ទប្រយុទ្ធស្រុកខ្មែរ។ ប្រតិបត្តការសឹកនេះ ត្រូវបានបញ្ចប់សព្វគ្រប់ នៅថ្ងៃទី២០កក្កដាឆ្នាំ១៩៥៤ ដែលជាថ្ងៃចុះហត្ថលេខានៅទីក្រុងស៊ីណែវស្តីអំពីកិច្ចព្រមព្រៀង បញ្ចប់វិវាទសឹក នៅឥណ្ឌូចិន រវាងយួនកុម្មុយនិស្ត និងបារាំង។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ តម្រូវឲពួកយៀកមិញ និងបារាំង ដកទ័ពរៀងខ្លួន ចេញពីស្រុកខ្មែរ ក្រោមការត្រួតពិនិត្យដាក់លាក់ជាអចិន្ត្រៃយ នៅក្នុងផ្ទៃដីស្រុកខ្មែរ នៃអង្គការសហប្រជាជាតិ។

ជោគជ័យថ្មីរបស់ប្រជាជាតិខ្មែរនេះ ក៏ជាឳកាសថ្មីល្អមួយទៀត សំរាប់ហ្លួងសីហនុ យកវាមកពង្រឹងពង្រីក អំណាចផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ទ្រង់ ក្នុងឋានៈអធិអធមជាព្រះបិតាឯករាជ្យជាតិខ្មែរ និងជាព្រះបិតាជាសរណៈរបស់កូនចៅខ្មែរ(រាស្ត្រ)។ គួររំលឹកមកពិនិត្យឡើងវិញក្នុងរយៈពេល បេសកកម្ម“ព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជា”របស់ហ្លួងសីហនុ ពេលដែលទ្រង់យាងចេញទៅបំពេញបេសកកម្មនៅបរទេស នៅថ្ងៃទី៩កុម្ភៈឆ្នាំ១៩៥៣ ព្រះអង្គបានប្រគល់តំណែងរបស់ទ្រង់ជានាយករដ្ឋមន្ត្រីឲទៅលោកប៉េ.នុត និងតាំងព្រះបិតាទ្រង់ នរោត្តម.សុរាម្រិត ជារាជានុសិទ្ធិ តែនៅអមព្រះអង្គនៅក្រៅប្រទេស ទ្រង់បង្កើតរាជរដ្ឋាភិបាលមួយទៀត ដឹកនាំដោយលោកចាន់.ណាក់ ដូច្នេះ នៅក្នុងរយៈនោះ ស្រុកខ្មែរមានរដ្ឋាភិបាលពីរ មួយជាផ្លូវការនៅក្នុងប្រទេស មួយទៀតក្រៅផ្លូវការ នៅក្រៅប្រទេស ការនេះជាទម្លាប់អាក្រក់របស់ហ្លួងសីហនុ គឺប្រើយុទ្ធសាស្ត្រ “បំបែកដើម្បីងាយស្រួលត្រួតត្រា”។ គួរកត់សំគាល់ថា បេសកកម្ម ព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជានេះ ហ្លួងសីហនុ មិនបានទទួលដំណាងអំណាចពីរដ្ឋសភានោះទេ វាជាបេសកកម្មដោយទំនើងចិត្តព្រះអង្គ ហើយរាជរដ្ឋភិបាល ប៉ែន នុត ក្តី ចាន់ ណាក់ ក្តី ក៏ជារដ្ឋាភិបាលឥតស្របរដ្ឋធម្មញ្ញនោះដែរ។

ដូច្នេះ ក្រោយពីបារាំងបានប្រគល់ឯករាជ្យឲស្រុកខ្មែរ បញ្ហានយោបាយផ្ទៃក្នុង នៅក្តៅគគុក ទោះបីមានបង្កើតរាជរដ្ឋាភិបាលបង្រួបបង្រួមជាតិ នៅថ្ងៃទី២២ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥៣ ដឹកនាំដោយ លោក ចាន់ ណាក់ ដែលមានអាយុចាស់ជរាណាស់ហើយ ហើយជាមនុស្សរាជវាំង មានការស្មោះគ្មានខ្ចោះនឹងព្រះមហាក្សត្រ ដែលនាំឲអ្នកជាតិនិយមគ្មានសេចក្តីទុកចិត្តបន្តិចនោះឡើយលើគំនិតរួបរួមជាតិនេះ។

ក្នុងរដ្ឋាបាលនេះ មានការចូលរួមពីសមាជិកគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យម្នាក់ គឺលោកហាក់ម៉ុងហេង ដែលគេទុកលោកជាអ្នកឆ្វេងនិយម ក្នុងរដ្ឋាភិបាលនោះដែរ មាន លោក យ៉ែម សំបូរ ដែលគេទុកលោកជា អ្នកស្តាំនិយម សហត្ថិភាព រវាងអច្ចន្និកជនទាំងពីរនេះ ចោទជាបញ្ហាច្រើនដល់ដំណើរការនៃរដ្ឋាភិបាល។ គួរកត់សំកាល់ដែរ អំពីការមិនសុខចិត្តចូលរួមក្នុងរដ្ឋាភិបាលនេះ ពីសំណាក់ លោក សឺន សាន វរជនម្នាក់ នៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ទោះបីមានការស្នើ ឲលោកទទួលតំណែងជា ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីក៏ដោយ ការមិនព្រមទទួលតំណែងនេះ ថិតនៅជាភាពអាថ៍កំបាំងជានិច្ច សូម្បីនៅក្នុងកំណត់ការចងចាំ របស់ លោក សឺន សាន ក៏លោកមិនបានប្រាប់ហេតុផលនេះដែរ។

ដើម្បីបំបាត់កម្លាំងនយោបាយគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលចុះខ្សោយខ្លាំងណាស់ទៅហើយ ឲអស់តែម្តង ក្នុងឆាកនយោបាយខ្មែរ ហ្លួងសីហនុបានយកប្រជាមតិ (ថ្ងៃទី៧កុម្ភៈឆ្នាំ១៩៥៥) មកធ្វើជាអាវុធនយោបាយ សូមឲប្រជារាស្ត្រ ឆ្លើយនឹងសំណួរទ្រង់ថាតើ "ព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជា" បានទទួលជោគជ័យសព្វគ្រប់រួចស្រេចអស់ហើយឬនៅ ? ហើយ ប្រជារាស្ត្រពេញចិត្តឬទេនឹងរាជបេសកកម្មនេះ ? លទ្ធផលនៃប្រជាមតិនេះ វាគ្មានអ្វីឲមានការភ្ញាក់ផ្អើលនោះទេ អត្រា៩៩ ៨០%នៃចំនួនអ្នកបោះឆ្នោត(៩២៥.៨១២នាក់)យល់ឃើញថា រាជបេសកកម្មរបស់ព្រះមហាក្សត្រជាការល្អប្រសើរណាស់ ហើយបានទទួលជោគជ័យទាំងអស់។ ដូចបានជំរាបរួចហើយថា ទង្វើនេះធ្វើឡើងក្នុងគតិនៃឧបាយបញ្ឆោតរបស់ហ្លួងសីហនុដើម្បីរៀបជើងព្រួលសំរាប់រំលាយលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែលកំពុងដុះឡើងនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ។ ដូចនេះ យើងអាចសួរជាសំណួរថាតើលទ្ធផលនៃប្រជាមតិនេះជាលទ្ធផលវិស្សុសៈ(sincère)ដែរឬទេ ?

វិស្សុសភាពគឺប្រកដជាគ្មានពិតក្នុងឧបាយបញ្ឆោត តែសម្លេងឆ្នោតនេះ វាអាចជាលទ្ធផលយថាភូត(authentique)ព្រោះមហាជនខ្មែរយើងនៅពេលនោះ ឆាប់ជឿណាស់លើអ្វីៗដែលអ្នកដឹកនាំ គេយកមកបង្ហាញថា ជាអំពើល្អ ឬគោលដៅត្រឹមត្រូវសំរាប់ជាតិ ឬជឿងប់ងល់លើទិដ្ឋិ(dogme)។ បាតុភូតបែបនេះ ដែលនាំលើកទឹកចិត្តអ្នកដឹកនាំ ឲអនុវត្តឧបាយបញ្ឆោត សំរាប់បក់បោយយកអត្ថប្រយោជន៍ លើសពីនេះទៅទៀត អ្នកដឹកនាំមានស្នេហ៍ នៅក្នុងសង្គមហួសសម័យ ច្រើនតែមាននិន្នាការ យកជ័យជំនះតាមការបោះឆ្នោត មកសំអាង ហើយគ្មោរគ្មាន់(កាត់តម្រូវ)ថាខ្លួន មានប្រជាប្រិយភាពជានិច្ចនិរន្តរ៍។ គតិបែបនេះឯង ដែលនាំឲអ្នកដឹកនាំមានស្នេហ៍បែបនេះ ក្លាយខ្លួនទៅជាជនផ្តាច់ការ។

ក្នុងខែកុម្ភៈឆ្នាំ១៩៥៥ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យដូរពណ៌នយោបាយ ព្រោះគណៈកម្មាធិការថ្មី ក្នុងចំណោមចំនួនទាំងអស់១២នាក់ ១០នាក់សុទ្ធជាអ្នកឆ្វេងនិយម ហើយក្នុងចំណោមចំនួន១០នាក់នោះទៀត ៧នាក់សុទ្ធជាអតីតនិស្សិតបានទៅរៀននៅប្រទេសបារាំង ដូចយ៉ាងលោកកេង.វ៉ាន់សាក់ ទើបតែវិលត្រឡប់ចូលមកក្នុងប្រទេសវិញ។សមាសភាពគណកម្មាធិការថ្មីនេះ ត្រូវបានប្រតិភូរបស់គណៈបក្សចំនួន២០០០នាក់ ភាគច្រើនបំផុត បោះឆ្នោតប្រគល់សេចក្តីទុកចិត្ត ឲដឹកនាំគណបក្សផង និងរៀបចំធ្វើការបោះឆ្នោតរើសសមាជិកសភាជាតិ នៅថ្ងៃទី១៧មេសាផង។ លទ្ធផលនេះ កើតចេញមកពីការបោះឆ្នោតដាក់ទណ្ឌកម្មពីសំណាក់ប្រតិភូ ដល់គណកម្មាធិការចាស់ ដែលអនុវត្តនយោបាយ យកចិត្តហ្លួងសីហនុ ដោយអនុញ្ញាតឲរជនគណបក្សចូលធ្វើសហការក្នុងរដ្ឋាភិបាលដឹកនាំដោយព្រះអង្គ ជាមហាក្សត្រ ដែលជាអំពើផ្ទុយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នុះហ្លួងសីហនុ ទ្រង់នឹងមានសត្រូវនយោបាយដ៏ខ្លាំងទាំងខាងស្តាំ ក៏ដូចខាងឆ្វេង ទៅថ្ងៃមុខជាពុំខាន។ ខាងអ្នកស្តាំនិយម គណបក្សនយោបាយប្រាំ មានគ្រោងការ រួមបញ្ចូលគ្នាបង្កើតគណបក្សតែមួយ ដើម្បីចូលរួមបោះឆ្នោត ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ អ្នកស្រឡាញ់ឧត្តមគតិនយោបាយលោកស៊ឹង ង៉ុកថាញ់ ដែលជាអ្នករាជានិយមដែរ មានចិត្តប្រឆាំងដាច់ខាតនឹងលទ្ធិកុម្មុយនិស្ត នាំគ្នា ប្រមូលគ្នាឡើងវិញ ក្រងជាកម្លាំងនយោបាយ ដើម្បីទាមទារឲហ្លួងសីហនុគោរពរដ្ឋធម្មនុញ្ញពិតប្រាកដ ជាមួយគ្នានោះ

ដែរ កំគេឃើញមានសកម្មភាព របស់អច្ចន្តិកក្រុម ដែលជាក្រុមខ្មែរកុម្មុយនិស្ត ធ្វើសកម្មភាពបំរើនយោបាយយួនកុម្មុយនិស្ត ដើម្បីរំលំរបបរាជានិយម។ ពួកខ្មែរកុម្មុយនិស្តទាំងនោះ គ្មានបានគិតថា លេងល្បែងជាមួយយួន បើមានការភាន់ច្រឡំ គឺវាក្លាយភ្លាមជាការចំណេញដល់ជាតិសាសន៍យួន ឥតត្រឡប់ក្រោយបានវិញនោះទេ។

នៅចំពោះមុខកម្លាំងនយោបាយទាំងបួននេះព្លួងសីហនុ ទ្រង់បើកយុទ្ធសាស្ត្រតបវិញភ្លាម តាមការសំរេចចិត្ត ដាក់រាជម្យសម្បត្តិ ដើម្បីបង្កើតចលនានយោបាយមួយ ឈ្មោះថា "សង្គមរាស្ត្រនិយម"។ នុះ ការប្រយុទ្ធនយោបាយក៏កើតមានឡើងបែបថ្មី លើកនេះ គឺពុំមែនជាការប្រយុទ្ធរវាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាមួយមហាក្សត្រដូចពីមុននោះទេ តែជាការប្រយុទ្ធរវាងអំណាចផ្តាច់ការ និងពេលវេលាសំណឹងដោយខ្លួនឯងរបស់វាតែម្តង ដែលយើងនឹងលើកវា យកមកពិនិត្យបន្តនៅថ្ងៃមុខទៀត។

សៀភៅយោង៖

ព្រះពុទ្ធសាសនាដូចម្តេច ? និពន្ធដោយព្រះវិរិយបណ្ឌិតគោប៉ាង.ខាត់(ឆ្នាំ១៩៧០)។

Essai sur la démocratie au Cambodge par Philippe Preschez (Octobre 1961) ។

Le journal d'Extrême-Orient 1954។

១ កំណត់ការចងចាំរបស់អ្នកបំរើមាតុភូមិខ្មែរមួយរូប និពន្ធដោយលោកសឺន.សាន។

២ ដកស្រង់ចេញពីថលិខិតនៃសមាគមខេមរៈនិស្សិតនៅស្រុកបារាំង ថ្វាយព្លួងសីហនុ ចុះថ្ងៃទី៦កក្កដាឆ្នាំ១៩៥២។ ៣សុំអ្នកអានសៀវភៅលោកប៉ុនចន្ទម៉ុល(គុកនយោបាយ) និងរកអានសៀវផ្សាយចេញពីគណៈកម្មាធិកអចិន្ត្រៃនៃសមាគមចំ រុះបោះពុម្ពក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៧ មានចំណងជើងថា ជយោភាសាខ្មែរ។

៣ Histoire sommaire du Royaume de Cambodge des origines à nos jours par Henri Russier (1914)។

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៥៥-១៩៦០

១.រយៈពេលពីឆ្នាំ១៩៥៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៦០

១.១.ការកកើតចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម

អ្នកសីហនុនិយម តែងតែលើកយកស្ថិរភាពនយោបាយ មកធ្វើជាហេតុផល នៃការកកើតចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម។ អ្នកទាំងនោះ ទុកកំណើតនេះ ជាស្នាប្រហស្តប្រកបទៅដោយទេពកោសល្យ របស់ព្រះឧបយុវរាជសីហនុ ដើម្បីការពារប្រជារាស្ត្រពីការគំរាមពីចលនាកុម្មុយនិស្ត និងពីអនាធិបតេយ្យនយោបាយនៅក្នុងប្រទេស ដូច្នេះអង្គការនេះ ជាចលនានយោបាយផង និងជាការប្រមូលខ្មែរគ្រប់ស្រទាប់ក្តី គ្រប់គណបក្សនយោបាយក្តី ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់និងការពារប្រយោជន៍ជាតិជាចាំបាច់។

ចលនានេះ បង្កើតបាន ព្រោះមានជំនួយដ៏ថ្លៃថ្លាពីរវជនបីរូប លោកស៊ិម.វ៉ារ សម.សារី និង យ៉ែម សំបូរ ដែលជាអ្នកស្តាំនិយម។ លោក ស៊ឹម វ៉ារ ជាអតីតរដ្ឋមន្ត្រី អតីតរវជននៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលជាមេខ្យល់សំខាន់មួយក្នុងគណបក្ស លោកយ៉ែម.សំបូរ អតីតនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងអតីតប្រធានគណបក្សតំកើងប្រជាជាតិ លោក សម សារី បវរជន[14] នៃអ្នកសីហនុនិយម។ សីហនុបានកោះប្រជុំ នៅថ្ងៃទី១៩កុម្ភៈឆ្នាំ១៩៥៥អង្គទូតនិងគណកម្មការត្រួតពិនិត្យនៃការដកទ័ពបរទេសចេញពីស្រុកខ្មែរ ដើម្បីថ្វាយជូនជាព័តមាន នូវគោលបំណងបង្កើតចលនានេះ ក្រោយ១៧ថ្ងៃនៃការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសគណកម្មធិការនាយកនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងនោះ មានអ្នកឆ្វេងនិយម ១០នាក់ ក្នុងចំណោមចំនួនទាំងអស់១២នាក់។ តាម លោក កេង វ៉ាន់សាក់ ការបង្កើតចលនាសង្គមនិយមនេះ គឺជាកលល្បិតនយោបាយរបស់សីហនុ សំរាប់ប្រឆាំងនឹងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យនៃអ្នកឆ្វេងនិយម ដែលជាគណបក្សតែងតែមានជ័យជំនះជានិច្ចតាំងពីឆ្នាំ១៩៤៦មកម្លេះ។ ស្តេចសីហនុ បញ្ឆើរាស្ត្រខ្មែរក្នុងគំនិតបោកប្រាស បង្ហាញគម្រោងការ កែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូរ របបគណបក្សនយោបាយ ឲទៅជារបប «លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែលអាចឲប្រជាពលរដ្ឋយល់ដឹងបាន៣» មានន័យថា ចង់ឲប្រជាពលរដ្ឋក្លាយជាម្ចាស់អំណាច លែងនៅក្រោមការដឹងនាំនៃបុព្វសិទ្ធិជនមួយក្បាប់តូច។ តាមពិត គម្រោងការនេះ គ្មានអ្វីក្រៅ ពីការបន្តនយោបាយពង្រឹងអំណាចផ្តាច់ការរបស់ស្តេចសីហនុ ក្រោយពីព្រះអង្គ បានធ្វើរដ្ឋប្រហាររដ្ឋម្មនុញ្ញ កាលពីថ្ងៃទី១៥មិថុនាឆ្នាំ១៩៥២ និងបំបាត់ចោលឲអស់គណបក្សនយោបាយប្រឆាំងនឹងព្រះអង្គ ដើម្បីឆក់យកអំណាចគ្រប់មុខមកប្រើតាមទំនើងចិត្តព្រះអង្គ។

រដ្ឋប្រហារថ្ងៃទី១៥មិថុនាឆ្នាំ១៩៥២៖

---

[14] បវរជន= Emminence grise។

រដ្ឋប្រហារនេះ ជាដុំឥដ្ឋទី១ របស់ហ្លួងសីហនុ យកវាមកផ្គុំគ្នា ដើម្បីសាងវិមាននៃអំណាចផ្តាច់ការរបស់ព្រះអង្គ។ សួរជាសំណួរថា តើហ្លួងសីហនុបានធ្វើអ្វីខ្លះ បានជាយើងអាចចាត់ទុកអំពើនេះ ដោយយកច្បាប់ជាយោង ជារដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ? ហ្លួងសីហនុ បានប្រើបុព្វសិទ្ធិរបស់ព្រះអង្គជាមហាក្សត្រ លុបរដ្ឋាភិបាលលោក ហ៊ុយ កន្ធុល ដែលសភាជាតិ បានបោះឆ្នោតប្រគល់សេចក្តីទុកចិត្ត ឲដឹកនាំកិច្ចការជាតិ ដូច្នេះ រដ្ឋាភិបាលនេះជារដ្ឋាភិបាលដំណាងរដ្ឋសភា ដែលជាដំណាងប្រជារាស្រ្តខ្មែរ។ ហ្លួងសីហនុលើកយកហេតុផលពីរមកសំអាង ទី១ ចោទរដ្ឋាភិបាលនេះថា ខ្វះសមត្ថភាព បង្រ្កាបពួកអ្នកខ្វែងមតិនយោបាយ(dissident)ភាពធូរនេះ បណ្តោយ ឲលោកស៊ឺង.ង៉ុកថាញ់ អាចភាសខ្លួនចេញពីភ្នំពេញបាន ទី២ ប៉ូលិស រកឃើញកាំភ្លើង និងខិតប័ណ្ណកំហែងដល់សន្តិសុខជាតិ នៅក្នុងគេហដ្ឋាន លោក យ៉ែម សំបូរ របស់មេឧទ្ទាមម្នាក់ នៅពេលដែលប៉ូលិសធ្វើការឆែកឆេរតាមបង្គាប់តុលាការ ក្រោយពីរដ្ឋាភិបាលលោកហ៊ុយ.កន្ធុល បញ្ជាឲប៉ូលិសចាប់ឃុំលោក ដោយចោទប្រកាន់លោក ថាមានទំនាក់ទំនងនឹងពួកឧទ្ទាម។

សំណួរសួរថា ការលុបរដ្ឋាភិបាល លោក ហ៊ុយ កន្ធុល ដោយ ហ្លួងសីហនុ ហើយទ្រង់យកដំណែងនាយករដ្ឋមន្រ្តី មកកាន់ខ្លួនឯងផ្ទាល់ តើវាជាទង្វើស្របច្បាប់ដែរឬទេ ?

ចម្លើយមាននៅក្នុងនិក្ខេបបទសំរាប់ថ្នាក់បណ្ឌិត របស់ លោក ធឿង គុន ដែលយើងយល់ស្របតាម ព្រោះការធ្វើវិភាគជាគតិយុត្តនេះ វាមានមូលដ្ឋានច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញជាយោង។ យើងយកវា មករៀបរាប់តាមសម្រួល ជូនជ្រាបដូចខាងក្រោមនេះ៖

«ក្នុងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៤៧ មិនមានចែងទុក ថាព្រះមហាក្សត្រមានសិទ្ធិអាចផ្តួលរាជរដ្ឋាភិបាលបាននោះឡើយ សិទ្ធិនេះ មានតែរដ្ឋសភាប៉ុណ្ណោះអាចធ្វើបាន តាមការបោះឆ្នោតដកសេចក្តីទុកចិត្តពីរាជរដ្ឋាភិបាល (មាត្រា៨៥) ។ ម្យ៉ាងមួយទៀត រាជរដ្ឋាភិបាល មិនទទួលខុសត្រូវនៅចំពោះមុខព្រះរាជាទេ តែខ្លួនចាំបាច់ទទួលខុសត្រូវ នៅចំពោះមុខ សភាជាតិ (មាត្រា៨១) ព្រោះសភាជាតិនេះហើយ ដែលរាជរដ្ឋាភិបាលត្រូវធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ជាចាំបាច់ អំពីសកម្មភាពនៃកិច្ចការរដ្ឋ របស់ខ្លួន តើវាជាកម្មភាពសម្រេបនឹងប្រយោជន៍ជាតិដែរឬទេ?

ដូច្នេះមានតែសភាជាតិទេ ដែលអាចមានសិទ្ធិ វាយតម្លៃនូវសកម្មភាពនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល ហើយអាច ស្តីបន្ទោសឬសសើរ តាមការវិនិច្ឆ័យដែលខ្លួនយល់ឃើញ ព្រោះខ្លួនជាដំណាងប្រជាពលរដ្ឋ ហើយជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនៅចំពោះមុខប្រជាពលរដ្ឋ។ ឯចំណែកមហាក្សត្រវិញ នៅក្នុងរបបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភា ព្រះអង្គគ្មានការទទួលខុសត្រូវអ្វីនៅចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ ដូច្នេះ ព្រះអង្គពុំអាចមានសិទ្ធិ ផ្តួលរដ្ឋាភិបាល ដែលជាស្ថាប័ន គ្មានការទទួលខុសត្រូវនៅចំពោះមុខព្រះអង្គនោះឡើយ។ ដូច្នេះ នៅពេលណាដែលរដ្ឋាភិបាល គ្មានការដកសេចក្តីទុកចិត្តពីរដ្ឋសភា រដ្ឋាភិបាលនេះ នៅតែជារដ្ឋាភិបាលស្របច្បាប់ជានិច្ច»។

ឯចំណែក រាជរដ្ឋាភិបាលដែលហ្លួងសីហនុបង្កើតឡើង ហើយដឹលនាំដោយព្រះអង្គផ្ទាល់ ជារដ្ឋាភិបាលក្រៅច្បាប់ ឬជា រដ្ឋាភិបាលដណ្តើមអំណាច កើតចេញមកពីរដ្ឋប្រហារនោះឯង។

នុះឯងហើយ ដែលអ្នកឯកទេសខាងច្បាប់រដ្ឋម្មនុញ្ញ គេទុកទង្វើហ្លួងសីហនុ នៅថ្ងៃទី១៥មិថុនាឆ្នាំ១៩៥២ ជារដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

រំលាយរដ្ឋាភាដោយហ្លួងសីហនុនៅថ្ងៃទី១៣មករាឆ្នាំ១៩៥៣

ទង្វើនេះ ជាការបន្តជាធម្មតានៃការពង្រឹងអំណាចផ្តាច់ការរបស់ហ្លួងសីហនុ ព្រោះព្រះអង្គ ក្នុងឋានៈជានាយករដ្ឋមន្ត្រីឥតស្របច្បាប់ ទ្រង់មានការពិបាកចាត់ចែងកិច្ចការរដ្ឋ ព្រោះទ្រង់គ្មានការគាំទ្រពិតប្រាកដពីសំណាក់រដ្ឋសភា ដែលមានគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាគណបក្សភាគច្រើន ដូច្នេះឆ្លៀតឱកាសនៅពេលដែលរដ្ឋសភា បោះឆ្នោតប្រឆាំងនឹងគម្រោងការថវិការជាតិ របស់រាជារដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយទ្រង់ផ្ទាល់ ទ្រង់ប្រកាសរំលាយរដ្ឋសភាតែម្តង។ សួរជាសំណួរថា ហេតុអ្វី បានសភាជាតិ បោះឆ្នោតប្រឆាំងនឹងគម្រោងការថវិការជាតិរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ?

ទំនាស់នោះ មាននៅក្នុងការវាយតម្លៃលើស្ថានភាពជាតិ រវាងរដ្ឋសភា និងរាជរដ្ឋាភិបាល។ រាជរដ្ឋាភិបាលយល់ឃើញថា អទិភាព លើនយោបាយការពារជាតិ និងសន្តិសុខប្រជាជាតិ ចំណែករដ្ឋសភាវិញ ឲអទិផាតទៅលើការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមកិច្ច ព្រោះការលើកយកស្ថានភាពអស្ថិរវន្ត (instable) នៃប្រជាជាតិ របស់រាជរដ្ឋាភិបាលដើម្បីតម្លើងថវិការជាតិក្នុងវិស័យការពារជាតិ និងសន្តិសុខប្រជាជាតិ ជាហេតុផលឥតសមហេតុ ព្រោះសន្ថាភាពនេះ វាកើតមានមកពីរដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញនៅថ្ងៃទី១៥មិថុនាឆ្នាំ១៩៥២នោះឯង ដែលនាំប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់ស្រទាប់ ក្រមការគ្រប់ក្រសួង និងយុវជន មិនសប្បាយចិត្ត នាំគ្នា ធ្វើកូដកម្ម ប្រឆាំងនឹងរាជរដ្ឋាភិបាល ដូចយ៉ាង៖

- កូដកម្មសិស្សអនុវិទ្យាល័យបច្ចេកទេស និស្សិតសាលាគរុកោសល្យ សិស្សវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ អនុវិទ្យាល័យយុវតី និងវិទ្យាល័យ និងអនុវិទ្យាល័យសំខាន់ៗឯទៀតនៅតាមបណ្តាខេត្តនានា

- ការតវ៉ាពីសំណាក់និស្សិតខ្មែរនៅប្រទេសបារាំង ប្រឆាំងនឹងរដ្ឋប្រហារថ្ងៃទី១៥មិថុនាឆ្នាំ១៩៥២ នាំឲហ្លួងសីហនុមានប្រតិកម្មកម្រោល ផ្តាច់អាហារូបករណ៍និស្សិតខ្មែរចំនួន២០នាក់ហើយស្នើសូមឲអាជ្ញាធរបារាំងរំលាយសមាគមនិស្សិតខ្មែរនៅប្រទេសបារាំង ជាពិសេស សមាគមខេមរៈនិស្សិត មាននិន្នាការនយោបាយឆ្វេងនិយម ដែលបានសរសេរលិខិតថ្វាយព្រះអង្គផ្ទាល់ នៅថ្ងៃទី៦កក្កដាឆ្នាំ១៩៥២ រិះគន់ នយោបាយទ្រង់ ចោទថាជានយោបាយបំផ្លាញសេរីភាពរបស់រាស្ត្រខ្មែរ ចោទរបបរាជាធិបតេយ្យ ថាជារបបមនុស្សជិះជាន់មនុស្ស

- កូដកម្មអ្នករាជការ នាយទាហាន ព្រះសង្ឃនៃសាលាជាន់ខ្ពស់ភាសាបាលី(ថ្ងៃ១២មករាឆ្នាំ១៩៥៣)។

នៅថ្ងៃរំលាយរដ្ឋសភានោះ ហ្លួងសីហនុប្រកាសជាសាធារណៈថាទ្រង់ *«នឹងប្រឆាំងដាច់ខាតដល់គ្រប់ជនណា ឬគណបក្សនយោបាយណា ប្រឆាំងនឹងកម្មវិធីនយោបាយរបស់ទ្រង់ ហើយទ្រង់ទុកអ្នកប្រឆាំង ជនក្បត់ជាតិ»*។ ប្រកាសបែបនេះ គឺមានបំណងយកការទាមទារឯករាជ្យជាសកម្មភាពផ្តាច់មុខរបស់ទ្រង់ ដោយបំបែកស្រុកខ្មែរជាពីរពួក គឺពួកព្រះអង្គ ធ្វើតាមព្រះអង្គ ឥតអាចប្រកែកបាន និង ពួកដែលគេ មានគំនិតទាមទារឯករាជ្យជូនជាតិដែរ តែមិនធ្វើតាមរបៀបព្រះអង្គ ឬមិនរួមនឹងព្រះអង្គ។នយោបាយបែបនេះ មានតែអ្នកដឹកនាំផ្តាច់ការទេ ដែលយកមកអនុវត្តន៏។

សួរថា ការរំលាយរដ្ឋសភានេះ ជាទង្វើស្របច្បាប់ដែរឬទេ ?

ម្តងទៀត ចម្លើយមាននៅក្នុងនិក្ខេបបទសំរាប់ថ្នាក់បណ្ឌិត របស់ លោក ផឿង តុនៈ

«មាត្រា៣៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៤៧ អនុញ្ញាតិឲសិទ្ធិមហាក្សត្រ អាចរំលាយសភាជាតិបានមួយដង តែត្រូវចាំបាច់មានការស្នើពីនាយករដ្ឋមន្ត្រី ដូច្នេះមហាក្សត្រ មិនមានសិទ្ធិខ្លួនឯង ប្រើអំណាចពិត ជាក់លាក់ ដែលព្រះអង្គគ្មាន យកមករំលាយរដ្ឋសភាបាននោះឡើយព្រោះក្នុងរបបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភា មានតែនាយករដ្ឋមន្ត្រីទេ អាចស្នើសុំទៅព្រះរាជា សុំឲព្រះអង្គរំលាយរដ្ឋសភា សិទ្ធិនេះអ្នកតែងច្បាប់គេបង្កើតឡើង ក្នុងគតិ រកសមតានៃអំណាចនីតិប្រត្តិបត្តិ និងនីតិបញ្ញាតិនេះឯង»។

«ក្នុងមតិផ្ទាល់របស់ខ្ញុំ (ផឿង តុន) គេអាចធ្វើការសង្កេតមួយថា នៅពេលនោះមហាក្សត្រ ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ដូច្នេះ ព្រះអង្គអាចស្នើទៅខ្លួនព្រះអង្គ ជាព្រះរាជា ឲរំលាយរដ្ឋសភា។ ការសង្កេតបែបនេះ វាគ្មានភាពសមហេតុផលទេ ព្រោះនៅពេលណា មានអំណាចណាមួយនៃស្ថាប័នទាំងបី(មហាក្សត្រ នីតិប្រត្តិបត្តិ និងនីតិបញ្ញាតិ)ឈប់មានអានុភាព ពេលនោះ គេមិនអាចយកមាត្រា៣៨មកអនុវត្តន៏បាននោះឡើយ ព្រោះច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ មានបែងចែកដាច់គ្នាច្បាស់នៃសមត្ថភាព របស់ស្ថាប័ននិមួយៗហើយសមត្ថភាពនេះ វាពុំអាចរលាយចូលគ្នាបាននោះឡើយ ព្រោះថា គេពុំអាចធ្វើជាអាជ្ញាកណ្តាលផង និងជាអ្នកប្រកួតកីឡាផង ដូច្នេះ អំពើដែលហ្លួងសីហនុបានធ្វើនេះវាមាននៅតែក្នុងរបបផ្តាច់ការតែប៉ុណ្ណោះ»។

គួរដឹងដែរថា នៅពេលដែលហ្លួងសីហនុ រំលំរដ្ឋាភិបាលលោកហ៊ុយ.កន្ធុល ទ្រង់បានកំញើញសភាជាតិ ឲធ្វើច្បាប់មួយឡែក ហាមមិនឲបុគ្គលណា ឬគណបក្សណា ធ្វើអំពើល្មើសព្រះករុណា។

រាជានិយមផ្តាច់ការ

នៅពេលហ្លួងសីហនុ ចាប់ផ្តើមធ្វើ «ព្រះរាជបូជនីយ៍កិច្ចសម្រាប់ឯករាជ្យកម្ពុជា» នៅថ្ងៃទី១៥មិថុនាឆ្នាំ១៩៥២ ព្រះអង្គបានសុំស្នើតាមតែសំដីទ្រង់ទៅប្រជាពលរដ្ឋ ដែលជាកិច្ចសន្យា គ្មាននិយតកម្ម (ឥតត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់) ថាព្រះអង្គសុំរយៈពេលបីឆ្នាំ សំរាប់ធ្វើសម្មភាពទាមទារឯករាជ្យពីបារាំងយក មកជូនជាតិ ហើយ ស្បថចំពោះទេវតាថានឹងខំប្រឹងធ្វើឲសំរេចទាល់តែបាននូវគោលបំណងនេះ។ សំណើឥតមូលដ្ឋានច្បាប់នេះ គឺសំរាប់តែបង្វែងនូវការចាប់អារម្មណ៍ប្រជាពលរដ្ឋទៅលើរដ្ឋប្រហារ ដែលព្រះអង្គកំពុងធ្វើ

ដោយរំលោភច្បាប់រដ្ឋ នៅថ្ងៃនោះដែរ គឺរំលំរដ្ឋាភិបាលលោកហ៊ុយ.កន្ទុល ដែលជារដ្ឋាភិបាលដំណាងសភាជាតិ ដែលជារដ្ឋសភាពដំណាងរាស្ត្រ ហើយរឿងទាក់ទងនឹងសំបថនោះទៀត គឺគ្មានអ្វីក្រៅពីការចំអករបស់ហ្លួងសីហនុ យកជំនឿឥតហេតុផល មកបោកប្រាស់ប្រជាពលរដ្ឋឆាប់ជឿនោះឯង។

ម្យ៉ាងមួយទៀត នៅថ្ងៃទី១៥មករាឆ្នាំ១៩៥៣ ព្រះអង្គប្រកាសក្រម ថាប្រទេសជាតិមានអាសន្ន ការប្រកាសនេះ គឺសំរាប់តែបង្វែង ម្តងទៀត នូវការចាប់អារម្មណ៍ប្រជាពលរដ្ឋទៅលើការរំលាយរដ្ឋសភា ដោយទ្រង់ នៅថ្ងៃទី១៣មករាឆ្នាំ១៩៥៣នោះដែរ។ ក្នុងចំណុចនេះ ហ្លួងសីហនុបានបំពានដាក់ស្តែងលើច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ព្រោះរបបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភា ស្ថាប័នអាចវាយតម្លៃនូវ ភារពល នៃការីករ ដែលមានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេស មានតែរដ្ឋសភានោះឯង ដោយហេតុនេះ រដ្ឋសភា ជាអ្នកប្រកាសនូវភាពអាសន្ននៃប្រជាជាតិ មិនមែនមហាក្សត្រ អាចយកអំណាចខ្លួន ដែលជាអំណាចជានិមិត្តរូប មកប្រកាសប្រជាជាតិមានអាសន្នបាននោះឡើយ។

តាំងពីប្រទេសខ្មែរ យករបបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភាមកអនុវត្តន៍ ហ្លួងសីហនុបានរំលោភពីរដង នូវដំណើរប្រក្រតី នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គឺយកអំណាចកម្រោលមករំលាយរដ្ឋសភាដែលជាសភាដំណាងរាស្ត្រខ្មែរ ហើយនាំឲមានវិបត្តិរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៅកម្ពុជាលើកទី១នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៩ លើកទី២ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៣ ហើយលើកទី២នេះឯង ដែលជាអំពើដាក់ស្តែងក្នុងបំណងបំបាត់ចោលលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីនៅស្រុកខ្មែរ ដើម្បីប្រគុំយាស្ថាបនា របបរាជានិយមផ្តាច់ការ ក្នុងរបបនេះ ទ្រង់មានអំណាច អាចនឹងធ្វើអ្វីបានគ្រប់បែបយ៉ាង តាមតែទំនើងចិត្តខ្មៅរបស់ទ្រង់ ដូចយ៉ាង៖

- ដណ្តើមយកអំណាចទាំងមូល មិនត្រឹមតែអំណាចនីតិប្រត្តិបត្តិ និងនីតិបញ្ញាតិ ថែមទាំងយកអំណាចតុលាការ មកធ្វើជាអាវុធនយោបាយ ដូចយ៉ាងតែងតាំងចៅក្រមធំៗ សុទ្ធតែជាជនស្មោះនឹងព្រះអង្គ

- ចាប់ដាក់គុកសមាជិករដ្ឋសភាជាច្រើននាក់ ដោយឥតរវល់ឈឺក្បាលនឹងអភ័យឯកសិទ្ធិរបស់អ្នកតំណាងរាស្ត្រនោះឡើយ

- លប់ចោលសេរីភាពបុគ្គល សេរីភាពមតិ សេរីភាពរួមប្រជុំគ្នា ហើយបង្កើតប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យ(censure)គ្រប់វិស័យ ដែលគេឃើញមាន នៅតែក្នុងប្រទេស ដឹកនាំដោយរបបផ្តាច់ការ។

ដូច្នេះ អ្វីដែលហ្លួងសីហនុបានធ្វើ ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ វាមានចរិកលក្ខណៈជារបបផ្តាច់ការ ដែលវិទូនយោបាយ គេសំគាល់ឃើញជាទូទៅ.នូវធាតុបីយ៉ាងរបស់វា គឺ៖

១. អំណាចផ្តាច់ការ ច្រើនតែប្រកាសប្រើដោយខ្លួនឯង ដោយគ្មានកំរិតអាណត្តិ ឬអាណត្តិមួយមានរយៈពេលយូរ។

២. អំណាចផ្តាច់ការ តែងតែជ្រើសរើស លុះកាលវេលាមកដល់ជា **សុទិន**[15] ធ្វើប្រជាមតិក្តី ឬរៀបចាំការបោះឆ្នោតក្តី ព្រោះដឹងច្បាស់ថាពិតជាឈ្នះជាពុំខាន។

៣. អំណាចផ្តាច់ការនៅពេលធ្វើប្រជាមតិ ជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង នូវសំណួរណាដែលខ្លួនដឹងច្បាស់ជាមុននូវចម្លើយជាវិជ្ជមានសំរាប់ខ្លួន។

គម្រោងការកែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលសីហនុ យកមកលាតត្រដាង នៅថ្ងៃទី១៥កុម្ភៈឆ្នាំ ១៩៥៥ នៅចំពោះមុខអង្គទូត និងគណកម្មាធិការអន្តរជាតិត្រួតពិនិត្យ(c.i.c.)ការដកទ័ពបរទេសចេញពីស្រុកខ្មែរ ជាដំណាក់ការទីបំផុត សំរាប់បង្កើតឡើងវិញនូវរបបរាជាផ្តាច់ការតែប៉ុណ្ណោះ។ គួរដឹងដែរថា គម្រោងការនេះ មានប្រតិកម្មជាអវិជ្ជមាន ជាផ្លូវការ ពីសំណាក់ **គ.អ.ត** (C.I.C) ព្រោះគេមើលឃើញរួចស្រេច ថាជាឧបាយកលសំរាប់ដាំរបបផ្តាច់ការ ដែលវាខុសពីគតិ នៃសន្និសិទនៅទីក្រុងស៊ីណែវ ស្តីពីសន្តិភាពនៅឥណ្ឌូចិន។

យោងទៅលើឧបធិ(ការបោកប្រាស)របស់ហ្លួងសីហនុ ដែលយើបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ ការបង្កើតចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម គឺជាការបង្កើតចលនាមួយ សំរាប់ធ្វើជារាំងននបិតបាំងការវិលត្រឡប់មកវិញ នៃរបបរាជានិយមផ្តាច់ការ ឬ របបសីហនុនិយម តែប៉ុណ្ណោះ។ ហ្លួងសីហនុដាក់រាជ្យនៅថ្ងៃទី២មិនាឆ្នាំ១៩៥៥ ព្រោះរាជសម្បត្តិ វាគ្មានតម្លៃអ្វីទៀតទេ សំរាប់ទ្រង់ ព្រោះព្រះអង្គដណ្តើមអំណាចបានអស់ទៅហើយ មួយវិញទៀត ទ្រង់ប្រើអំណាច ចែកអំណោយថ្វាយដល់បិតាទ្រង់ថែមទៅទៀត គឺផ្ទេររាជសមបត្តិ ថ្វាយអ្នកមានគុណព្រះអង្គ។

ការថ្វាយអំណោយរាជសម្បត្តិ ដល់បិតានេះទៀត ជាល្បិចវៀរ មិនឲមានអ្នកណាមួយនៅពីលើទ្រង់បានតែប៉ុណ្ណោះ។ អំណាចពិត ព្រះអង្គក្តោបបានអស់ហើយ ដូច្នេះ ត្រូវធ្វើយ៉ាងដូចម្តេច ឲអំណាចជានិមិត្តរូប ជាអំណាចមហាក្សត្រ ឋិតនៅលើដៃទ្រង់ដដែលគឺគ្មានល្បិតអីល្អជាងប្រគល់ថ្វាយបិតា ឲគ្រប់គ្រងដោយដឹងច្បាស់ ថាអ្នកមានគុណព្រះអង្គ មិនយកវា មករំខានអំណាចពិតរបស់ទ្រង់នោះទេ ដូចព្រះអង្គ តែងតែយកវាមកប្រើ ដើម្បីរំខានរដ្ឋសភាតាមទំនើងចិត្តទ្រង់។

យើងអាចឧបមាថា សីហនុនិយមជាដំណាងអំណាចផ្តាច់ការ រាជានិយមជាដំណាងសីហនុ សីហនុជាដំណាងសីហនុ។ តើប្រជាជាតិខ្មែរជាអ្វី ? ចំពោះខ្ញុំ នៅពេលណា ខ្មែរម្នាក់ៗនៅតែរំលឹកគុណដល់ខ្មោចព្រះករុណសីហនុ គឺច្បាស់ជាស្រុកខ្មែរនៅមានទុកវេទនាជានិច្ច ព្រោះសីហនុនេះឯង ជាទុក្ខវេទនារបស់ជាតិខ្មែរ តាំងពីនៅមានជីវិត រហូតចាកលោកនេះទៅបរលោក។

---

[15] សុទិន=Temps favorable។

១.២.គតិនៃចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម

បើលើកយកទ្រឹស្តី”សង្គមរាស្ត្រនិយម”មកពិនិត្យ តាមការឃោសនានៃអ្នកសីហនុនិយម គឺពិតជាឃើញមានភាពផូផង់ពីកំណើតមក ដូចយ៉ាង៖

១. ជាសហគមន៍ ដើម្បីកិត្តិយសសីលធម៌ សំរាប់ដំកើងជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយមានការធានានៃការចំរើនសង្គមកិច្ច សេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌ ពីចលនានេះ។

២. ជាសហគមន៍ ជាដំណាងនូវសេចក្តីប្រាថ្នានៃប្រជាពលរដ្ឋពិត មាតុភូមិ ជាសហគមន៍ រួបរួមជាតិដើម្បីប្រឆាំងនឹងអំពើអយុត្តិធម៌ អំពើពុករលួយ ការរឹបជាន់ និងការក្បត់ចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ និងប្រជាជាតិ។

៣. ជាសហគមន៍ការពារឯកភាពជាតិ ការពារប្រពៃណីដ៏ល្អថ្លៃថ្លារបស់ជាតិខ្មែរ ដែលវាធ្លាប់ធ្វើឲប្រជាជាតិស្គាល់នូវសេចក្តីរុងរឿងក្នុងអតីតកាល។ ប្រពៃណីនេះ កើតពីការរួបរួមនៃរាស្ត្រ ជាមួយឧបត្ថម្ភកៈ (protecteur) ជាធម្មជាតិពីរយ៉ាង គឺពុទ្ធសាសនា និង រាជបល័ង្គ។

តាមពិត ទ្រឹស្តីសង្គមរាស្ត្រនិយម ជាទ្រឹស្តីកើតចេញពីគ្រឿងផ្សំ បង្កើតដោយបុគ្គលសីហនុ ពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ ទាញយកប្រសិទ្ធិភាព ពីក្នុងអារម្មណ៍ របស់ព្រះអង្គផ្ទាល់ យកវាមកនិយាយឃោសនា បញ្ឆើចរាស្ត្រឆាប់ជឿ ដូចយ៉ាង កាន់ចបកាប់ដីលើកត្រនប់ទឹក ដោះស្រាយបញ្ហាយុត្តិធម៌ជូនរាស្ត្រក្នុងសួនផ្កាកណ្តាលថ្ងៃ លេងកីឡាទាត់ប៉ាល់ ទះបាល់ វាល់ល្ងាច ជាមួយ កុងស៊ុលសេនាបតី ដំណាងរាស្ត្រ ឬឯកអគ្គរដ្ឋទូត នៅក្នុងដំណាក់ចំការមន ដើម្បីថតជាខ្សែភាយន្ត សំរាប់បញ្ចាំងជូនប្រជារាស្ត្រមើលក្នុងរោងកុន និងទីលានសាធារណៈ។ ទង្វើនេះ គឺសំរាប់ឲរាស្ត្រគោរព និងស្រឡាញ់រូបសីហនុឲដូចជាទេពតា ចុះពីឋានសួគ៌មកចាប់កំណើតជាមនុស្ស ក្នុងឋានលោកីយនោះឯង។

ស្នេហ៍ស្តេចសំរាប់បំពេចិត្តរាស្ត្រ និងអ្នកនយោបាយខ្មែរ

សួរជាសំណួរថា រាស្ត្រទៅចុះ មានចិត្តស្រាល ឆាប់ជឿគេ ព្រោះស្រឡាញ់ដោយខ្លាចស្តេចតាមទម្លាប់ ជាប់ស្នេហ៍ស្តេចតាំងពីបុរាណកាលមក ចុះហេតុអ្វីបានជា មានអ្នកនយោបាយសម័យ អ្នកចេះដឹងចំណេះទំនើប នាំគ្នាត្រូវត្រូវស្នេហ៍ស្តេចហ្នុះដែរ?នៅពេលដែលរបបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភា បានក្លាយទៅជារបបរាជានិយមផ្តាច់ការ ចរិកអាក្រក់តពូជខ្មែរ ក៏បានអង្រួនឡើងវិញនៅក្នុងគំនិតខ្មែរ ទាំងរាស្ត្រ ទាំងមន្ត្រី ទាំងអ្នកនយោបាយ ភាគច្រើន ខ្លាច ឃ្លានអំណាច នាំគ្នាមើលឃើញហ្លួងសីហនុជាព្រះបាទធម្មិក ជាព្រះថ្មី មានចិត្តក្តីស្រង់ប្រជាជាតិខ្មែរពីគ្រោះអាសន្ន តែឥតបាននាំគ្នាគិតពិចារណា ឲបានច្បាស់លាស់ថា គ្រោះអាសន្ននោះ គឺព្រះថ្មីនេះឯងជាអ្នកសាបព្រោះការវឹកវរនៅក្នុងនគរនោះឯង ហើយនាំគ្នាចុះចូលក្នុងចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ឥតមានល័ក្ខខណ្ឌ។ ពេលនោះនៅសល់វរជនភាគតិចបំផុត ក្នុងចំណោមអ្នកនយោបាយខ្មែរ នៅមានឧត្តមគតិមិនព្រមចាញ់ស្នេហ៍ស្តេច តែជាអកុសល ពួកអ្នកតស៊ូគំនិតទាំងនោះ ច្រើនតែមាននិន្នាការនយោបាយជាអ្នកឆ្វេងនិយម ឬកុម្មុយនិស្តនិយម ដោយហេតុ

នេះ ក្នុងរបបសីហនុនិយម គឺឃើញមានតែ និន្នាការនយោបាយអច្ចន្តភាព ពីរតែប៉ុណ្ណោះ ប្រឈរមុខទល់គ្នា លើងឆាកនយោបាយនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ គឺអ្នកសីហនុនិយម និងអ្នកឆ្វេងនិយម។ ការបោះបង់ចោលការតស៊ូមតិ នៃអ្នកស្តាំនិយម អ្នកជាតិនិយម ដែលជាអ្នកប្រជាធិបតេយ្យសេរីពិត ហើយនាំគ្នាទៅចុះចូលហ្លួងសីហនុ ឧបមានាំគ្នាយកអាហារទៅចិញ្ចឹមចិញ្ចឹមខ្លា ឲបានធាន់ធំ សំរាប់ស៊ីខ្លួនឯងទៅថ្ងៃក្រោយនោះឯង។ ដូចខ្ញុំបានជំរាបពីខាងលើរួចមកហើយ អ្នកនយោបាយខ្មែរជំនាន់នោះ គាត់មិនសូវស្គាល់ថាអ្វីទៅជាមនោគមវិជ្ជាដែលគាត់ត្រូវប្រកាន់យកជាដាច់ខាត ដើម្បីរក្សាសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់គាត់ជាមនុស្សផង និងជាកម្លាំងនយោបាយរបស់គាត់ផង។ ខ្វះមនសិកាជាតិនេះឯង ដែលជាកត្តា នាំគ្នារត់ទាំងហ្វូង ទៅចូលសីហនុ ព្រោះគាត់យល់ច្រឡំថា នយោបាយ គឺជាយស័ក្តិ ដែលជាក្អែលក្រាសឃ្នឹកនៃទំនៀមខ្មែរ។ តើគតិខ្មែរបែបនេះ វាមានអ្វី ខុសគ្នាទៅនឹង គតិក្នុងសម័យនេះ ? អ្នកនយោបាយ បែបជា អ្នករកអត្ថប្រយោជន៍ គឺជាវរជននៃអំណាចតែប៉ុណ្ណោះ។

ចំណែករាស្ត្រខ្មែរ នៅពេលគាត់ឃើញ ការវិលត្រឡប់របបរាជានិយមផ្តាច់ការមកវិញ ពេលនោះគំនិតបាក់ស្បាត ខ្លាចអំណាចហ្លួង ក៏វាវិលត្រឡប់មកវិញខ្លួនឯក ក្នុងគតិរបស់គាត់ដែរ ព្រោះការខ្លាចអំណាច វាក្លាយជាធម្មជាតិនៃជនខ្មែរម្នាក់ៗអស់ច្រើនសតវត្សរួចមកហើយ។ មួយវិញទៀត អ្វីដែលរាស្ត្រខ្មែរ គាត់លែងយល់ទៅទៀត គឺគាត់ឮពាក្យបញ្ជោរជានិច្ច ពីសំណាក់អ្នកនយោបាយផង អ្នកចេះដឹកផង ថាប្រជារាស្ត្រខ្មែរជាពូជពង្សខ្មែរអង្គរ តែពេលដែរគាត់ឮពាក្យផ្អែមបែបនេះ គាត់នាំគ្នាស្រណោះ គិតក្នុងចិត្តថា ឱព្រះអើយ ! បើអញសព្វថ្ងៃនេះ អញវេទនាបែបនេះ ចុះនៅក្នុងសម័យមហាចក្រស្តេច មហាក្សត្រ មានអំណាចស្មើនឹងយោមរាជ តើខ្មែរអង្គរ ដែលជាញាតិសន្តានរបស់អញ តើគាត់វេទនាចិត្តកាយបែបណាទៅក្នុងរបបមនុស្សជិះជាន់មនុស្ស ?

សួរថាតើកត្តាមនុស្សនេះឯងឬ ដែលនាំឲរបបរាជានិយមផ្តាច់ការ អាចនៅថែរក្សាបាន នូវឯកសិទ្ធិមហាក្សត្រឲគង់វង់ជានិច្ច ដែលនាំឲដាំលែងដុះ នូវលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី នៅស្រុកខ្មែរ ?

យើងឃើញច្បាស់ហើយថា ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម កើតចេញពីរបបផ្តាច់ការ ហើយអ្នកបង្កើតសោតទៀត គឺពួកជនមួយក្តាប់តូច មានហ្លួងសីហនុជាសេនាប្រមុខ។ដូច្នេះ វាគ្មានការអ្វីគួរឲងឿងឆ្ងល់ទេ អំពីជ័យជំនះដាច់មុខនៅក្នុការបោះឆ្នោត នៅថ្ងៃទី១១ កញ្ញា ឆ្នាំ១៩៥៥ របស់សង្គមរាស្ត្រនិយម ព្រោះជាការបោះឆ្នោតគ្មានសេរីយុត្តិធម៌ផ្គងរៀបចំឡើង ពីក្រុមអ្នកសីហនុនិយម ដើម្បី ជ័យជំនះរបស់ព្រះករុណារបស់ខ្លួន។ ដូច្នេះ យើងអាចសន្និដ្ឋានបាន "សង្គមរាស្ត្រនិយម" បង្កើតឡើង សំរាប់តែ បុគ្គលសីហនុ តែប៉ុណ្ណោះ។

១.៣.សកម្មភាពនយោបាយ របស់សង្គមរាស្ត្រនិយម ពីឆ្នាំ១៩៥៥ដល់១៩៦០

សកម្មភាពនយោបាយក្នុងប្រទេស

គឺគ្មានអ្វីក្រៅពីការខំពង្រឹងអំណាចផ្តាច់ការសម្តេចសីហនុប្អុះទេ ដូចយ៉ាងៈ

នៅថ្ងៃទី១៤មករាឆ្នាំ១៩៥៦ ការប្រកាសប្រើរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី ដែលជារដ្ឋធម្មនុញ្ញតម្រូវអំពើល្មើសសម្តេចសីហនុតែប៉ុណ្ណោះ។

នៅក្នុងខែវិច្ឆកាឆ្នាំ១៩៥៧ បង្កើតចលនាយុវជនសង្គមរាជានិយមខ្មែរ ដើម្បីឲឈរចាំទះដៃ និងស្រែកថា "ជ័យយោសម្តេចឪ បិតាឯករាជ្យជាតិ !"។

នៅថ្ងៃទី៨មករាឆ្នាំ១៩៥៨ សម្តេចសីហនុ រំលំរាជរដ្ឋាភិបាលដឹកនាំដោយលោកស៊ឹម.វ៉ា ដោយសារលោក ជំទាស់នឹងទ្រង់ អំពីចំណង់របស់ទ្រង់ ចង់យកសមាជជាតិមកធ្វើជាស្ថាប័នជាតិមួយនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។

នៅថ្ងៃទី៨មករាឆ្នាំ១៩៥៨ សម្តេចសីហនុប្រកាសរំលាយរដ្ឋសភា ក្នុងចិត្តខ្មៅរបស់ទ្រង់គឺសភាជាតិនេះ មិនសូវជួយជិតដល់នូវចំណង់ហួសហេតុរបស់ទ្រង់ គឺពង្រឹងអំណាចផ្តាច់ការ។

នៅថ្ងៃទី២៦មករាឆ្នាំ១៩៥៨ សម្តេចសីហនុធ្វើប្រជាមតិអំពីច្បាប់បោះឆ្នោត ដើម្បីប្រយោជន៍ទ្រង់ តែទ្រង់ប្រើឧបាយកល ដូចដែរទ្រង់ធ្លាប់ធ្វើដើម្បីបំភាន់មតិរាស្ត្រ ល្បិចនោះគឺ ឲសិទ្ធិស្ត្រីអាចបោះឆ្នោតបាន។

នៅថ្ងៃទី ២៩មករាឆ្នាំ១៩៥៨ មានធ្វើការបោះឆ្នោត រើសមាជិកសភាជាតិ។ ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម បានទទួលបានជោគជ័យ ជាអតិបរិមាណ។

ក្នុងខែមករាឆ្នាំ១៩៥៩ លោក សម សារី ដែលជាសិប្បករ ដ៏សំខាន់មួយ នៃការបង្កើតចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម រត់ចូលព្រៃ ព្រោះមានទំនាស់មតិនយោបាយជាមួយសម្តេចសីហនុ។ ទំនាស់នោះគឺនៅត្រង់ លោក ប្រកាសតាមលិខិត ហើយចុះផ្សាយក្នុងកាសែត" រដ្ឋាធិបតេយ្យ"នៅថ្ងៃទី១មករា បង្កើតចលនាប្រឆាំងនឹងសង្គមរាស្ត្រនិយម។ ចលនាលោក មានឈ្មោះថា "ចលនារួបរួមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ" ស្ថាបទជនសំខាន់មាន លោក សម សារី និង លោក ចៅ បូរី។ សម្តេចសីហនុ មានប្រតិកម្មប្រឆាំង ទាំងកម្រោលនឹងសារលិខិតនេះ ហើយចោទប្រកាន់ថាជាអំពើក្បត់ជាតិ។ គេដឹងច្បាស់ថា លោក សមសារី លោកមិនមែនជាសន្តជនទេ តែសិទ្ធិបង្កើតគណបក្សនយោបាយ ជាសេរីភាពរបស់មនុស្សម្នាក់ៗដែលមានចែងក្នុងសេចក្តីថ្លែងប្រកាសជាសាកលនៃសិទ្ធិមនុស្ស។ ចោទលោកថាជាជនក្បត់ជាតិ អ្នកដែលចោទនោះទេ ជាជនក្បត់រាស្ត្រដែលជាម្ចាស់របស់ប្រជាជាតិ។

គួរដឹងដែរថា ថ្ងៃក្រោយមក សម្តេចសីហនុ ចាប់ លោក ចៅ បូរី យកទៅបាញ់ប្រហារជីវិតជាសាធារណៈនៅត្រពាំងក្រឡឹង ក្នុងខេត្តកំពង់ស្ពឺ ដោយគ្មានជំនុំជំរះទោស ដើម្បីទុកជាមេរៀន។ សីហនុឲថតកុន នៃការបាញ់ប្រហារជីវិតលោក ចៅ បូរី ហើយឲយកកុននេះ ទៅបញ្ចាំងតាមសាលារៀនគ្រប់ថ្នាក់ ជាពិសេស បង្ខំឲកុមារា កុមារីទៅទស្សនាភាពយន្តនេះ។ នេះហើយជាអំពើព្រៃផ្សៃរបស់សីហនុ។

ក្នុងខែកុម្ភៈឆ្នាំ១៩៥៩ ស្តេចសីហនុអនុញ្ញាតឲកេងខេមរៈភូមិន្ទ សម្លាប់ លោក ដាប ឈួន អតីតខ្មែរឥស្សរៈ មេគណបក្ស និងរដ្ឋមន្ត្រី ដោយចោទប្រកាន់លោក ថាមានបំណងដាក់ច្បាស់ចង់ធ្វើរដ្ឋប្រហារ ដោយមានយួនខាងត្បូងនៅពីក្រោយ។

ថ្ងៃទី២៦វិច្ឆកាឆ្នាំ១៩៥៩ សម្តេចសីហនុបញ្ញាឲព្យួរសកម្មភាពសភាជាតិ។

ក្នុងខែមិថុនាឆ្នាំ១៩៦០ សម្តេចសីហនុធ្វើប្រជាមតិ សុំឲប្រជាពលរដ្ឋ ជ្រើសរើសរវាងនយោបាយព្រះអង្គ នឹងនយោបាយ លោក ស៊ឹង ង៉ុកថាន់ និងអ្នកកុម្មុយនិស្តនិយម។

ថ្ងៃទី១៧ធ្នូឆ្នាំ១៩៦០ សភាទាំងពីរ (រដ្ឋសភាព និង ក្រុមព្រឹក្សាព្រះរាជាណាចក្រ) បោះឆ្នោតតែងតាំងសម្តេចសីហនុជាប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជាជីវិត។

ថ្ងៃទី៣មេសាឆ្នាំង១៩៦០ មហាក្សត្រនរោត្តម សុរាម្រិត ទ្រង់ប្រឈួនរោគសគតទៅនៅក្នុងព្រះជន្មាយុ៦៤វស្សា។

សកម្មភាពនយោបាយក្រៅប្រទេស

ក្នុងខែមេសាឆ្នាំ១៩៥៥ សម្តេចសីហនុបានចូលរួមប្រជុំក្នុងសន្និសិទនៅទីក្រុងប៉ង់ឌុងនៅប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ី។ សន្និសិតនេះ មានគោលបំណង បង្កើតជាអង្គការនៃប្រទេសមិនចូលរួមក្នុងប្រតិព័ន្ធណាមួយ។ សន្និសិតនេះទៀត បង្កើតឲមានអត្តសញ្ញាណនៃតតិយកប្រទេសក្នុងឆាកអន្តរជាតិ ដែលកើតឡើងពីការរួបរួម នៃប្រទេសទើបនឹងទទួលបានឯករាជ្យ។

នៅថ្ងៃទី១៦ឧសភាឆ្នាំ១៩៥៥ អាមេរិកាំង និងខ្មែរ ចុះហត្ថលេខាទាក់ទងនឹងជំនួយយោធាសហរដ្ឋអាមេរិក ផ្តល់ឲកម្ពុជា។

ថ្ងៃទី១៤ធ្នូឆ្នាំ១៩៥៥ ប្រទេសខ្មែរ បានចូលជាសមាជិកនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ។

ថ្ងៃទី១៣កុម្ភៈឆ្នាំ១៩៥៦ សម្តេចសីហនុយាងទៅធ្វើព្រះរាជទស្សនាកិច្ចជាផ្លូវការ ជាលើកដំបូង នៅប្រទេសចិនកុម្មុយនិស្ត។ រាជទស្សនាកិច្ចនេះ ជាអន្ទាក់កុម្មុយនិស្តទាក់បានសីហនុឲជាប់នៅក្នុងទ្រុងចិន តែក៏ជាលាភរបស់សីហនុដែរ ព្រោះទ្រង់អាចបន្តពង្រឹងនយោបាយផ្តាច់ការនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ដោយសំអាងថាមានចិនកុម្មុយនិស្ត ជាអ្នកគាំទ្រព្រះអង្គលើឆាកអន្តរជាតិ។

ថ្ងៃទី២មិថុនាឆ្នាំ១៩៥៦ រាជាណាចក្រខ្មែរ និងសាធារណរដ្ឋយៀកណាមខាងត្បូង យល់ស្របគ្នា ឲមានការទំនាក់ទំនងតាមផ្លូវទូត។

ថ្ងៃទី៤វិច្ឆកាឆ្នាំ១៩៥៧ សម្តេចសីហនុ ប្រកាសក្រម ដាក់ប្រទេសខ្មែរជាប្រទេសអព្យាក្រិត ក្រមនេះត្រូវបានសមាជជាតិលើកទី៤ យល់ព្រមនៅក្នុងខែមករាឆ្នាំ១៩៥៧។

នៅថ្ងៃទី១៨មិថុនាឆ្នាំ១៩៥៨ មានឧប្បត្តិហេតុយោធា រវាងខ្មែរនិងយួនខាងត្បូងនៅតាមព្រំដែននៃប្រទេសទាំងពីរ។

ថ្ងៃទី១៨កក្កដាឆ្នាំ១៩៥៨ មានការថ្លែងរួមចិនខ្មែរ ប្រកាសតាំងស្ថានទូតទៅវិញទៅមករវាងប្រទេសទាំងពីរ ដោយហេតុនេះ ខ្មែរផ្តាច់ទំនាក់ទំនងជាផ្លូវការជាមួយចិនជាតិនិយម(ចិនតៃវ៉ាន់)។

នៅថ្ងៃទី១៨វិច្ឆកាឆ្នាំ១៩៥៨ ខ្មែរប្រកាសផ្តាច់ទំនាក់ទំនងតាមផ្លូវទូតជាមួយរាជាណាចក្រថៃ។

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៩ សង្គ្រាមនៅប្រទេសយៀកណាម បានផ្ទុះឡើងជាលើកទី២។

នៅថ្ងៃទី១៨ធ្នូ ឆ្នាំ១៩៦០ ខ្មែរចិន ចុះហត្ថលេខារួមទាក់ទងនឹង"មិត្តភាពចិនខ្មែរ និងមិនឈ្លានពានគ្នាទៅវិញទៅមក។

នៅក្នុងការសាកល្បងសិក្សារបស់យើង នៅពេលក្រោយ យើងនឹងលើកមកពិនិត្យបន្តទៀតនូវសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម ហើយនឹងវិភាគ អំពីការយល់ឃើញរបស់អ្នកឯកទេសបារាំងមួយចំនួន ដែលជាអ្នកគាំទ្រនយោបាយសីហនុ ដោយបានសរសេរការពារចលនា"សង្គមរាស្ត្រនិយម ថាជា ផ្លូវកណ្តាល រវាងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីនៅបស្ចិមប្រទេស និងរបបសង្គមនិយម ម៉ាស៊ីសនិយម ដែលគ្រប់ប្រទេសលោកខាងកើតយកវាមកអនុវត្តន៍។

សៀវភៅយោង៖

- វិបត្តិកម្ពុជា និពន្ធដោយលោក សៅ ឆាត

- គុកនយោបាយ និពន្ធដោយប៊ុនចន្ទ ម៉ុល(១៩៧១)

- La crise cambodgienne   Thèse pour le doctorat par Phung Thon   Faculté de droit de Paris(1954)។

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៦០-១៩៦៦

២.រយៈពេលពីឆ្នាំ១៩៦០ ដល់ឆ្នាំ១៩៦៦

២.១.សង្គមរាស្ត្រនិយម អាចចាត់ទុកជាផ្លូវកណ្តាលបានដែរឬទេ?

ជនជាតិបារាំងមួយក្រុម១ នាំគ្នាសរសេរសរសើរ ដោយយកលក្ខន្តិកៈខ្លួនជាសាស្ត្រចារ្យជាអ្នកជំនាញ ដើម្បីអន្ទងអ្នកចេះដឹកខ្មែរឲជឿលើធាតុចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយមថា ជាប្រពន្ធលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែលមិនធ្លាប់មានមួយក្នុងប្រពន្ធរបបនយោបាយ។ ជាប្រពន្ធនយោបាយ បែបរបបគ្រប់គ្រងអាស្រ័យរដ្ឋសភាជា**តន្តី**(clasique) តែនៅក្នុងរបបនេះ មានលាយ រូបមន្តថ្មីមួយ គឺ**លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យអឌ្ឍដោយចំពោះ** គឺថាៈ”ខ្មែរម្នាក់ៗ អាចមានសិទ្ធិ សរសេរ**បដ្ឋនាលិខិត**(pétition)ផ្ញើចំពោះអាជ្ញធរ ដើម្បីប្តឹងសុំឬថ្លែងមតិ ឲយកបញ្ហាអត្ថប្រយោជន៏របស់ខ្លួន ឬ ក្រុម មកពិនិត្យ រកការពិត(មាត្រា១៤ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៥៦)ជូនខ្លួន។ ម្យ៉ាងមួយទៀត ប្រជាពលរដ្ឋអាចមានសិទ្ធិអាចហូតងារតំណាងរាស្ត្រនៃ សភាជាតិ ឬ សភាខេត្ត ដូចមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៥៦ក្នុងនោះ មានបង្កើតស្ថាប័តថ្មីមួយ គឺសភាប្រជាជន៣ឬសភាខេត្ត នៅតាមខេត្តនិមួយៗ។

សភាប្រជាជននេះ ជាអង្គការ បោះឆ្នោតអនុម័តថវិការខេត្តនិងឃុំ។ គោលបំណងរប៉េសម្តេចសីហនុ គឺបង្កើតដើម្បីបញ្ចោះ(inciter)ប្រជាពលរដ្ឋឲចូលរួមគិតពីបញ្ហាសំខាន់ៗ របស់ជាតិ ដូចយ៉ាងឲយោបលទាក់ទង គ្រប់ការចុះសិន្ធិសញ្ញាជាមួយបរទេស ថវិការជាតិប្រចាំឆ្នាំ គម្រោងការខ្ចីលុយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល អនុម័តគណនីរដ្ឋបាល និងជូនជាវិស័យមតិចំពោះរដ្ឋសភា និងរដ្ឋាភិបាលទាក់ទងនឹងកិច្ចការសាធារណៈ។

ធាតុពិសេសមួយទៀតរបស់សភាប្រជាជន គឺមន្ត្រីរាជការខេត្ត ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខខ្លួនស្របតាមច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដូច្នេះសភានេះអាចសរសេរលិខិត សួរផ្ទាល់ជាសំណួរចំពោះអភិបាលខេត្ត ឲឆ្លើយពន្យល់ដល់ខ្លួននូវគ្រប់កិច្ចការទាក់ទងនឹងកិច្ចការរដ្ឋបាលជាទូទៅ។ នៅក្នុងបុព្វសិទ្ធិនេះ សភាប្រជាជន អាចសុំស្នើឲដកដំណែងអភិបាលខេត្ត ចាងហ្វាងសាលាដំបូង ឲផ្លាស់មន្ត្រីរាជការណាម្នាក់ចេញពីក្រុមរាជការឬធ្វើការព្រមាន តាមការបោះឆ្នោតដោយយកសម្លេងភាគច្រើន៣/៤នៃចំនួនសមាជិកទាំងអស់ ជាបានការ ហើយស្នើជាបន្ទាន់ទៅក្រុមព្រឹក្សាព្រះរាជាណាចក្រ សុំឲសំរេចយល់ព្រម តាមការបោះឆ្នោត ដោយយកសម្លេងភាគច្រើនដាច់ខាត ជាបានការ។

លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យអឌ្ឍដោយចំពោះ ជាសាមាយោគ នៃធាតុជាច្រើន ដែលមាននៅក្នុងរបបចិនកុម្មុយនិស្ត និងប្រទេសយោង៉ោសស្លាវី ជារបបដឹកនាំ ជា **ការណ៍** (pragmatique) មានគោលការណ៏ **បិតានិយម** (paternalisme) មានមនោគមវិជ្ជាជាទិដ្ឋិ (dogme) បង្កើតឡើងសំរាប់បំរើផលប្រយោជន៏បុគ្គលសីហនុ។

អ្វីដែលជាសីហនុនិយម?

យើងបើករង់ក្រចក ធ្វើវិភាគនូវសីហនុនិយម ដើម្បីស្រួលបន្តការសិក្សារបស់យើងទាក់ទងនឹងសង្គមរាស្ត្រនិយម។ សួរថា តើសីហនុនិយម ជាមនោគមវិជ្ជានយោបាយឬទេ ? សម្តេចសីហនុ តែងតែមានអំនួនជានិច្ច ថា « *ទោះបីជនណាម្នាក់ទុកព្រះអង្គជាព្រះអង្គម្ចាស់ក្រហម មិនអាចដឹងចិត្តជាមុនបាន ទាល់គំនិត ដូរចិត្តមិនឈប់ និងសាវ៉ា តែព្រះអង្គនេះឯង ជាអ្នករក្សានគរខ្មែរ ឲរស់ក្នុងសន្តិភាព ជាងដប់ឆ្នាំរួចមកហើយ និងបានធ្វើឲប្រជាពលរដ្ឋ រួចចាកពីភាពក្រីក្រ ហើយទោះបីមានគេស្អប់ព្រះអង្គយ៉ាងណាក៏ដោយ តែព្រះអង្គមានប្រជាប្រិយភាពពិសេសក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋ*»។

បើយើងយកសំដីសម្តេចសីហនុខាងលើនេះមកពិនិត្យ យើងឃើញមានគំនិតបី ដែលទ្រង់លើកយកវា មកធ្វើជាយោង នៃជោគជ័យនយោបាយរបស់ទ្រង់គឺៈ **សន្តិភាព ការអភិវឌ្ឍ** និង **ប្រជាប្រិយភាព**។ វត្ថុជាតុមួយទៀត ដែលទ្រង់លើកយកវាមកធ្វើជា សេះសឹក របស់ទ្រង់លើឆាកអន្តរជាតិ គឺ **អព្យាក្រិតភាព**។ អព្យាក្រិតភាពនៃកម្ពុជានេះឯង ដែលទ្រង់ យកវាមកធ្វើជាប្រធាន នៃនិក្ខេបបទសំរាប់ថ្នាក់បណ្ឌិតរបស់ព្រះអង្គ ហើយទ្រង់យកវា មកពន្យល់ បែបសន្និសិទ នៅមុខគណៈមេប្រយោគ នៅសាកលវិទ្យាល័យច្បាប់នៅទីក្រុងប៉ារីស នាថ្ងៃទី២៩មិថុនាឆ្នាំ១៩៦៤។

វិធីសាស្ត្ររបស់សីហនុនេះ គឺជារូបម័ន្តដែលគេច្រើនយកមកនិយាយថាៈ «ជ័យជំនិះនៅទីបញ្ចប់ គឺជាការបង្ហាញនូវភាពត្រឹមត្រូវនៃមយោបាយដែលបានយកមកប្រើ»។ មានន័យថា សីហនុនិយាយពីជោគជ័យរបស់ខ្លួន ដោយមិនលើកមកបង្ហាញថា ជោគជ័យនេះ ទ្រង់ទទួលបានបែបណានោះឡើយ។

នៅសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម បើគេសួរសំណួរទៅអ្នកសីហនុនិយម ថាអ្វីទៅដែលជា « សីហនុនិយមនោះ ?» ចម្លើយគឺមានប្រាំចំណុចៈ **បិតាភាព សន្តិភាព ការអភិវឌ្ឍ ប្រជាប្រិយភាព** និង **អព្យាក្រិតភាព**។ តើពួកអ្នកសីហនុនិយម គេនាំគ្នាការពារចំណុចទាំងប្រាំនេះបែបណា ?

បិតាភាព ព្រោះគេមានជំនឿផ្ងាប់មុខថា សម្តេចឪរបស់គេ ស្រឡាញ់រាស្ត្រខ្មែរដូចជាកូនចៅផ្ទាល់របស់ព្រះអង្គ។

សន្តិភាព ព្រោះនយោបាយរបស់សម្តេចឪគេ បានធ្វើឲស្រុកខ្មែរក្លាយជាកោះសន្តិភាពពិត ដែលជាកត្តានាំឲប្រជារាស្ត្ររស់មានសុភមង្គល និងការរួបរួមជាតិខ្មែរ។

ការអភិវឌ្ឍ សន្តិភាពនេះឯង ដែលអាចឲសម្តេចឪគេ ធ្វើនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ជាតិលប់បំបាត់នូវសេចក្តីក្រីក្ររបស់រាស្ត្រខ្មែរបាន នយោបាយអប់រំជាតិ ដូចយ៉ាង អប់រំមូលដ្ឋាន ដើម្បីលប់បំបាត់នូវភាពមិនចេះអក្សរ បង្កើតនៅតាមជនបទ ឲមានសាលាបឋមសិក្សា បង្កើតតាមស្រុក ខេត្ត ឲមានអនុវិទ្យាល័យ និងវិទ្យាល័យ ក្នុងផ្នែកឧត្តមសិក្សា បង្កើតមហាវិទ្យាល័យគ្រប់វិស័យសិក្សា ដូចយ៉ាង អក្សរសាស្ត្រ វិទ្យាសាស្ត្រ ច្បាប់វិជ្ជាពេទ្យ ឪសថវិជ្ជា បច្ចេកវិជ្ជា វិចិត្រសិល្បៈនិងអាជីវៈ វិជ្ជាគ្រូរ វិជ្ជាកសិកម្ម វិជ្ជាអ្នកបណ្តុះនិងរក្សាព្រៃ វិជ្ជាបសុពេទ្យ វិជ្ជាសាធារណការ វិជ្ជាភ្លេងនិងសំនៀង វិជ្ជាល្ខោន។ វិជ្ជា

ទាំងឡាយនេះ ជាកម្រងចំណេះជាតិខ្មែរថ្មី នៅក្រោមការដឹកនាំរបស់សម្តេចឪ បិតាឯករាជ្យជាតិ និងសិក្សាធិការជាតិ។

ប្រជាប្រិយភាព ជាអំណរគុណរបស់ប្រជារាស្ត្រចំពោះសម្តេចឪ ដែលព្រះអង្គថ្វាយនូវកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្ត និងកម្លាំងប្រាជ្ញា របស់ព្រះអង្គ ឥតខ្លាចនឿយហត់ ជាកម្លាំងកសាងឲជាតិរុងរឿងគ្រប់ទិវារាត្រី ដើម្បីរក្សាឯករាជ្យជាតិ និងបូរណភាពទឹកដី ចំពោះមុខប្រទេសជិនខាង ដែលគេចិញ្ចឹមហិច្ឆិតារាប់ពាន់ឆ្នាំ ដើម្បីលេបស្រុកខ្មែរ។

អព្យាក្រិតភាព ដូចប្រទេសស្វីស ជាផ្លូវតែមួយគត់សំរាប់រក្សាស្រុកខ្មែរ ឲរស់ក្នុងសន្តិភាពនៅក្នុងសង្គ្រាមនៅយៀកណាម រវាងយួនខាងជើង មានជំនួយពីលោកកុម្មុយនិស្ត និង ខាងត្បូង មាន វត្តមាន យោធាអាមេរិកកាំង នៅក្នុងស្រុកយួនខាងត្បូង ជា បង្អែក។ ការជ្រើសរើសអង្គការ នៃប្រទេសមិនចូលក្នុងប្រតិព័ន្ធ (bloc) ណាមួយ ជាការបញ្ជាក់បន្ថែមទៀត នូវការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់សម្តេចឪ យកអព្យាក្រិតភាពជាខែលសំរាប់ការពារឯករាជ្យជាតិ និងសន្តិភាពនៃប្រជាជាតិខ្មែរ។

ចំពោះអ្នកសីហនុនិយម តម្លៃល្អលុបទាំងប្រាំវត្ថុធាតុនេះ ដែលជាកម្រកផ្ចូផង់នៃសីហនុនិយម ត្រូវការចំបាច់មានបាទពីរ ដែលជាអំណោយព្រះ ជូនដល់ប្រជាជាតិខ្មែរ គឺរាជបល្ល័ង្គ និងពុទ្ធសាសនា ដែលជាគូររស់ស្លាប់រួមជាមួយគ្នា ដើម្បីសុខដុមក្នុងសង្គមជាតិខ្មែរ។

យើងនឹងលើកយកទស្សនះសីហនុនិយម វិនិច្ឆ័យដោយពួកអ្នកសីហនុនិយម មកពិនិត្យជាបន្តបន្ទាប់ក្នុងការសិក្សារបស់យើង ថាតើទស្សនះនេះ មានការពិតដែរឬទេ ?

យើងបិទវង់ក្រចក ហើយវិលត្រឡប់មកពិនិត្យបន្ត ថាតើសង្គមរាស្ត្រនិយម ជាផ្លូវនយោបាយកណ្តាលពិតមែនដែរឬ ?

តើចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ជាចលនាមួយថិតនៅលើផ្លូវលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីដែរឬទេ ? ហើយមានដំណើរកើនឡើងជាលំដាប់ពីដំណាក់មួយទៅដំណាក់មួយទៀតនៅក្នុងដំណើរជា

វិវឌ្ឍន៏ធម្មតានៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ឬជាការដូរដាច់ស្រឡះ តាមដំណើរបដិវត្តន៏ ?

ដូចយើងបានលើកមកបង្ហាញខាងលើរួចមកហើយ ថាការកកើតសង្គមរាស្ត្រនិយម គឺវាមិនពិត ជាដំណើថ្មី តាមគន្លងនៃការវិវឌ្ឍន៏ជាធម្មតានៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ក៏វាមិនពិតដែរ ជាដំណើរបដិវត្តន៏ ព្រោះការកកើតនេះ វាចេញពីរដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញដូច្នេះ តាមធម្មជាតិរបស់វា គឺវាពុំអាច ថិតនៅ ក្នុងភូមិ ជាមួយនឹង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីបាននោះឡើយ ដោយហេតុនេះ វាពុំមែនជាផ្លូវកណ្តាលនៅក្នុងភូមិតែមួយនោះបានដែរ។ ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម វាគ្មានមានវត្ថុធាតុអ្វី ដែលយើងអាចប្រដូចបានទៅនឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីបាននោះទេ ទោះបីសីហនុ ខំលាបម្សៅពណ៏ផ្កាឈូកលើមុខវាក៏ដោយ ព្រោះលទ្ធិចលនានេះ គឺសីហនុនាំចូលពីចិនកុម្មុយនិស្ត ជាភាគរាយ មកផ្គុំនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ លាយជាមួយប្រពៃណីនិយម៥នៃប្រជារាស្ត្រឆាប់ជឿ មិនមែនដើម្បី

បំពេញចិត្តរាស្ត្រនោះទេ គឺសំរាប់បំរើផលប្រយោជន៍ព្រះអង្គនៅក្នុងគតិឯកធិបតេយ្យ (individualisme)។ យើងអាចទុកចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ជាកូនគតខាន់ស្លា នៃលទ្ធិកុម្មុយនិស្តនិយមចិនក្រហម កើតឡើងជាកូនចង្រៃសំរាប់បំផ្លាញសង្គមខ្មែរ។

«**លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យឲរាស្ត្រស្រួលយល់**»ដែលសម្តេចសិហនុយកវា មកធ្វើជាពាក្យស្លោកវិតតែបង្កើតភាពស្មុកស្មាញ ក្នុងគតិរាស្ត្រថែមទៅទៀត ព្រោះក្នុងលទ្ធិនេះ មានកើតចំនួនកាន់តែច្រើនឡើង នូវពួកអ្នកនយោបាយចិញ្ចឹមឆ្នាំងបាយ បោករាស្ត្រ ដែលខ្មែរឲឈ្មោះថា «អ្នកនយោបោក» នោះឯង។

សភាប្រជាជនខេត្តក្តី សភាជាតិក្តី គ្មានមានការទំនាទំនងដោយចំពោះជាមួយប្រជាពលរដ្ឋ ព្រោះអ្នកតំណាងរាស្ត្រថ្នាក់ជាតិ និងខេត្ត ជាតំណាងសង្គមរាស្ត្រនិយម ព្រោះចលនានេះឯង ជាអ្នកជ្រើសរើសបេក្ខជនតំណាងរាស្ត្រ ក្នុងចំណោសមជិកសង្គមរាស្ត្រនិយម។

ការហាមដាច់ខាតមិនឲមានគណបក្សនយោបាយដទៃទៀត គឺជាការបង្ខំឲមានតែ«ការត្រិះរិះតែមួយគត់»ក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយខ្មែរ ឧបមា អ្វីដែលសីហនុយល់ថាត្រូវ គឺត្រូវរាស្ត្រ និង វរជន ទាំងបព្វជិត និងក្រហស្ថ នាំគ្នាទុកជាធម៌ព្រះ ធ្វើបដិបត្តិបូជា៦ ប្រព័ន្ធនៃការត្រិះរិះតែមួយគត់នេះ គឺជាបំណងសីហនុ បំបាត់កុំឲមានវិស័យមតិសាធារណៈ និងប្រជ្ញានៃវរជនខ្មែរ៖ «ព្រះបិតាជាអ្នកថែរក្សាកូនចៅ ដូច្នេះព្រះបិតាជាអ្នកគិត»។ ការប្រមូលផ្តុំវរជនបញ្ញាវន្ត ឲនៅជុំវិញបិតាឯករាជ្យជាតិ ឬអ្នកដឹកនាំនេះ គឺជាទម្លាប់។ របស់សង្គមសក្តិភូមិ ដែលសម្តេចសីហនុ កាយចេញពីក្នុងប្រពៃណីនិយមខ្មែរ យកមកអនុវត្តន៍ ដើម្បីពង្រឹងរាជាអំណាច ហេតុនេះឯង បានជាវរជនបញ្ញាវន្តលែងមានអនុភាព ដើម្បីជួយកសាងពិតប្រាកដ នូវការធ្វើបដិវត្តិសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមកិច្ច ឲបានជឿនលឿនឆាប់រហ័យក្រោយពីស្រុកខ្មែរបានក្លាយជាប្រទេសឯករាជ្យមក។ សម្តេចសីហនុ ទ្រង់តែងតែនិយាយថា ទ្រង់មិនមែនជាសាស្ត្រាចារ្យសាកលវិទ្យាល័យទេ តែជាកម្មករនៃកិច្ចការរដ្ឋ ធ្លាប់កាន់ដំណែងជាច្រើន មហាក្សត្រ នាយករដ្ឋមន្ត្រី ប្រមុខរដ្ឋដែលសុទ្ធជាមុខដំណែងពិបាក ហើយមិនច្បាស់ជាអាចទទួលសោធននិវត្តន៍ទៀតផង ព្រះអង្គបានទទួលជោគជ័យក្នុងបេសកកម្មបំរើជាតិពិត។ តែយើងដឹងថាសញ្ញាណនៃវិជ័យនេះវាមិនមានលក្ខណៈដាច់ខាននោះឡើយ ព្រោះគេឃើញមានពិតខ្លះ ដូចយ៉ាងភាពប្រសើរក្នុងការរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ប៉ុន្តែសីហនុ ទ្រង់លុបបំបាត់សេរីភាពនយោបាយ លុបបំបាត់តម្លៃនៃបុគ្គល ដែលជាគ្រឹះនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី៖ ឧបមាគេធ្វើទ្រុងមាសសំរាប់ដាក់សេកដ៏ល្អ តែជាបក្សីឥតអណ្តាតនោះឯង។

គួរលើកមកពិចារណាបន្តិចដែរអំពីសេរីភាពនយោបាយ ព្រោះសេរីភាពនេះ វាមានកើតឡើងពីការតស៊ូ ដើម្បីឲទទួលស្គាល់តម្លៃ ទៅវិញទៅមក រវាងមនុស្សលោកនិងមនុស្សលោក។ ជាការតស៊ូតាំងពីមានមនុស្សលោករស់ក្នុងលោកនេះម្លេះ ដែលគេឃើញមានស្នាមនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនៃមនុស្សជាតិ។ ការតស៊ូនេះទៀត ជាសញ្ញាសំគាល់នៃភាពខុសគ្នាស្រឡះរបស់មនុស្សលោកនិងសត្វ គឺក្រៅពីសេចក្តីត្រូវការអាហារ ជំរក សំរាប់សេចក្តីត្រូវការរបស់ខ្លួនប្រាណ ដែលមនុស្សលោក និងសត្វ ត្រូវការដូចគ្នា តែមនុស្សលោកខុសសត្វត្រង់មនុស្សមានសេចក្តីត្រូវការផ្សេងមួយទៀត គឺបំណងចង់ឲមនុស្ស

ដូចគ្មានទទួលស្គាល់តម្លៃរបស់ខ្លួន។ ដើមឡើយជាការតស៊ូហឹង្សា បន្តបន្ទាប់មក មានការវិវឌ្ឍន៍បន្តិចម្តងៗទៅជាការតស៊ូធ្វើឲមានអារ្យធម៌ គឺជាការតស៊ូមានច្បាប់ជាអាជ្ញាកណ្តាល ដែលប្រជាជនក្នុងសង្គមមួយជាអ្នកបង្កើតវាឡើងដោយខ្លួនឯង ក្នុងគោលការណ៍នៃជនាធិបតី៧ដើម្បីអាណាប្រយោជន៍។ ការនេះហើយ ដែលគេហៅថា «លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី» ជាស្នាដៃនៃមនុស្សជាតិដ៏ថ្លៃថ្លា និងថ្លៃថ្នូរ។ ដូច្នេះការលុបបំបាត់សេរីភាពនយោបាយ និងតម្លៃបុគ្គល ដោយសីហនុ ជាអំពើប្រឆាំងនឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីផង និងប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិផង។

ទស្សនៈនៃអំណាចរបស់សង្គមរាស្ត្រនិយម

រដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៤៧ក្តី ឆ្នាំ១៩៥៦ក្តី ពិតជាមានវត្ថុធាតុលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ សំរាប់បំរើសុផាតប្រយោជន៍ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ មានការទទួលខុសត្រូវពិត នៅចំពោះមុខប្រជាពលរដ្ឋ តាមការបោះឆ្នោត។ ប៉ុន្តែ សម្តេចសីហនុ បង្វែរវាទៅរក «ការគោរពនៃឥស្សរជន» គឺទុកបុគ្គលព្រះអង្គជាទេវតាផង ជាបិតាផង ដែលគេឃើញមាននៅក្នុងទ្រឹស្តីទេវរាជ្យក្នុងសម័យអង្គរៈ«មេដឹកនាំ ជាមគ្គុទេសក៏ផង ជាព្រះបាទធម្មិកផង ដឹកនាំប្រជាពលរដ្ឋទៅរកសេក្តីចម្រើន នុះឯងហើយ ដែលគេមើលឃើញអំណាចរបស់សម្តេចសីហនុខំស្អិតស្អាងខ្លួន ឲមានភាវរូប ជាកិត្តិគុណ(auréole)ផង ជាអនុភាពដ៏អស្ចារ្យផងចំពោះប្រជារាស្ត្រ។ យោងទៅលើការវិភាគខាងលើនេះ យើងសន្និដ្ឋានបានថា ចលនាសង្គមនិយម មិនអាចចាត់ទុកជាផ្លូវកណ្តាលបាននោះឡើយ។ ការពិតចលនានេះ គឺឋិតនៅលើមាគ៌ាលទ្ធិផ្តាច់ការសុទ្ធសាត នុះឯងហើយ គេអាចចាត់ទុកសម្តេចសីហនុជាជនផ្តាច់ការ ពាក់អាវចិនកុម្មុយនិស្ត ស្លៀកសំពត់ក្បិតខ្មែរ មើលយូរគឺដូចអាយ៉ងល្ខោនចិន(ហិ)តែម្តង។

២.២.ព្រឹត្តិការណ៍ក្នុងរយៈពេលឆ្នាំ១៩៦០ ដល់ឆ្នាំ១៩៦៦

ព្រះមហាក្សត្រសុរាម្រិត ព្រះអង្គសុគតនៅថ្ងៃទី៣មេសាឆ្នាំ១៩៦០ ក្នុងព្រះជន្ម៦៤ឆ្នាំ។ សម្តេចសីហនុ ទ្រង់មិនព្រមត្រឡប់មកទទួលរាជសម្បត្តិបន្តពីបិតាទ្រង់ ដោយខ្លាចចាញ់សបថ ដែលបានស្បថ បន្ទាប់ពីព្រះអង្គដាក់រាជ្យថ្វាយបិត ថាព្រះអង្គមិនវិលមកសោយរាជសម្បត្តិវិញជាដាច់ខាត។ ក្នុងកបិចិត្ត(caprice)នេះ សម្តេចសីហនុបានបង្កើតឲមានវិបត្តរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដោយយកអំណាចព្រះមកសង្កត់ មិនឲតែងតាំងមហាក្សត្រថ្មីបន្តរាជសម្បត្តិពីបិតាព្រះអង្គ។ ទ្រង់បង្ខំឲរដ្ឋសភា ធ្វើច្បាប់ពិសេស (៤មេសា) ដើម្បីបង្កើតក្រុមព្រឹក្សារាជានុសិទ្ធិ មានសមាជិកបីរូប ព្រះអង្គម្ចាស់ សីសុវត្ថិ មុនី រ៉េត ជាប្រធាន លោក ទុំរឿង កាង និង លោក ផូ ពឿង ជាសមាជិក ហើយមានសមាជិកជំនួសពីររូបទៀត គឺលោក ទេព ផន និងលោក ពិទូ ដឺម៉ុងតេរ៉ូ។

ពួកអ្នកសីហនុនិយម មាននិន្នាការឆ្វេងនិយម នាំគ្នាយកបែបបទ(forme)ថ្មី នៃរបបរាជានិយម គ្មានមហាហាក្សត្រនេះ មកបកស្រាយបែបបញ្ឆោរ ថាជារបបរាជានិយមដ៏បរិសុទ្ធ ព្រោះមិនយកមហាក្សត្រជាវត្ថុធាតុសំខាន់ តែយករាជបល្ល័ង្គជាគ្រឹះនៃរបប

ព្រោះរាជបល្ល័ង្គជាតំណាងនៃភ្នំមេរុ ដែលពួកព្រាហ្មណ៍គេទុកជាភ្នំសក្តិសិទ្ធិក្នុងសាកលលោកនេះ។ ហេតុនេះឯង បានជាគេប្រើពាក្យក្នុងបាវចនានៅជំនាន់នោះ ថា «ជាតិ សាសនា និងរាជបល្ល័ង្គ»។ ទ្រឹស្តីនេះ វាត្រូវនឹងអារម្មណ៍របស់សម្តេចសីហនុណាស់ ដូច្នេះឯង ព្រះអង្គត្រូវបង្កើតងារអ្វីមួយសំរាប់ព្រះអង្គ។ បំណងនេះ វាមិនជាទុក្ករៈ(ពិបាកធ្វើ) ចំពោះព្រះអង្គនោះឡើយ ព្រោះនៅពេលនោះ អ្វីដែលព្រះអង្គចង់បាន វាគ្រាន់តែព្រះអង្គហានិយាយចេញទៅ គឺពិតជាបានសំរេចដូចបំណងភ្លាម ព្រោះព្រះអង្គមានមាត់ទិព្វទៅហើយ ដូចពាក្យគេនិយាយថា:«បំណងព្រះអង្គគឺជាបញ្ញាតិច្បាប់»។

គួរយើងដឹងដែរ អំពីការនិទានខ្លីៗមួយ សម្តេចសីហនុខឹងនឹង លោក ខៀវ សំផន និយាយជេរចោលតាមតែទម្លាប់ទ្រង់ នៅមុខ លោក គួ រួន (រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសន្តិសុខជាតិ)ថា «អាហ្នះ! គួរតែវៃប្រសាតខោ ប្រដៅវាម្តង» គួ រុន បរិវារដ៏ភក្តី ព្រះករុណា យកពាក្យនេះមកធ្វើបញ្ញាតិ បង្គាប់ប៉ូលិស ឲវៃប្រសាតខោខៀវ.សំផន ទាំងថ្ងៃត្រង់មែន។

នៅថ្ងៃទី១៧មិថុនាឆ្នាំ១៩៦០ សភាជាតិ ដែលជាសភាប្រថាប់ត្រា នាំគ្នាធ្វើច្បាប់ពិសេសមួយតែងតាំងសម្តេចសីហនុ ជាប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជាជីវិត។ តំណែងនេះគឺជាលុបបំបាត់របបរាជានិយមដោយសីហនុខ្លួនឯង ទោះបីសីហនុ បំភាន់ប្រជាពលរដ្ឋ តាមការតែងតាំងមាតាព្រះអង្គជាក្សត្រីទេពារក្ស(gardienne)នៃរាជបល្ល័ង្គក៏ដោយ ក៏វាមិនអាចលាក់នូវមហិច្ឆិតាគ្មានកំរិត ដើម្បីអំណាចនោះបានទេ:លុបបំបាត់មហាក្សត្រដែលជាប្រមុខរដ្ឋ តែបង្កើតដំណែងប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជីវិត ឲស្របច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហើយមានលក្ខណ:ជាតំណែងអចិន្ត្រៃយ គឺជាការធ្វើរដ្ឋប្រហាររដ្ឋធម្មនុញ្ញម្តងទៀត ដើម្បីរំលាយរបបរាជានិយមចោលនោះឯង។ តែការរំលាយនេះទៀត ជាទង្វើចំឡែកណាស់ គឺសីហនុនៅរក្សាជានិច្ចនូវ ឯកសិទ្ធិ និងបុព្វសិទ្ធិមហាក្សត្រ ក្នុងដំណែងប្រមុខរដ្ឋទាំងអស់ ដូច្នេះព្រះអង្គក្លាយជាប្រមុខរដ្ឋផង ជាប្រមុខអំណាចនយោបាយផង សួរថា តើលក្ខណ:បែបនេះ គេហៅវាថាអ្វីទៅ ? មិនមែនជាជនផ្តាច់ការនោះឬ ?

របបដែលសីហនុបង្ខំឲពលរដ្ឋខ្មែរយកមកប្រតិបត្តិនៅពេលនោះ គឺជារបប«**វិជ័យនៃអវិជ្ជា**» និង «**លូង់ខ្លៅងាច់អហង្ការ**» ជាប្រមុខរដ្ឋ មានមារយាទជា ឪត្លានភាព (vulgaire) គិតតែពីថតកុន បង្កើតព្រឹត្តិប័ត្រ«ផ្សេងៗ» ចុះផ្សាយរូបថតខុសសីលធម៌ (érotique) ថោកទាប ប្រមាថមើលងាយតម្លៃប្រពៃណីខ្មែរ របបនេះ មានឈ្មោះថា«សង្គមរាស្ត្រនិយម» ដែលជា របបកើតចេញពី សេពមេថុនកម្ម រវាងរបប**សិទ្ធិអំណាច** (autoritaire) និង របប**សមស្ត** (totalitaire)។

ដើម្បីបំភាន់រាស្ត្រខ្មែរ ថាព្រះអង្គ ជាអ្នកសង្គមរាស្ត្រនិយមលេខ១ សម្តេចសីហនុ ធ្វើសង្គមមូបនិយកម្ម យកលំអានចិនកុម្មុយនិស្តជាគ្រិះនយោបាយ យកគំនិតកំណែទម្រង់សេដ្ឋកិច្ចអ្នកឆ្វេងនិយមខ្មែរមកធ្វើ ជាមធ្យោបាយឧបសាធន(accessoire)យកប្រជាភិថុតិ ជាឧបករណ៍ នៃការឃោសនា ទាំងអស់នេះ គឺ ក្នុងគោលបំណង តែមួយ គឺ អំណាចអញសីហនុ។ គួររំលឹកបន្តិចដែរថាក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៥៦ ១៩៥៧ សម្តេចសីហនុបានអនុញ្ញាតឲរាជរដ្ឋាភិបាលដឹកនាំដោយលោកសាន.យុន យកគំនិតពួកអ្នក

ជឿនលឿន មកសាកល្បង អនុវត្តិគំនិតនោះ មានចុះផ្សាយ នៅក្នុងព្រឹត្តិប័ត្រ នៃសមាគមន៍សហភាព នៃនិស្សិតខ្មែរ(U.E.K) នៅពេលនោះ លោក ខៀវ សំផន ជាប្រធាន ហើយលោកតែងតែផ្ញើថ្វាយសម្ដេចសីហនុគ្រប់លេខជានិច្ចៈការប៉ុនប៉ងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលសាន.យុន គឺយកផែនការកសិកម្មបែបកុម្មុយនិស្ដ និងធ្វើទំនើមកម្មនៃរចនាសម្ព័ន ក្នុងវិស័យសិប្បកម្ម និងការកកើតជាដំបូង នៃមូលធន (précapitaliste) ក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចឧស្សាហកម្មតូចៗជាចាំបាច់។ ក្រោយមក គេឃើញលោកខៀវ.សំផន យកបន្ទាត់គំនិតនេះមកធ្វើអធិប្បាយយ៉ាងក្បោះក្បាយ នៅក្នុងនិក្ខេបបទ របស់លោកនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៩១០។ តែគំនិតនេះ គេធ្លាប់បានឃើញវានៅក្នុងសៀវភៅមួយ មានចំណងជើងថាៈបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច របស់សង្គមនិយមនៅសហភាពសូវៀត(១៩៥២) និពន្ធដោយលោកស្តា.លីន ដែលអ្នកឆ្វេងនិយម នៅជំនាន់នោះ យកវាមកអាន ហើយទុកជាទិដ្ឋិ (dogme)សំរាប់គោរព។

សកម្មភាពយោបាយនៅក្នុងប្រទេសៈ

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៦០ សម្ដេចសីហនុ ដាក់ក្នុងរបៀបវិរៈសំរាប់ជូនសមាជជាតិលើកទី៩និងទី១០ឲពិនិត្យជាលើកដំបូងលើផែនការប្រាំឆ្នាំរបស់សង្គមរាស្ត្រនិយម។ ជាលើកដំបូងដែរ សីហនុ យកសេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិយម មកអនុវត្តន៏ ជាផ្លូវការ ក្នុងកម្មវិធីនយោបាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល។

នៅថ្ងៃទី១៨ធ្នូឆ្នាំ១៩៦១ សម្ដេចសីហនុបានបង្កើតគណកម្មាធិការប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ដែលជាជម្ងឺរាំរ៉ៃរបស់រដ្ឋបាលខ្មែរ។ ដូចធ្លាប់បានជំរាបពីខាងលើកមុនមកហើយ ថារាជក្រមការនៅស្រុកខ្មែរ ជាវណ្ណៈមួយ មានបុព្វសិទ្ធិ មានអំណាចខ្លាំងក្លាណាស់លើប្រជារាស្ត្រ មិនត្រឹមតែជាវណ្ណៈនៃអំណាច អង្គការនេះ ជាមន្ទីរជាតិសំរាប់រកស៊ីឲមានបានយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ អ្វីដែលជាកិច្ចការរាជការ ពួកមន្ត្រី គាត់នាំគ្នាយកទៅលក់ដូរដូចជាទំនិញ បើចង់បានកន្លែងខ្លាញ់ ត្រូវមានលុយទិញ ទើបអាចទទួលដំណែងនោះបានៈអ្នកធំស៊ីតាមធំ អ្នកតូចស៊ីតាមតូច ព្រោះអំពើពុករលួយ វាក្លាយជាវប្បធម៌ជាតិ។ អនានុភាពនៅចំពោះមុខបញ្ហានេះ ខ្មែរយើងនៅសល់តែការលួងចិត្តខ្លួនឯងថា ជម្ងឺត្រាំត្រែងនេះ វាមាននៅពេញពិភពលោក ឯចំណែកអ្នកសីហនុនិយម នាំគ្នាត្អូញត្អែរអាណិតព្រះករុណារបស់គេ ថា សម្ដេចព្រះអង្គ ខំប្រយុទ្ធបំបាត់អំពើរពុករលួយខ្លាំងណាស់ដែរ តែព្រះអង្គតែម្នាក់ឯង គ្មានជំនួយសោះពីសំណាក់មន្ត្រី គ្មានអ្នកណាហ៊ានប្ដឹងបើកមុខមន្ត្រីពុករលួយ តើធ្វើដូចម្ដេចទៅនឹងអាចឲវិធានការទ្រង់ មានប្រសិទ្ធិភាពកើត ? ក្នុងបញ្ហាពុករលួយ ខ្មែរយើងមានវិស័យមតិផ្សេងៗគ្នា តែសុទ្ធតែមានឆន្ទះល្អៗប្រឆាំងនឹងអំពើនេះ សួរថា តើហេតុដូចម្ដេចបានជាជម្ងឺពុករលួយ វាកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរៗឡើងជានិច្ចនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ?

នៅក្នុងខែមករាឆ្នាំ១៩៦៣ សម្ដេចសីហនុ បានថ្លែងនៅចំពោះសមាជជាតិថា ព្រះអង្គមិនប្រឆាំងនឹងការប្រកាសរបបសាធារណរដ្ឋនៅស្រុកខ្មែរនោះទេ។ ការនេះ វាជាទម្លាប់នៃការមួម៉ៅ និង កបិចិត្តរបស់ទ្រង់តែប៉ុណ្ណោះ នយោបាយដឹកនាំជាតិរបស់ទ្រង់គឺឈរលើកបិចិត្តនេះឯង ម្សិលមិញ និងថ្ងៃស្អែករសប់សីហនុ គឺបង្កើតជានិច្ចនូវបញ្ហាដល់

ប្រជាជាតិខ្មែរ ព្រោះម្សៅលមិញ ទ្រង់ថាក្រហម តែដល់ថ្ងៃស្អែក ទ្រង់ថាខៀវ អ្វីដែលជាការពិត វាគ្មាននោះឡើយនៅក្នុងការត្រិះរិះរបស់សម្តេចឪ។

ក្នុងខែវិច្ឆិការឆ្នាំ១៩៦៣ ទ្រង់ធ្វើ ជាតួបនីយកម្មធនាគារ និងអាហរណករ.នីហរករ ដែលជាផ្នែកពីរសំខាន់នៃសេដ្ឋកិច្ចសេរី។ ជំហាននេះ ជាជំហានមួយទៀត ដើរឆ្ពោះទៅរកសេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិយម ដែលជា រោគលក្ខណៈ(symptôme) នៃរោគស្លឹកនៃសេដ្ឋកិច្ចជាតិខ្មែរ។ នៅថ្ងៃទី១៣មករាឆ្នាំ១៩៦៤ ទ្រង់ធ្វើកំណែទំរង់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ បង្កើតប្រជាតុលាការ។

សកម្មភាពនយោបាយនៅក្រៅប្រទេស

- ថ្ងៃទី១៦ឧសភា ឆ្នាំ ១៩៦១៖ ទ្រង់ធ្វើជាប្រធាននៃសន្និសិទនៅទីក្រុងស៊ីណែវស្តីអំពីបញ្ហានៅប្រទេសលាវ។

- ពីថ្ងៃទី១ដល់៥កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៦១៖ ទ្រង់ចូលរួមការប្រជុំក្នុងសន្និសិទនៃបណ្តាប្រទេសមិនចូលប្រតិព័ន្ធណាមួយនៅទីក្រុងបែលក្រាត។

- ថ្ងៃទី១៥មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៦២៖ តុលាការអន្តរជាតិ(C.I.J) សំរេច ឲកម្ពុជាឈ្នះក្តី ក្នុងជម្លោះទាក់ទងនឹងប្រាសាទព្រះវិហាររវាងខ្មែរ.សៀម។

- ថ្ងៃទី២០កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៦២៖ សីហនុសុំឲបើកសន្និសិទទាក់ទងនឹងអព្យាក្រិតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។

- ក្នុង ឆ្នាំ ១៩៦២៖ សីហនុបើកឲមានតំណាងពាណិជ្ជកម្មយួនខាងជើងនៅភ្នំពេញ។

- ថ្ងៃទី១ វិច្ឆិការ ឆ្នាំ ១៩៦៣៖ សីហនុផ្តាច់ទំនាក់ទំនងតាមផ្លូវទូតជាមួយយួនខាងត្បូង។

- ថ្ងៃទី១៩ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៦៣៖ សីហនុបដិសេធជំនួយសហរដ្ឋអាមេរិក ហើយធ្វើការអំពាវនាវសុំឲចិនកុម្មុយនិស្តបញ្ជូនអ្នកឯកទេសចិនមកជួយខ្មែរ។

- ថ្ងៃទី១៩វិច្ឆិកាឆ្នាំ១៩៦៣៖ សីហនុអនុញ្ញាតឲបាតុករខ្មែរ ឡោមព័ទ្ធ ហើយវាយចូលស្ថានឯកអគ្គរដ្ឋទូតសហរដ្ឋអាមេរិក និងអង់គ្លេសនៅកម្ពុជា។

- ថ្ងៃទី១១ មិនា ឆ្នាំ ១៩៦៤៖ ប្រទេសកម្ពុជាដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅក្រុមព្រឹក្សាសន្តិសុខនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ អំពីការឈ្លានពានកងទ័ពអាមេរិកកាំង និងយួនខាងត្បូងមកក្នុងប្រទេសខ្មែរ។

- ក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ ១៩៦៤៖ មានការជួបជជែកគ្នារវាងខ្មែរនិងយួនខាងជើងនៅទីក្រុងប៉េកាំង។

- ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ១៩៦៥៖ មានបើកសន្និសិទនៃប្រជាពលរដ្ឋឥណ្ឌូចិននៅរាជធានី។

- ថ្ងៃទី៣ មេសា ឆ្នាំ ១៩៦៥៖ កម្ពុជាផ្តាច់ការទាក់ទងតាមផ្លូវទូតជាមួយអាមេរិកាំង។

- ថ្ងៃទី១១ មេសា ឆ្នាំ ១៩៦៦៖ កម្ពុជា និងយួនខាងជើង ចាប់ផ្តើមមានទំនាក់ទំនងតាមផ្លូវទូត។

- ថ្ងៃទី៣០ កក្កដា លោកឧត្តមសេនីយ ស៊ាល.ដឺហ្គុល ប្រធានាធិបតីសាធារណរដ្ឋបារាំងសែស បានអញ្ជើញមកធ្វើទស្សនកិច្ចជាផ្លូវការនៅប្រទេសកម្ពុជា។ លោកបានធ្វើសុន្ទរកថាមួយ ស្តីអំពីបញ្ហាសង្គ្រាមនៅវៀតណាម ក្នុងនោះ លោកបានឲវិស័យមតិលោកថា ដំណោះស្រាយនៃសង្គ្រាមនេះ មានតែផ្លូវនយោបាយប៉ុណ្ណោះទើបអាចបញ្ចប់សង្គ្រាមបាន។

បើយើងធ្វើការសង្ខេបនយោបាយ សម្តេចសីហនុ ក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំ(១៩៦០ដល់ដល់១៩៦៥) គឺជាដំណើរដើរចូលដោយខ្លួនឯងទៅរស់នៅក្នុងទ្រុងកុម្មុយនិស្ត ហើយក៏ជាការលុបបំបាត់ដោយខ្លួនឯងនូវជម្ងឺរូបរបស់ទ្រង់ ដែលវាមានពីប្រជាប្រិយភាព អភិវឌ្ឍន៍និង នយោបាយអព្យាក្រិតរបស់ព្រះអង្គ។ យើងនឹងបន្តការសិក្សារបស់យើងអំពីផលវិបាក ដែលកើតចេញមកពីការបែរនយោបាយរបស់សម្តេចសីហនុដែលនាំឲសេដ្ឋកិច្ចជាតិវិនាស ហើយឲប្រជាជាតិខ្មែរ ធ្លាក់ចូលទៅក្នុងសង្គ្រាម ដែលបង្កើតឡើងដោយពួកកុម្មុយនិស្ត ដែលជាប្រិយមិត្តរបស់ព្រះករុណាសីហនុ។

ការប្រើពាក្យ៖

របបសិទ្ធិអំណាច(régime autoritaire)=របបហាមប្រជាពលរដ្ឋមិនឲធ្វើ។ របបនេះ វាយកម្ទេចអ្នកប្រឆាំង។

(Annah Arendt)

របបសមស្ត(régime totalitaire)=របបបង្ខំប្រជាពលរដ្ឋឲធ្វើ ជារបបមានគណបក្សតែមួយ។

បញ្ចុះបញ្ចូលប្រជាពលរដ្ឋតាមការបង្ខំឲធ្វើតាមមនោគមវិជ្ជារបស់គណបក្ស។

មហាជន=La masse.

ឯកសារនិងសៀវភៅយោង៖

Conférence S.A.R. Le Prince Norodom Sihanouk Chef de l'Etat du Cambodge à la faculté de Droit de Paris(1964).

១ J.LACOUTURE P.DEVILLIERS P.PRESCHEZ។

២ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យអឌ្ឍដោយចំពោះ=Démocratie semi-directe។

៣ សភាប្រជាជន(Assemblées Populaires)របៀបបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងគឺដូចគ្នានឹងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្ររដ្ឋសភា ចំនួនមានពី៥នាក់ទៅ១៨នាក់

ទៅតាមចំនួនប្រជាជនក្នុងខេត្ត នៅទីក្រុងភ្នំពេញមានតំណាង៧នាក់។

៤ ដកស្រង់ពីសន្និសិទសម្តចសីហនុនៅសាកលវិទ្យាល័យច្បាប់នៅទីក្រុងប៉ារីស នាថ្ងៃទី២៩មិថុនាឆ្នាំ១៩៦៤។

ចុះផ្សាយនៅក្នុងទស្សនាវដ្តីច្បាប់ និងនយោបាយ នៅក្នុងលេខទី៤ ខែតុលា.ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៤។

៥ ប្រពៃណីនិយម=Folklore.

៦ បដិបត្តិបូជា=បូជាពីការប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវតាមធម៌ព្រះពុទ្ធ។

៧ ជនាធិបតី=Souveraineté populaire។

៨ កាគោរពឥស្សរជន=Culte de personnalité.

៩ ជារជ្ជទាយាទអភ័ព្វ ព្រោះក្រោយពីបិតាព្រះអង្គ ហ្លួងសីសុវត្ថិមុនីវង្សសុគត បារាំងមិនរើសយកព្រះអង្គឲគ្រងរាជ្យ បែរជាទៅជ្រើស

រើសសម្តេចសីហនុ ជាក្មួយរបស់ព្រះអង្គឲគ្រងរាជ្យទៅវិញ។

១០ Thèse de Khieu Samphan : L'économie du Cambodge et ses problèmes d'industrialisation (សេដ្ឋកិច្ចនៅកម្ពុជា និងបញ្ហា

ឧស្សាហូបនីយកម្ម។

សម័យឯករាជ្យ - ១៩៦៦-១៩៧០

ដើមកំណើតនៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរ

យើងបើកវង់ក្រចក ដើម្បីសិក្សាអំពីដើមកំណើតនៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរ មុននឹងបន្តពិនិត្យមើលសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមទី៣ ព្រោះវានាំឲយើង អាចស្គាល់នូវកម្លាំងនយោបាយខ្មែរនៅក្នុងជំនាន់នោះ។

យើងដឹងថា សង្គមបុរាណខ្មែរ អាចរក្សាការរស់នៅរបស់ខ្លួនអស់ច្រើនសតវត្ស នៅក្នុងស្ថិរភាពដ៏ប្រសើរ ប្រេបះនឹងនិច្ចលភាព មានអ្នកចេះដឹងប្រកបដោយគតិបណ្ឌិត មានរាស្ត្រស្លូតបូត ចេះគោរពប្រតិបត្តិ នាំគ្នារស់ក្នុងបរិយាកាសស្ងប់ស្ងៀមនៅក្រោមបារមីព្រះមហាក្សត្រ និងព្រះពុទ្ធសាសនា ក្នុងជំនឿជឿកម្មវាសនា។ តែនៅពេលដែលប្រជារាស្ត្រចាប់ផ្តើមដឹកខ្លួនថា ជោគវាសនារបស់ខ្លួន វាអាចប្រសើរលើសពីជីវិតដែលខ្លួនកំពុងរស់នៅ ហើយអ្នកចេះដឹងសំគាល់ឃើញថា សេរីភាព និងបច្ចេកទេស អាចបើកទស្សនវិស័យឥតមានកំរិត សំរាប់សកម្មភាពនៃមនុស្សលោក ដែលជាទង្វើ អាចបំលាស់ប្តូរ សង្គមបុរាណ ឲទៅជាសង្គមសម័យប្រកបដោយសេចក្តីចម្រើន។ ការបំបើកភ្នែកនេះ នាំបង្កើត ការត្រិះរិះនយោបាយ ដែលជាការត្រិះរិះជាថាមវន្ត បង្កើតបញ្ហា ហើយបញ្ហានេះគឺប្រៀបបាននឹងជីរ សំរាប់ដាំដើមឈើ នៃការចំរើនលូតលាស់នេះឯង ហើយការលូតលាស់នេះ ត្រូវចាំបាច់មានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យជាបាទផងជាមធ្យោបាយផង សំរាប់ចែកផលឲស្មើគ្នា ទៅតាមបុញ្ញាកិរិយា របស់ពលរដ្ឋម្នាក់ៗ នៅក្នុងសង្គមជាតិ។ ហេតុនេះឯង យើងអាចទុកការត្រិះរិះនយោបាយ ជាកត្តាសំរាប់រំសាយចេញពីសង្គមនូវទម្លាប់ជា អវិជ្ជមាន ទុកតែទំនាមជា វិជ្ជមាន យកវាមកបូកជាមួយបច្ចេកទេសទំនើប សំរាប់បំរែបំរួលសង្គមខ្មែរ ឲរីតតែពិស្តារឆាប់រហ័សទៅទៀត ក្នុងសេរីភាព សមភាព និងអភិវឌ្ឍន៍។

ដំណោកកម្លាំងនយោបាយក្នុងសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម

ដូចធ្លាប់បានជំរាបរួចមកហើយថា ក្រោយពីចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ដណ្តើមបានអំណាចទាំងអស់ក្នុងកំលុងឆ្នាំ១៩៥៦ កម្លាំងនយោបាយ ដែលធ្លាប់មានសកម្មភាពបាននាំគ្នាសម្ងំដេក រង់ចាំឱកាសល្អ ដែលខ្លួនយល់ឃើញថាវាដល់កាល អាចឲខ្លួនដើបធ្វើសកម្មភាពនយោបាយបានឡើងវិញ។ កម្លាំងនោះមាន៤ក្រុមៈ អ្នកជាតិនិយម អ្នកស្តាំនិយម អ្នកជឿនលឿននិយម និងអ្នកកុម្មុយនិស្តនិយម។

ការភ្ញាក់រលឹកនៃអ្នកស្នេហាជាតិ

ជាបឋម គួរយើងលើកយកចំណុច នៃការភ្ញាក់រលឹកនៃអ្នកស្នេហាជាតិ មកធ្វើជាយោងក្នុងការកកើត នៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរ។ យើងគួរកត់សំគាល់ថា ការហូរចូលនៃវប្បធម៌បស្ចិមប្រទេស មកក្នុងស្រុកខ្មែរ ក្នុងសម័យអាណាព្យាបាលបារាំង (១៨៦៣-១៩៥៣) គ្មាននាំមក នូវពន្លឺនៃសេរីភាព និង សិទ្ធិមនុស្ស សំរាប់សង្គមខ្មែរនោះឡើយ

ព្រោះថា សន្ធិសញ្ញាអាណាព្យាបាលបារាំងជាមួយនឹងខ្មែរ ជាសន្ធិសញ្ញានយោបាយ និងយោធា ដែលមានចំណុចធំពីរ(៖)ការពារមហាក្សត្រ និងប្រយោជន៍បារាំង និងខ្មែរ នៅចំពោះមុខប្រទេសជិតខាង មាន យួន សៀម។

ខ្មែរយើងភាគច្រើនតែងតែយល់ឃើញថា សន្ធិសញ្ញាអាណាព្យាបាលបារាំងជា «**អំពើមួយមិនល្អ តែជាការចាំបាច់ណាស់**» សំរាប់សង្គ្រោះជាតិខ្មែរ ពីមហិច្ឆិតាជាវិក្ខារកម្ម របស់ប្រទេសសៀម និងយួន។ តែសន្ធិសញ្ញានេះ វានៅរក្សាជានិច្ច នូវស្ថានភាពជាប្រទេសខ្ញុំបរទេស គឺស្រុកខ្មែរគ្រាន់តែដូរអ្នកត្រួតត្រាតែប៉ុណ្ណោះ។ ក្នុងស្ថានភាពនេះ ខ្មែរយើងគ្រាន់តែបានធ្វើការប្រៀបធៀប ថាចៅហ្វាយថ្មី គាត់មានចិត្តល្អជាងចៅហ្វាយចាស់ ហើយនាំគ្នារស់ធ្វើជាបាវគេបន្តទៅទៀត ឥតនាំគ្នាមានបារម្ភអំពីអានាគតជាតិនោះឡើយ។ បើកាលណា មានកើតចលនាប្រឆាំងនឹងរបបអាណានិគម ដូចយ៉ាងចលនារំដោះជាតិ របស់លោកក្រឡាហោមគង់ក្តី អាចារ្យស្វាក្តីក្នុងសតវត្សទី១៩ ខ្មែរយើងភាគច្រើនក៏នាំគ្នានិយាយតាមការចោទរបស់បារាំង និងរាជានិយម ថាជាអំពើក្បត់ជាតិ។ពិតប្រាកដណាស់ ខ្មែរយើងនាំគ្នានិយាយតាមគេបែបនេះ ព្រោះខ្លាចអំណាចអ្នកត្រួតត្រា បើគេថាល្អ ត្រូវតែនាំគ្នាថាល្អ បើគេថាអាក្រក់ត្រូវនាំគ្នាថាអាក្រក់ រឿងនេះ បើយើងមិនបានយកមកវាពិចារណាឲបានម៉ត់ចត់ គឺនាំគ្នាគិតថាជារឿងធម្មតា ឧបមាថា តើមនុស្សណាមួយមិនខ្លាចស្លាប់ ? តែបើយើងយកវាមកគិតបន្តិច យើងឃើញថាក្នុងពាក្យខ្មែរ ក៏មានពាក្យ «វិរបុរស» សួរថាតើពាក្យនេះវាបាត់ពីសតិខ្មែរអស់ហើយឬ ? បើបាត់មែន រឿងនេះ វាមិនមែនជារឿងធម្មតាទេសំរាប់ជាតិ ព្រោះពាក្យវិរបុរសនេះ វាមានសារជាតិ ពីរសំខាន់ គឺ សេចក្តីក្លាហាន និងសេចក្តីលះបង់ប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនដើម្បីប្រយោជន៍ និងកិត្តិយសជាតិ។ សញ្ញាណនៃប្រយោជន៍ជាតិនេះ វាខុសគ្នានឹងប្រយោជន៍រួម ព្រោះប្រយោជន៍រួម ឬអាណាប្រយោជន៍នៅក្នុងប្រទេសមាននីតិរដ្ឋ មានច្បាប់រដ្ឋសំរាប់ការពារវា ឯចំណែកប្រយោជន៍ជាតិ ដែលជាឧត្តមប្រយោជន៍ មានអ្នកការពារ គឺប្រជាពលរដ្ឋ ដែលជាប្រជាធិបតីនេះឯង។ កាពារប្រយោជន៍ជាតិ ជាករណីយកិច្ច សិទ្ធិ និងជាកតព្វកិច្ចរបស់ពលរដ្ឋម្នាក់ៗនៅក្នុងឆន្ទៈទូទៅនៃប្រជាពលរដ្ឋ។ ដូច្នេះបើប្រជាជាតិក្លាយជាប្រជាជាតិខ្ញុំគេ ប្រជាពលរដ្ឋនេះឯង ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវទី១ ព្រោះខ្លួននេះឯងជាអ្នកការពារ។ ដូចសភាសិតខ្មែរមួយ ចារចែងថា៖«ដំរីខ្វាក់ទ្រមាក់ឆ្កួត»មានន័យថាបើ រាស្ត្រល្ងង់ គឺច្បាស់ជា មានស្តេចឆ្កួតដឹកនាំជាតិជាពុំខាន។

ការកកើតគំនិតនយោបាយខ្មែរនៅក្នុងសតវត្សទី១៩ គឺនយោបាយប្រឆាំងនឹងរបបអាណានិគមបារាំង ព្រោះរបបនេះ ឲសិទ្ធិដល់ជនជាតិយួនរស់នៅកម្ពុជាក្រោម មានកម្មសិទ្ធិស្របតាមច្បាប់ មិនថែមតែប៉ុណ្ណោះ គេបញ្ចូលជនជាតិយួន ឲមករស់នៅក្នុងបណ្តាខេត្តឋិតនៅជុំវិញបឹងទន្លេសាប គេយកជនជាតិយួនមកត្រួតអ្នករាជការខ្មែរនៅគ្រប់ក្រសួង ជាពិសេសក្រសួងសន្តិសុខជាតិ និងរតនាគារភិបាល។ ក្នុងភូមិសេដ្ឋកិច្ច បារាំង គេមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់ជួយខ្មែរឲធ្វើអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ក្នុងផ្នែកកសិកម្ម ក៏ដូចក្នុងផ្នែកសិប្បកម្ម គេគិតតែធ្វើនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច បំរើតែប្រយោជន៍អាណានិគម យកឈ្មួញចិន និងយួន ជានាដការជាដើមអាទ៍ ឬជាឈ្មួញកណ្តាល នាំចូលទំនិញ

ពីបរទេសមកលក់ ដែលជាអំពើធ្វើឃាតដោយមិនចំពោះ ដល់ផលលិតកម្មក្នុងស្រុក នាំឲសេដ្ឋកិច្ចជាតិ បាត់ស្វ័យភាព នូវផលិផលចាំបាច់សំរាប់ការរស់នៅរៀងរាល់ថ្ងៃ។ ដូចលោក ប៉ុន ចន្ទម៉ុល លើកមកបង្ហាញនៅក្នុងសៀវភៅរបស់លោក«គុកនយោបាយ»នៅពេលសង្គ្រាមលោកលើកទី២ផ្ទុះឡើង ប្រជាជនខ្មែរជួបប្រទះនូវការខ្វះខាតគ្រប់បែបងជាពិសេសក្រណាត់សំរាប់កាត់ធ្វើសំលៀកបំពាក់ ព្រោះខ្មែរឥតបានដាំកប្បាស ខ្វះរោងតម្បាញមិនតែប៉ុណ្ណោះ បារាំងជំនាន់នោះ គេទុកអាជិវកម្មនេះជាទោស បើចង់ត្បាញគឺលួចធ្វើ ហើយបើអាជ្ញាធរចាប់បាន គេយកទៅដាក់គុក។ វិធានការនេះ គឺសំរាប់ការពារឈ្មួញកណ្តាល នាំឲរាស្ត្រខ្មែររស់ក្នុងទុក្ខ ដូចសត្វ គឺស្រាតនៅក្នុងខ្ទម ព្រោះអត់សារុងនិងសំពត់ស្លៀកពាក់។ ព្រឹត្តិការណ៍ពិតនេះ នាំឲយើងសួរថា តើរបបអាណានិគមនៅពេលនោះ មានធាតុជារបបបែបណាដែរ ?

ឃើញបែបនេះ ខ្មែរចាប់ផ្តើមមានមនោសញ្ចេញនា យល់ឃើញថា អាជ្ញាធរ អាណាព្យាបាលបារាំង ក្បត់ជាតិខ្មែរ ធ្វើនយោបាយ បំរើប្រយោជន៍ឯកជន និងប្រយោជន៍ខ្លួនឯង។ រឿងនេះ អ្នកតាមដានប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិ ដឹងថា គំនិតប្រឆាំងនឹងបារាំងចាប់ផ្តើមដុះចេញជារូបភាពនយោបាយពិត តាមការបង្កើតសារពត៌មាន«អង្គរវត្ត»នៅឆ្នាំ១៩៣៦ ពីសំណាក់អ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរមួយក្រុម ដែលយើងលើកយកឈ្មោះមហាបុរសទាំងនោះមករំលឹកគុណ មាន៖ ភិក្ខុ ហែម ជៀវ ខៀវ ជុំ ប៉ាង ខាត់ លោក ស៊ឹង ង៉ុកថាន់ អៀវ កើស ស៊ឹម វ៉ា ទេព ប៉ាន់ ប៉ុណ្ណ ចន្ទម៉ុល និងអ្នកស្នេហាជាតិអនាមិកជាច្រើនទៀត ។ សារព័តមាននេះ ជាការផ្តើមនៃគំនិតប្រឆាំងនឹងរបបអាណានិគម ហើយក្រោយមកមនះសិការជាតិនេះ នាំបង្កើតបាននូវកម្លាំងសង្ឃឹម អាចមានលទ្ធភាពប្រមូលខ្មែរអ្នកស្នេហាជាតិ ធ្វើសកម្មភាពនយោបាយ ដូចយ៉ាងនៅថ្ងៃទី២០កក្កដាឆ្នាំ១៩៤២ មានបាតុកម្មមួយផ្ទុះឡើងនៅភ្នំពេញ រួមទាំងព្រះសង្ឃ និងគ្រហស្ថ ដឹកនាំដោយលោកស៊ឹង. ង៉ុកថាញ់ និង ប៉ាច ឈឿន ដង្ហែក្បួន ហើយស្រែកទាមទារឲបារាំងដោះលែង ភិក្ខុ ហែម ជៀវ ដែលអាជ្ញាធរបានចាប់ព្រះអង្គដាក់ពន្ធនាគារ ពីបទធ្វើកម្មភាពនយោបាយប្រឆាំងនឹងបារាំង។ បន្ទាប់ពីព្រឹត្តិការណ៍នេះមក មនះសិការខ្មែរនេះ ត្រូវបានអាជ្ញាធរអាណាព្យាបាលបារាំង បង្ក្រាបឥតប្រណី តែទោះបីយ៉ាងណាក្តី ក៏ពុំអាចសម្លាប់ឧត្តមគតិរំដោះជាតិនេះបាននោះឡើយ ព្រោះសម្បជញ្ញខ្មែរ ហើយថែមទាំងមានការប្តេជ្ញាចិត្តថានឹងរំដោះជាតិឲបាន ក៏នាំគ្នា រកមធ្យោបាយបង្កើតចលនាតស៊ូរ ដូចយ៉ាង មានការបង្កើតចលនា «ខ្មែរឥស្សរះ» ក្នុងកំលុងឆ្នាំ១៩៤៦ (សុំអានសៀវភៅ ចរិតខ្មែរ និពន្ធដោយ លោក ប៉ុណ្ណ ចន្ទម៉ុល)។

ក្រោយពីចប់សង្គ្រាមលោកលើទី២មក កងទ័ពសម្ពន្ធមិត្របានឈ្នះសង្គ្រាមលើកងទ័ពណាស៊ីនៅអឺរុប និងកងទ័ពជប៉ុននៅអាស៊ី គេក៏បានអនុញ្ញាត ឲកងទ័ពបារាំងសេរីដឹកនាំដោយលោកឧត្តមសេនីយ ដឹហ្គោល ដែលជាសមាសភាគមួយនៃកងទ័ពសម្ពន្ធមិត្ត មកចាត់ចែងការសុំចាញ់កងទ័ពជប៉ុននៅឥណ្ឌូចិន គួររំលឹកដែរថា នៅក្នុងរយះពេលសង្គ្រាមលោកលើកទី២ អាជ្ញាធរបារាំងនៅឥណ្ឌូចិន បានគាំទ្ររបបលោកសេនាប្រមុខប៉េតាំង ឬវីស៊ី ហើយសម្តេចសីហនុនេះ ជាមហាក្សត្រជ្រើសរើសឡើងដោយរបបវី

ស៊ីនេះឯង ហេតុនេះឯង នៅពេលទ័ពបារាំងសេរីមកដល់ស្រុកខ្មែរ ព្រួងសីហនុភ័យណាស់ រត់ទៅពួនក្នុងវត្ត ខ្លាចបារាំងចាប់ ទី១ព្រោះបានចូលជប៉ុន ប្រកាសឯករាជ្យតាមអនុសាសន៍ជប៉ុននៅថ្ងៃទី១២មិនាឆ្នាំ១៩៤៥ ទី២ទទួលរាជ្យសម្បត្តិក្នុងរបបវិស៊ីដែលជារបបធ្វើសហការជាមួយរបបណាស៊ី។ ពេលមកដល់ស្រុកខ្មែរ អាជ្ញាធរបារាំងសេរីឥតបានសើរើ ការសំរេចទាំងឡាយ របស់អាជ្ញាធរបារាំង នៅក្រោមអំណាច របបវិស៊ីននោះឡើយ ព្រោះគេទុកប្រយោជន៍បារាំងជាធំ អ្វីដែលសំខាន់របស់គេ គឺប្រត្យាស្ថាបនារបបអាណានិគមនៅឥណ្ឌូចិន តែគោលបំណងនេះ ត្រូវបានសហរដ្ឋអាមេរិកផង និងចក្រភពអង់គ្លេសឃាត់មិនឲសមិទ្ធិបាន ហេតុនេះឯងបានជាបារាំង បង្ខំខ្លួនឯង ធ្វើកិច្ចសញ្ញាបណ្តោះអាសន្ន ជាមួយរដ្ឋាភិបាលខ្មែរ បន្ទាប់មក គេង្កើតសហភាពបារាំងដែលមានប្រទេសអតីតអាណានិកមជាសមាជិក ដើម្បី បន្តវត្តមាន របស់ខ្លួននៅក្នុងអតីតបណ្តាប្រទេសទាំងនោះ ឲវាស្របច្បាប់អន្តរជាតិផង និងសីលធម៌ផង។

ការបង្កើតរដ្ឋធម្មនុញ្ញខ្មែរលើកទី១ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៧ បង្ហាញពីការកកើតគំនិតលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីក្នុងគតិអ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរ តែកំណើតនេះ ក៏វាក្លាយ ជាការគំរាមកំហែងដល់អាជ្ញាធរ សហភាពបារាំងនៅស្រុកខ្មែរនោះដែរ។ យើងដឹងថា នៅពេលសរសេររដ្ឋធម្មនុញ្ញ ពួកបារាំងដែលជាសមាជិក គណកម្មការ នៃការតែងសេចក្តីរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៅមានឥទ្ធពលខ្លាំងណាស់លើអ្នកតែងច្បាប់ខ្មែរ ទី១ គេយកការចេះដឹងរបស់គេ មកសង្កត់លើខ្មែរ ទី២បារាំង គេយកអំណាច មកកំហែង បែបហឹង្សាផង និងលួងលោមផងឲខ្មែរយល់ឃើញដូចគេ ក្នុងគោលបំណងការពារប្រយោជន៍របស់បារាំង និងមហាក្សត្រខ្មែរ ដែលគេទុកជា សម្ពន្ធមិត្រអាចទុកចិត្តបាន និងមានភក្តីភាព។ ដូច្នេះនៅពេលនោះ គំនិតនយោបាយអ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរ គឺការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យជាដាច់ខាតចំពោះមុខបារាំងផង និងរបបរាជាធិបតេយ្យផង។ នៅពេលដែរ អ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរចាប់ផ្តើមមានការសង្ស័យទៅលើរបបរាជានិយម ថាជារបបធ្វើសហការជាមួយបារាំងប្រឆាំងនឹងប្រយោជន៍ខ្មែរ ពេលនោះឯង ក៏ចាប់ផ្តើមមានក្តិបនៅក្នុងគំនិតខ្មែរអ្នកស្នេហាជាតិ នូវការស្អប់ ចំពោះរាជាធិបតេយ្យនិយម។

អស់រយៈពេល៩ឆ្នាំ (១៩៤៧ ១៩៥៦) អ្នកស្នេហាជាតិ ដែលជាអ្នកប្រជាធិបតេយ្យនិយមធ្វើការទប់ទល់ តាមមធ្យោបាយដែលខ្លួនមាន នឹងការប៉ុនប៉ង របស់អ្នករាជានិយមដែលមានព្រួងសីហនុជាអ្នកនាំមុខ បង្កើតឡើងវិញនូវរបបរាជាធិបតេយ្យ ការការពារនេះ បានជួបប្រទះនឹងឧបសគ្គ នៃរបាំងអំណាចផ្តាច់ការ បង្កើតឡើង ដោយព្រួងសីហនុ។ របាំងនេះមានឈ្មោះថាចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម បន្លំធ្វើជា ចលនាជាតិនិយម តែជាជាតិនិយម ឥតអត់អោន និងបង្កអធិករណ៍ ជានិច្ចជា មួយអ្នកប្រជាធិបតេយ្យនិយម។ ក្នុងរយៈពេលនេះឯង អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ លែងមានការសង្ស័យទៅលើអត្ថទត្ថភាពនៃរបបរាជាធិបតេយ្យ ហើយដូរពីការស្អប់ ទៅជាការប្រឆាំងនឹងរបបរាជានិយមតែម្តង ព្រោះមើលឃើញច្បាស់ថា ស្តេចសីហនុ ទ្រង់ក្លាយជាជនផ្តាច់ការ និងជា អវតារនៃបដិបក្ខជាតិ ឧទាហរណ៍ ទ្រង់តាំងខ្លួនជាប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជីវិត ជាអ្នកដឹកនាំនយោបាយ អស់មួយជីវិតនេះ គឺជាងាររបស់មហាក្សត្រផ្តាច់ការនោះឯងហើយ។

តែការប្រឆាំងនឹងរបបរបបរាជានិយមរបស់អ្នកស្នេហាជាតិ ជាការប្រឆាំងជ្រើសរើស ព្រោះក្នុងចំណោមអ្នកស្នេហាខ្មែរ មានភាគច្រើន នៅតែរំលឹកបែបអំណរគុណ ដល់ស្នាដៃមហាក្សត្រខ្មែរ ដែលបានកសាងស្រុកខ្មែរ ឲក្លាយជាមហានគរ តែមិនបានយកមកពិចារណាថា តើរាស្ត្រខ្មែរ ត្រូវមហាក្សត្រទាំងឡាយនោះ បង្ខំឲធ្វើពលិកម្មហួសពីកម្លាំងមនុស្សបែបណាខ្លះ ដើម្បីធ្វើសមិទ្ធិនេះ។ រួមសេចក្តីមក ក្នុងគតិនេះ គេអាចធ្វើអនុមានបានថា រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ សូម្បី ក្នុងចំណោមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យនិយម ភាគច្រើន គាត់មិនដែលប្រឆាំងនឹង របបរាជានិយម ក្នុងឋានៈជារបបដឹកនាំនោះទេ តែគ្រាន់តែប្រឆាំងនឹង មហាក្សត្រណា ដែលគ្មានទសពិធរាជធម៌តែប៉ុណ្ណោះ។ ទស្សនៈនេះចម្លែកណាស់ ហើយមានព្យាកុលភាព នៅក្នុងគំនិត តស៊ូដើម្បីសេរីភាព និងសមភាព ព្រោះយកបុគ្គលមកដាក់ពីលើប្រព័ន្ធ តែឥតបានគិតថា ប្រព័ន្ធទេដែលជាពុម្ព ក្រសែចិត្តមនុស្ស ហើយការនេះ វាពុំអាចមានវិលោមបានទេ។ ហេតុនេះបើគេចង់ដូរ របៀបដឹកនាំជាតិ គឺជាបឋម ត្រូវដូរ ប្រព័ន្ធរបប ទើបអាចដូរ ចរិតអ្នកដឹកនាំបាន។ ទស្សនៈទុកបុគ្គលលើប្រព័ន្ធនេះឯងហើយ ដែលសហគមន៍អន្តរជាតិ គេនៅតែយល់ឃើញថា ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរជាអ្នករាជានិយម បើត្រូវរកមធ្យោបាយមកដោះស្រាយ វិបត្តិនយោបាយ ត្រូវចាំបាច់ យករបបរាជានិយម មកធ្វើជាការដោះស្រាយព្រោះវាជាកត្តាអាចបង្រួបបង្រួមខ្មែរបាន។

ដូច្នេះ យើងអាចសង្ខេបបានថា ការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរជាអាទ៍ គឺប្រឆាំងនឹងអាណានិគម(១៩៣៦ ១៩៤៧)បន្ទាប់មក ទប់ទល់ ដោយយកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យជាអាវុធ មិនឲរបបរាជាធិបតេយ្យកើតបានឡើងវិញ(១៩៤៧ ១៩៥៦)ក្រោយមកទៀត ប្រឆាំងនឹងរបបរាជាធិបតេយ្យ ក្លែងខ្លួនជារបបជាតិនិយមផ្តាច់ការ(សង្គមរាស្ត្រនិយម ឬសីហនុនិយម)ដែលជារបបមានលក្ខណៈជារបបសមន្តនិយម(១៩៥៦ ១៩៧០)។

ខ្នែងនៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរ

ការវិវឌ្ឍន៍នៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរ ដែលយើងលើកយកវា មកធ្វើសង្ខេបខាងលើនេះ វាមានបែកខ្នែង កើតជាមែកផ្សេងៗគ្នានៃដើមឈើ នយោបាយខ្មែរ។ តែយើងដឹងថានៅក្នុងរយៈពេលនោះ នៅក្នុងពិភពលោក មានលទ្ធិនយោបាយច្រើនបែបយ៉ាងប្រឈរមុខទល់គ្នា គឺលទ្ធិរាជានិយម លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី លទ្ធិសង្គមនិយម លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត និងលទ្ធិសង្គមជាតិនិយម(វ៉ាស៊ីស និងណាស៊ី)។ លទ្ធិទាំងនោះរួមជាបីមែកធំៗ: មែកធំទី១ គឺមែកប្រជាធិបតេយ្យ មានមែកតូចពីរ គឺរបបប្រជាធិបតេយ្យសង្គមនិយម និងរបបប្រជាធិបតេយ្យសេរី មែកធំទី២ គឺមែកសិទ្ធិអំណាចនិយម មានរបបរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងរាជាធិបតេយ្យ មែកធំទី៣ គឺសមន្តនិយម មានរបបកុម្មុយនិស្ត និងសង្គមជាតិនិយម។ យើងសួរជាសំនួរថា តើអាណានិគមនិយម ជាអ្វី ?

អាណានិគមនិយម ជានយោបាយវាតទីកដីរបស់បណ្តាមស្ទឹមប្រទេសមួយពួក ដែលជាប្រទេសមានកម្លាំងយោធា និងសេដ្ឋកិច្ច អាចមានលទ្ធភាពអនុវត្តន៍ នយោបាយវាតទីកដី និងឥទ្ធិពល មកលើបណ្តាប្រទេសទន់ខ្សោយ ដើម្បីរកផលប្រយោជន៍។ តើយើង

អាចទុកអាណានិគមនិយមនៅក្នុងមែកជំណាបាន ? អាណានិគមនិយម អាចដាក់នៅលើមែកសិទ្ធិអំណាចនិយមក៏បាន សមន្តនិយមក៏បាន អ្វីដែលខុសគ្នា គឺឋិតនៅលើរបបសេដ្ឋកិច្ច និងកំរិតពលការ នៃអាជ្ញាធរ ទៅលើប្រជាជន រស់នៅក្រោមអំណាចអាណានិគម។

១.ការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរនៅក្នុងរយៈពេល ពីឆ្នាំ១៩៣៦ ដល់១៩៤៧

ការត្រិះរិះនេះ កើតចេញដំបូង ក្នុងគំនិតស្នេហាជាតិ ប្រឆាំងនឹងអាណានិគមបារាំងដែលអ្នកស្នេហាជាតិខ្មែរជំនាន់នោះយល់ឃើញថា អាណានិគមនិយម ជារោគានៅក្នុងខ្លួនជាតិខ្មែរ ត្រូវចាំបាច់សម្លាប់វាចោល។ សម្លាប់ គឺជាពាក្យប្រៀបនឹងការរំដោះជាតិដែលបែកខ្នែងជាពីរមែក ចេញពីមែកអ្នកស្នេហាជាតិ:មែកទី១ គឺគំនិតជាតិនិយមយល់ឃើញថាខ្មែរត្រូវពឹងលើខ្លួនឯងដើម្បីរំដោះជាតិ គំនិតនេះ ផ្ទុយពីមែកទី២ យល់ឃើញថាខ្មែរត្រូវចូលរួមក្នុងចលនារំដោះឥណ្ឌូចិន ដែលជាចលនាដឹកនាំដោយគណបក្សកុម្មុយនិស្តយួន មានខ្មែរ និងលាវជាគណបក្សបុរ៉ណ។ តែគំនិតរំដោះជាតិទាំងពីរនេះមានទស្សនៈដូចគ្នាមួយ គឺរំដោះជាតិតាមមធ្យោបាយសឹក ព្រោះអាជ្ញាធរអាណានិគមគេប្រឆាំងដាច់ខាតតាមមធ្យោបាយហឹង្សានឹងគំនិតចង់បានឯករាជ្យជាតិពីសំណាក់ប្រជាជនអាណនិគម។ ដូច្នេះតាំងពីដើមទីមកម្លេះ វាមានទំនាស់ជាសារវន្តរួចស្រេចនៅក្នុងទស្សនៈរំដោះជាតិ រវាងខ្មែរអ្នកជាតិនិយម នឹងខ្មែរអ្នកកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន១. ចំណុចមិនស្របគ្នា មានលើបញ្ហាអានាគតនៃកម្ពុជាក្រោមផង នឹងតួនាទីរបស់អ្នកដឹកនាំចលនារំដោះផង។ ក្នុងគោលបំណងគណបក្សកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន គឺ រំដោះជាតិទាំងបីពីអាណានិគមផង និងរកឯកភាពប្រទេសយួនផង ក្នុងឯកភាពយួននេះ គឺជាឯកភាពរួមនៃដំបន់តុងកឹង អាណាម និងកូសាំងស៊ីន(ទឹកដីមួយភាគធំនៃកម្ពុជា)

ក្នុងស្រុកយួនតែមួយ ឥតអាចបែកចែកបាន។ ដូចខ្មែរដឹងស្រាប់រួចមកហើយ នៅលខ្មែរអ្នកជាតិនិយមបង្កើតចលនារំដោះជាតិ«ខ្មែរឥស្សរៈ»នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៦ ពួកយួនកុម្មុយនិស្ត វាយកឈ្មោះនេះមកប្រើដែរ នាំឲខ្មែរយើងជំនាន់នោះមានការច្របូកច្របល់នៅក្នុងគតិ រហូតមកដល់ខ្មែរយើងដាក់ឈ្មោះឲពួកខ្មែរចូលយួននោះ ថាខ្មែរយៀកមិញ ដើម្បីបែងចែកឲដាច់ពីខ្មែរឥស្សរៈ។ គោលបំណងយួនចង់ត្រួតត្រាខ្មែរដើម្បីរំលាយជាតិខ្មែរ មានជានិច្ចចាប់ផ្តើមពីសតវត្សទី១៧មកម្លេះ ដូច្នេះការបញ្ចូលទឹកដីកម្ពុជាក្រោម ទៅក្នុងទឹកដីយួន ដែលមានចែងនៅក្នុងផែនការរំដោះស្រុកយួនពីអាណានិគមបារាំង ជាការបន្តនយោបាយវាតទឹកដីតែប៉ុណ្ណោះ។

ក្រោយពីសង្គ្រាមលោកលើកទី២ចប់មក ខ្មែរអ្នកជាតិនិយម បែកចេញជាពីរពួក ពួកទី១ គឺខ្មែរឥស្សរៈបន្តសកម្មភាពរំដោះជាតិតាមមធ្យោបាយសឹក ចំណែកពួកទី២ ជាអ្នកជាតិនិយម យល់ឃើញថា ខ្មែរអាចរំដោះជាតិ តាមវិធីអហឹង្សា ដោយយកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងលក្ខន្តិកៈថ្មីនៃនគរខ្មែរ ជាមធ្យោបាយទាមទារឯករាជ្យពីបារាំង ពួកទី២នេះជាអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ នាំគ្នាបង្កើតគណបក្សនយោបាយ ចូលរួមបោះឆ្នោតលើកទី១នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៦ ដើម្បីបង្កើតសភាធម្មនុញ្ញ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៤៧ ស្រុកខ្មែរ ចាប់ផ្តើម

មានរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ជ្រើសរើសរបបរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញជារបបដឹកនាំជាតិ។របបនេះ មានធាតុជារបបប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស នៅក្នុងនោះមាននិន្នាការនយោបាយធំពីរខុសគ្នា ពួកទី១ គឺត្រូវចាំបាច់ទាមទារឯករាជ្យភ្លាមពីបារាំង ដូចយ៉ាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ពួកទី២ គឺត្រូវបន្តធ្វើសហការជាបណ្តោះអាសន្នជាមួយបារាំងដើម្បីបក់បោយយកប្រយោជន៍ពីបារាំងមកកសាងជាតិ ដូចយ៉ាងគណបក្សសេរីភាពពួកទី២នេះ មានការគាំទ្រពីព្រះមហាក្សត្រសីហនុ។ បារាំង គេឆ្លៀតយកទំនាស់នេះមកធ្វើជាមធ្យោបាយសំរាប់បន្តការពារប្រយោជន៍របស់គេ។ ប៉ុន្តែនៅចំពោះការគំរាមកំហែកកាន់តែខ្លាំង ពីសំណាក់យួនកុម្មុយនិស្ត ក្នុងសមរភូមិនៅស្រុកយួន បារាំងបានសុខចិត្តប្រគល់ឯករាជ្យឲខ្មែរនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៣ ដើម្បីចៀសវាងកុំឲមានកើតសមរភូមិទី២នៅកម្ពុជា តែឯករាជ្យនេះ មានជាតិពុលសំរាប់ខ្មែរ ព្រោះបារាំង បានកាត់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោម និងកោះខ្មែរជាច្រើនពីទឹកដីខ្មែរ ការនេះ មានការបញ្ជាក់ ឲឃើញច្បាស់នៅក្នុងសន្និសិទ នៅទីក្រុងស៊ីណែវ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៤ បារាំង បានប្រគល់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោម ឲទៅយួននៅក្នុងក្របខណ្ឌ នៃឯកភាពស្រុកយួន ដែលជាការទាមទារដាច់ខាត ពីសំណាក់យួនកុម្មុយនិស្ត ទោះបីនៅពេលនោះ មានការចែកជាបណ្តោះអាសន្ន ស្រុកយួនជាពីរដំបន់នយោបាយក៏ដោយ គឺយួនខាងត្បូង និងយួនខាងជើង។

ពេលនោះសម្តេចសីហនុ ឃោសនាភូតប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ថាព្រះអង្គមានជោគជ័យណាស់នៅក្នុងសន្និសិទនៅទីក្រុងស៊ីណែវ ដោយព្រះអង្គជាបិតាឯករាជ្យជាតិ អាចរក្សាឯកភាពកម្ពុជាបានទៀត មិនដូចស្រុកយួនមានចែកទឹកដីជាពីរ តែព្រះអង្ គលាក់នូវការបាត់ទឹកដីកម្ពុជាក្រោមទាំងមូល ហើយទឹកដីខ្មែរនេះ ត្រូវបារាំង និងយួន គេស្រុះស្រួលគ្នា ទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ នៅក្នុងក្របខណ្ឌច្បាប់អន្តរជាតិ ថាជាទឹកដីរបស់ស្រុកយួន ដូច្នេះ សន្ធសិទនៅទីក្រុងស៊ីណែវ ជាបរាជ័យមួយខ្លាំងណាស់ចំពោះប្រជាជាតិខ្មែរ។ គណៈប្រតិភូខ្មែរ ចូលរួមនៅក្នុងសន្និសិទនោះ គ្រាន់តែជាគណៈប្រតិភូប្រថាប់ត្រា នៃការព្រមព្រាងរវាងបារាំង និងយួន តែប៉ុណ្ណោះ នាំគ្នាចុះហត្ថលេខា តាមបារាំងបង្គាប់ឥតមានហ៊ានរក្សាទុកចំណុចទឹកដីកម្ពុជាក្រោម ថាខ្មែរ សុំរក្សាសិទ្ធិជានិច្ច ថាទឹកដីនេះជាទឹកដីជាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ខ្មែរ។ សម្តេចសីហនុអាចលាក់នូវរឿងអាស្រូវនេះបាន នៅពេលព្រះអង្គមានអំណាច តែព្រះអង្គ ពុំអាចមានឥទ្ធានុភាពជាអាទិទេព កែច្នៃប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិខ្មែរ និងមនុស្សជាតិបាននោះឡើយ។

២.ការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរនៅក្នុងរយៈពេល ពីឆ្នាំ១៩៤៧ ដល់១៩៥៦

ការត្រិះរិះខ្មែរនៅក្នុងរយៈពេលនោះ គឺការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅចំពោះមុខការប៉ុនប៉ង នៃវិវដ្ត នៃរបបរាជាធិបតេយ្យ។ ដូចយើងធ្លាប់បានលើកវាយកមកពិពណ៍នាពីមុនរួចហើយ ថាសម្តេចសីហនុ ទ្រង់មិនដែលសុខចិត្តសុខកាយ ទទួលស្គាល់រដ្ឋធម្មនុញ្ញខ្មែរឆ្នាំ១៩៤៧នោះទេព្រោះវា ជាការប្រមាថនឹងព្រះចេស្តាព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ ដូច្នេះព្រះអង្គប្រើមធ្យោបាយគ្រប់បែបយ៉ាង ឥតលជ្ជីភាព តាមតែវិចិន្តា ដោយមានជំនួយពីបារាំងផង ដើម្បី សម្លាប់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនេះ ឲបានជាដាច់ខាត។ ព្រះអង្គទទួលបានវិជ័យ ព្រោះអ្នកប្រជាធិបតេយ្យខ្មែរភាគច្រើន ជាអ្នកឱកាសនិយម ប្រែប្រួលចិត្ត

គំនិតទៅតាមផលប្រយោជន៏ដែលខ្លួនអាចរកបានសំរាប់ខ្លួនផ្ទាល់ ដូចយ៉ាង អ្នកចេះដឹក យកចំណេះរបស់ខ្លួនទៅដូរនឹងយសស័ក្តិបានកម្រៃច្រើន អ្នកលុយ យកកម្លាំងបាយ ទៅបំរើអ្នកមានអំណាច ដើម្បីឧត្តជីវិត ដែលខ្លួនទុកជាលាភ រាស្រ្តមិនរឹងរូសសុខចិត្តទ្រាំរស់ក្នុងភាពគោកយ៉ាក ព្រោះចង់បានសុខកាយតែមួយពេល។ អត្តទត្តភាពជាទូទៅនេះ វាជាជម្ងឺត្រាំត្រែងរបស់ជាតិខ្មែរ ស្ទើរតែគ្មានឪសថណា អាចព្យាបាលវាបានឡើយ។

ការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរលើលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យមានលក្ខណ:បែបណា ?

ចំពោះអ្នកប្រជាធិបតេយ្យខ្មែរជំនាន់នោះ យល់ឃើញថាសេរីភាព និងការជឿនលឿនជាគូរនឹងគ្នា ហេតុនេះឯង អ្នកទាំងនោះជ្រើសរើស យកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ជាគោលនៃការត្រិះរិះនយោបាយរបស់ខ្លួន។ គេអាចសួរជាសំណួរថា តើលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី វាជាលំអានអាចយកវា មកអនុវត្តិបាន នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ នៅពេលនោះ វាកំពុងមាន បរិវត្តន៏ ពីសង្គមបុរាណទៅរក សង្គមនៃអន្តរភាព ដែរឬទេ ?

ក្នុងវិការនេះ លោក Aristote ពិចារណាថា ដំណាក់កាសនៃអន្តរភាព វាច្រើនតែមានកើតអំពើកំណាចក្នុងសង្គម ការសង្កេតនេះ គេឃើញមានកើតពិតមែន នៅក្នុងបដិវត្តន៏បារាំងក្នុងសតវត្សទី១៨។ ចំណែកលោក Montesquieu វាយតម្លៃថា នៅក្នុងសង្គមនៃបណ្តាប្រទេសអាស៊ី ដែទុកសេរភាព ជាទម្លាប់ក្នុងការរស់នៅរបស់ប្រជាជនយកវាមកផ្សាំនឹងសេរីភាព គឺពិតជាការលំបាកមួយខ្លាំងណាស់។ សួរថា តើសេចក្តីអះអាងនេះ វាមានសេចក្តីពិតដែរឬទេ ? ចម្លើយមាននៅក្នុងឧទាហរណ៏ក្នុងទីនេះ ដូចនៅប្រទេសឥណ្ឌា សៀម ហ្វីលីពិន ម៉ាឡេយ៉ូ កូរ៉េខាងត្បូង អាំងដូណេស៊ី ជប៉ុន អ្នកនយោបាយគេស្រុះស្រួលគ្នា យកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី មកអនុវត្តន៏ ប្រកបដោយជោគជ័យ។ តើអ្វីជាសោនៃភាពជោគជ័យនេះ ?

គួរកត់សំគាល់ដែរថា នៅក្នុងរយៈពេល ពីឆ្នាំ១៩៤៧ ដល់ឆ្នាំ១៩៥៦ លទ្ធិកុម្មុយនិស្តចាប់ផ្តើមមានឥទ្ធិពលបណ្តើរៗនៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានអ្នកប្រជាធិបតេយ្យខ្មែរ ព្រោះមកពីចំហាយជ័យជំនះនៃគណបក្សកុម្មុយនិស្តចិន លើអ្នកជាតិនិយមចិន នៅស្រុកចិន វាហើរចូលមកក្នុងដំបន់មជ្ឈិមបូព៌ាប្រទេស ជ័យជំនះនេះជាលាភមួយដល់គណបក្សកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិន ដឹកនាំដោយយួនកុម្មុយនិស្ត វាយកលទ្ធិនេះ មកឃោសនានៅក្នុងស្រុកខ្មែរពន្យល់ប្រជាជនថាជាមធ្យោបាយតែមួយគត់ អាចយកវាមកវាយដេញបារាំងចេញពីឥណ្ឌូចិន ដូច្នេះជនជាតិទាំងបី ខ្មែរ លាវ និងយួន ជាទន្លេបីពិតមែន តែកំពុងហូរចូលទៅកាន់មហាសាគរតែមួយ ដែលមានឈ្មោះថាឥណ្ឌូចិន ដូច្នេះត្រូវចាំបាច់រួមគ្នា ដើម្បីកំចាត់ចក្រពន្ទិបារាំង។ ក្នុងទស្សនៈទីដល់តែមួយនេះឯងហើយ យួនកុម្មុយនិស្ត វាទុកជនជាតិទាំងបីនេះ ជាមូលដ្ឋានចិត្ត និងសហគម សំរាប់បំរើមហិច្ឆតាវាតទឹកដីវា។ តែទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ទស្សនៈយួននេះ គ្មានឯកភាពក្នុងជួរអ្នកកុម្មុយនិស្តខ្មែរឡើយ ដែលនាំបង្កើតឲមានទំនាស់មិនចេញមុខ រវាងអ្នកជឿលើយួនកុម្មុយនិស្ត និងអ្នកយកចិនកុម្មុយនិស្តជាលំអាន។

៣.ការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរនៅក្នុងរយៈពេល ពីឆ្នាំ១៩៥៦ ដល់១៩៦៥

នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៦ សម្តេចសីហនុ បានដណ្តើមអំណាចបានទាំងអស់ អំណាចមហាក្សត្រ អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ អំណាចនីតិបញ្ញត្តិ និងអំណាចតុលាការ ដូច្នេះអំណាចនៅស្រុកខ្មែរចាប់ពីឆ្នាំង១៩៥៦ ជាអំណាចផ្តាច់ការ មានលក្ខណៈជាសមន្តនិយម។ ក្នុងរបបផ្តាច់ការនេះ រុញឲអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ជ្រើសរើសផ្លូវពីរផ្ទុយគ្នាដាច់ខាតៈផ្លូវ១ ចុះចូលសីហនុ ទី២ ប្រឆាំងនឹងស្តេចសីហនុ។ ដូចធ្លាប់បានជំរាបខាងលើរួចមកហើយ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ភាគច្រើនបានចុះចូលសីហនុតាំងពីយូរយារមកហើយ ដែលជាកត្តានាំឲសម្តេចសីហនុមានលទ្ធភាព ដណ្តើមអំណាចបានយ៉ាងងាយស្រួល។ នៅសល់អ្នកក្រាញ តែលើកនេះ ត្រូវនាំគ្នាបិទមាត់ ឬនាំគ្នារត់ចូលព្រៃទៅចូលជាមួយពួកខ្មែរសេរី ឬចូលបំរើអង្គការកុម្មុយនិស្តលួចលាក់ ពុំនោះទេ គឺច្បាស់ជា សម្តេចសីហនុ ចោទជាជនក្បត់ជាតិជាពុំខាន។

ក្នុងខណៈនោះ មានបញ្ញវន្ត ជាអ្នកជឿនលឿននិយម មានសញ្ញាប័ត្រថ្នាក់បណ្ឌិតពីប្រទេសបារាំង លោកហ៊ូ.យន់ ហ៊ុយ.នឹម និងខៀវ.សំផន នាំចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរ នូវការត្រិះរិះសេដ្ឋកិច្ចបែបសង្គមនិយម។ ការត្រិះរិះនេះ ជាដំបូង ធ្វើឲសម្តេចសីហនុមានការយកចិត្តទុកដាក់ ព្រោះទ្រង់យល់ឃើញថា វាអាចមានប្រយោជន៏ដល់នយោបាយរបស់ព្រះអង្គ តែក្រោយមក ទ្រង់ចាប់ផ្តើមមានទំនាស់ជាមួយបញ្ញាវន្តទាំងនោះ ព្រោះព្រះអង្គចោទជនទាំងនោះថា មានលាក់មនោគមវិជ្ជាកុម្មុយនិស្ត ដែលព្រះអង្គទុកវា ជាសត្រូវទី២របស់ទ្រង់ បន្ទាប់ពីខ្មែរសេរី ដែលទ្រង់ទុកជាសត្រូវទី១។ ទំនាស់នេះ តម្រូវឲបញ្ញាវន្តទាំងបីរូប នាំគ្នារត់ចូលព្រៃទៅចូលបំរើអង្គការកុម្មុយនិស្ត ដែលមានយួនកុម្មុយនិស្តជាអ្នកពិនិត្យត្រួតត្រាលើខ្មែរនៅឡើយ។

បើយើងធ្វើសង្ខេប នៃការត្រិះរិះនយោបាយខ្មែរតាំងពីឆ្នាំ១៩៣៦មក យើងឃើញមានការវិវឌ្ឍន៏ ពីគំនិតប្រឆាំងអាណានិគម ប្រឆាំងនឹងការវិលត្រឡប់នៃរបបរាជាធិបតេយ្យ ប្រឆាំងនឹងរបបសមន្តនិយម (សង្គមរាស្ត្រនិយ) រហូតមកដល់នឹងការប្រឆាំងនឹងបុគ្គលសីហនុ ដែលខ្មែរអ្នកប្រជាធិបតេយ្យក្តី អ្នកកុម្មុយនិស្តនិយមក្តី ទុកបុគ្គលសីហនុជាឧបសគ្គធំបំផុត នៃការរិកចំរើន នៃសង្គមខ្មែរ និងសេរីភាពនៃប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ។ការប្រឆាំងនោះមានគោលបំណងច្បាស់លាស់ណាស់ នៅក្នុងការត្រិះរិះនយោបាយរបស់អ្នកប្រជាធិបតេយ្យះ

១. ប្រឆាំងនឹងអាណានិគម ដើម្បីឯករាជ្យ

២. ប្រឆាំងនឹងរបបរាជាធិបតេយ្យ ដើម្បីការពាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ

៣. ប្រឆាំងនឹងរបបសមន្តនិយម ដើម្បីប្រត្យាស្ថាបនាលទ្ធិប្រជាធិបេតយ្យ

៤. ប្រឆាំងនឹងបុគ្គលសីហនុ ដើម្បីការពារប្រយោជន៏ជាតិ។

នៅក្នុងអត្ថបទក្រោយរបស់យើង យើងនឹងលើកយកសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមទី៣ និងការប្រយុទ្ធនយោបាយរវាងរបបនេះ និងអ្នកប្រជាធិបតេយ្យមកអធិប្បាយ។ ខ្មែរកុម្មុយនិស្តឥណ្ឌូចិននេះ ក្រោយមកខ្មែរយើងនាំគ្នាហៅថាខ្មែរគៀកមុិញ។

ការប្រើពាក្យ៖

ដើមកំណើត=Genèse ការត្រិះរិះនយោបាយ=Pensée.politique ប្រជារាស្ត្រ=Sujets ពលរដ្ឋ=Citoyen បុញ្ញាកិរិយា=Action.méritoire ការកកើត=Formation ភូមិ=Domaine ប្រជាជន=Population ដំណេកកម្លាំងនយោបាយ=Force politique dormante របបសមន្តនិយម=Totalitarisme ស្តេច=Prince ពលការ=Coercition វិលោម=Inverse ខ្នែង=Ramification សិទ្ធិអំណាចនិយម=Autoritarisme សង្គមជាតិនិយម=National.socialisme គណបក្សបរិវារ=Parti.supplétif សារវន្ត=Fondamental លជ្ជីភាព=Honte បរិវត្តន៍=Mutation អន្តរភាព=Transition សេវភាព=Servitude វិការ=transformation

មូលដ្ឋានចិត្តនិងសហគម=Base sentimentale et communautaire។

ផលអាក្រក់ កើតចេញ ពីកំហុស សីហនុ

ការបង្វែរទិសនយោបាយ

ដូចយើងដឹករួចហើយថា ក្រោយពិសម្តេច សីហនុ បង្កើតចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយមដែលជារបប មានជាតុផ្ដុយពី របបប្រជាធិបតេយ្យសេរី ត្រង់ចាំបាច់បង្វែរ ទិសនយោបាយ ដើម្បីរកការគាំទ្រពីសំណាក់សមហគមអន្តរជាតិនូវនយោបាយរបស់ទ្រង់។ ដោយហេតុថា ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ជាចលនាប្រើអំណាចផ្តាច់ការ ដូច្នេះការជ្រើសរើសរបៀបដឹកនាំ គឺគ្មានអ្វី ក្រៅពីរបៀបដឹកនាំ កុម្មុយនិស្ត ដែលជាគំរូដ៏ល្អសំរាប់ព្រះអង្គ ទោះបីអត្តរស់ផ្តាល់ របស់ព្រះ ជា វង្សក្សត្រ ក៏ដោយ។ ម្យ៉ាងមួយទៀត លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត ជា លទ្ធិនិយម ឯកបក្ស ដែលព្រះអង្គ ចង់អោយមាន នៅប្រទេសខ្មែរ។ ជាបញ្ចប់ គឺគំរូ នូវការការគោរពបុគ្គលដឹកនាំ ជាបុគ្គលs សំរាប់ធ្វើសក្ការៈបូជា ដូចព្រះ។ យើងឃើញថា គំរូទាំងបីយ៉ាងនេះហើយ ដែលអាចបញ្ជាក់បានថា លទ្ធិកុម្មុយនិស្ត អាចយកមកផ្លាស់ជាលទ្ធិរាជាធិបតេយ្យ បានងាយស្រួល ព្រោះលទ្ធិទាំងពីរនេះ មានអត្តរសរួម គឺ «អំនាចផ្តាច់ការ និង វណ្ណៈអ្នកដឹកនា»។

ទិសនយោបាយថ្មី របស់ ស្តេច សីហនុ គឺឈរលើ ស្តំបិះ នយោបាយ អាព្យាក្រិត, សង្គមនិយម និង ប្រជាភិថុតិ។ ទី១ ប្រើលើឆាកអន្តរជាតិ - ទី២ ជា មូលដ្ឋាន នៃកិច្ចការសេដ្ឋកិច្ច, ទី៣ ជា មធ្យោបាយឃោសនា សំរាប់រកប្រយោជន៍ ផ្ទាល់ ដល់ព្រះអង្គ។

១. នយោបាយប្រជាភិថុតិ

ជានយោបាយ ផ្ទៃក្នុង ប្រើសំរាប់ បោកបញ្ឆោត តឹកចិត្តប្រជាជន តាមវិធីបីយ៉ាងៈ

ទី១ ធ្វើសុន្ទរកថា យ៉ាងយូរ និយាយសរសើរតែខ្លួនឯង បង្ហាញ នូវការសប្បាយរីករាយហួសហេតុ លើទុក្ខ ឬ បញ្ហា របស់ជនណា ដែលព្រះអង្គ ទុកជាសត្រូវ។ សំដិ និងកាយវិការ របស់ព្រះអង្គ នៅពេលធ្វើសុន្ទកថា គឺដូចមនុស្សខ្មោចចូល ឬ បជនមានជម្ងឺសតិវក់ ដូចមនុស្សឆ្កួតជ្រូក និយាយឲបានតែនិយាយ គ្មានខ្លឹមសារ ព្រោះគ្មានជនណាអាចនិយាយជំទាស់ព្រះអង្គបាននោះឡើយ។ ការនេះ ជាសញ្ញា នៃលក្ខណៈជនផ្តាច់ការនិយាយពន្យល់គេ តែមិនដែលហ៊ានធ្វើ ការពិភាក្សាដោយប្រតិកូល ដើម្បីរកការពិតនោះឡើយ។ តែបើមានអ្នកជំទាស់គំនិត ហាន សួរ ឬ ឲយោបលផ្ទុយពីព្រះអង្គ គឺទុកជននោះជាសត្រូវព្រះអង្គភ្លាម។

ទី២ ធ្វើការចែកអំណោយ ដល់ប្រជារាស្ត្រ ដើម្បីទាក់ទាញ អោយមកស្វាគមន៍ព្រះអង្គដើម្បីអង្គុយស្តាប់ព្រះអង្គ និយាយរាប់ម៉ោងនៅពេលកណ្តាលថ្ងៃសត្រង់។ អ្នកស្តាប់មាន

អ្នកស្រែចំការ អ្នករាជការ សិស្សានុសិស្ស ត្រូវទះដៃ អបអរសាទរ ជាសញ្ញាសរសើរដល់គំនិតឆ្លាតវៃ របស់ព្រះអង្គ។

ទី៣ និយាយ ដោយ ប្រជារាស្ត្រ សប្បាយ ដូចថ្លុកកំប្លែង យកវេទិការជាតិធ្វើជារោងអាយ៉ៃ។ ទិដ្ឋភាពទាំងបីយ៉ាងនេះ គឺទុកដូចជាការបង្ហាញ នូវសិល្បៈសីហនុ ដើម្បីជាការកំសាន្តនោះឥតមានប្រយោជន៍ នោះឯង។

រួមសេចក្តីមក គេអាចថាតើទុក ស្តេចសីហនុ ជាមេដឹកនាំអវិជ្ជា គ្មានមានអ្វីបន្តិចសោះ ដែលអាចចាត់ទុកជា «មនុស្សតៀងត្រង់» ផ្ទុយទៅវិញ ជា ជនបោកប្រាស់ប្រឆាំងនឹង បញ្ញា ដែលមាននៅក្នុងប្រទេស។ ហេតុនេះឯង បានជា សីហនុ ទុក បញ្ញាវន្ត និង អ្នកសញ្ញាប័ត្រ ជា សត្រូវ នឹង ព្រះអង្គ។ អ្វីដែលព្រះអង្គគ្មាន ហើយមាន ជនណាមានវត្ថុនោះ គឺព្រះអង្គទុក ជាស្រ្តូវ នឹងព្រះអង្គ។

២. នយោបាយសង្គមនិយម

ស្តេចសីហនុ យក ទ្រឹស្តីសេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិយម មកធ្វើមធ្យោបាយ សំរាប់ធ្វើអភិវឌ្ឍជាតិ។ ព្រះអង្គ ប្រកាស ឈប់ទទួលជំនួយសហរដ្ឋអាមេរិក និង លោកសេរី តែព្រះអង្គបែជាទទួលជំនួយ ចិន និង លោក កុម្មុយនិស្ត។ ទន្ទ្បីករណ៍ សំរាប់ដោះសា គឺថា ជំនួយអាមេរិកាំង ជាជំនួយមានចំណង ឯជំនួយចិន ជាជំនួយ ឥតចំណង។ ជម្រើសនេះ គឺសំរាប់តែយកវា មកបំរើនយោបាយផ្ទាល់ខ្លួនព្រះអង្គតែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះទ្រង់ មានជំនឿថា ចិនគេការពារអំណាចសីហនុឯ អាមេរិកាំង គេឲជំនួយ ដើម្បីការពារប្រយោជន៍ពលរដ្ឋខ្មែរ ការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដូច្នេះវាគ្មានបានចំណេញអ្វិបន្តិចឡើយ ដល់សីហនុ ជាបុគ្គល។ ជំនួយ អាមេរិកាំង ដែលព្រះអង្គលើកវាមកធ្វើការរិះគន់ ព្រោះថា ជាជំនួយមានចំណងនោះ តាមពិតចំណងនេះ គឺគ្រាន់ជាល័ក្ខខណ្ឌ ដែលគេសូមអោយគ្រប់ប្រទេសទាំងឡាយ ដែលទទួលជំនួយគេ មិនប្រើជំនួយនេះ ដើម្បីសំរាប់ប្រឆាំងនឹងប្រយោជន៍សហរដ្ឋអាមេរិក តែប៉ុណ្ណោះ។ តើមានអ្វី ដែលរំខានដល់ប្រទេសកម្ពុជា ? តែយើងដឹងថា ជំនួយចិន ឥតចំណង តែតាមពិត ជាជំនួយទាញយកប្រយោជន៍ ពីខ្មែរ ដូចយ៉ាង ស្នើសូមឲខ្មែរ ជួយ យួនកុម្មុយនិស្ត គ្រប់មធ្យោបាយ ដែរខ្មែរមាន។ តែយើងដឹងថា សីហនុ ជឿលើខសន្យាចិន ទោះបីជាតិស្លាប់ ព្រះអង្គឥតឈឺក្បាលអ្វីបន្តិចនោះឡើយ។ នេះហើយ នយោបាយសង្គមនិយម របស់ ស្តេចសីហនុ។

ស្រុកខ្មែរ សម័យ សីហនុ ជា ប្រទេស ឧនាភិវឌ្ឍ (គ្មានការចំរើន) តែសីហនុ ស្រែកប្រាប់ប្រជារាស្ត្រ ថាកម្ពុជា ជាកោះសន្តិភាព មានគម្រោង អភិវឌ្ឍន៍ សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច អប់រំជាតិ។ ល។ អស់រយៈពេលមួយ ទស្សវត្សរ៍ (១៩៥៦-១៩៦៦) សីហនុ ជាអ្នកដឹកនាំផ្តាច់ការ នាំជាតិទៅរកជនក្ស័យ ព្រោះគម្រោង អភិវឌ្ឍន៍ មិនដែលបានសំរេចដូចគ្រោងទុកព្រោះ

ព្រះអង្គ តែងតែ កែ ក្នុងបំណងចម្លែក ដូរតាមតែទ្រង់យល់ឃើញ នាំឲអ្នកដឹកនាំខ្មែរឯទៀត លេងដឹងថា សីហនុ ចង់បានអ្វីមួយពិតប្រាកដ។ ការផ្លាស់ប្តូរនេះលោកCharles Mayer កត់សំគាល់ថា «ចាប់ពីខែវិច្ឆិកា ១៩៦៦ ស្តេចសីហនុ ក្លាយជាមនុស្សរវើរវាយទ្រង់ឆ្លងរយៈពេល ទព្វភាព ហាក់បីដូច « *ដើរឆ្លងផ្លូវទទេស្អាតជាច្រើន ពីផ្លូវសប្បាយរីករាយចិត្តខ្លាំង ទៅកាន់ផ្លូវ កោលាហល*» លោកបន្ថែមថា «*ទ្រង់ក្លាយជាមនុស្សឆាប់ខឹងចងគំនុំ បញ្ជាឲចាប់ដាក់គុក ជនណាដែលទ្រង់សង្ស័យថា ជាអ្នកកុម្មុយនិស្ត "ម៉ៅនិយម" ដេរប្រមាថគេឯង*»។

ការបារម្ភ របស់ ស្តេចសីហនុ វាមានហេតុផលខ្លះដែរ ព្រោះ សហរដ្ឋអាមេរិក បានសំរេចចិត្តផ្ញើអន្តរាគមន៍ ដោយចំពោះ នៅក្នុងសង្គ្រាម នៅប្រទេសយៀកណាម។ នៅថ្ងៃទី៨ មិនា ១៩៦៦លោកប្រធានាធិបតី L. Johnson បានបញ្ជាឲកងទ័ពអាមេរិកាំង មកបោះទ័ពនៅក្នុងខេត្ត Da Nang នៅប្រទេសយួនខាងត្បូង។ បេសកកម្ម កងទ័ពនេះ គឺ៖ ការពារសេរីភាពប្រជាជន នៃ យុវសាធារណៈរដ្ឋយៀកណាមខាងត្បូង ដែលកំពុងទទួលការគំរាមកំហែង ពីសំណាក់ កម្លាំងកុម្មុយនិស្ត នៅអាស៊ី ជាពិសេស នៅដំបន់អាស៊ីអគ្នេយ៍ ដែលមានចិន និងយួន កុម្មុយនិស្តជាអ្នកបង្កហេតុ។

នរណាក៏ដឹងដែរថា ស្តេចសីហនុ ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៦៣មក ទ្រង់ដូរនយោបាយអព្យាក្រិត ១៨០° បែទៅជួយជ្រោមជ្រែងយួនកុម្មុយនិស្ត តាមការស្នើរ សុំពីចិនប្រជាមានិតដូចយ៉ាងអនុញ្ញាតឲកងទ័ពយៀកកុង រាប់ម៉ឺននាក់ មកតាំងជំរុំសឹក នៅក្នុងទឹកដីខ្មែរដើម្បី វាស្រួលងាយវាយប្រហារ យួនខាងត្បូង និង អាមេរិកាំង នៅយៀកណាម។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៣ ជាឆ្នាំដែលកុម្មុយនិស្ត ចាប់ផ្តើមបង្កើត ឲមាន មូលដ្ឋានបដិវត្តខ្មែរកុម្មុយនិស្ត ផ្នែកយោធា នៅក្នុងទឹកដីខ្មែរ ដើម្បីធ្វើជា អាធារពស្តុភារ[16] ក្នុងគោលបំណងសំរួល ការវិលត្រឡប់ខ្មែរយៀកម៉ិញ ដើម្បី ពង្រឹងសកម្មភាព បដិវត្តន៍យោធាក្នុងទឹកដីខ្មែរ មួយវិញទៀត គឺដើម្បី ពង្រឹងពង្រិច មូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ដោយនាំចូល ជនជាតិយួដែលមានចិត្តស្រឡាញ់កុម្មុយនិស្ត មកប្រកប របររកស៊ី តាមច្រាំទន្លេប៉ាសាក់និងមេកុង។ មកកំឡុងឆ្នាំ ១៩៦៦ ១៩៦៧ ជនជាតិយួនទាំងនោះ បាននាំគ្នាបន្តដំណើរតាមទូករហូតមកដល់ ខេត្តតាកែ និង ពោសាត់ រួចមកតាំង ជម្រោគអណ្តែត ក្នុងបឹងទន្លេសាបតែម្តង។ ដោយមានជំនួយ នយោបាយ ពីស្តេចសីហនុ យួន អាចបង្កើតមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច សំរាប់ជាជំនួយសង្គ្រាម ដល់ពួកយៀកកុង នៅយៀកណាមខាងត្បូង នៅ

---

[16] អាធារពស្តុភារ=ជំនួយជាសម្ភារៈយោធា ; Support logistique។

ក្នុងទឹកដីខ្មែរ ដូចមានៈ ស្រុកពាមឈរ តុងហុង ទុកមាស ។ ល។ ដោយយកខេត្ត ពោសាត់ ជាមូលដ្ឋានដឹកនាំ។

ដូចបានជំរៀបខាងលើរួចមកហើយ អន្តរាគមន៍ ដោយចំពោះ នៃកងទ័ពអាមេរិកាំងនៅយៀកណាមខាងត្បូង ក្នុងខែមីនា ១៩៦៦ នាំឲ ស្តេចសីហនុ ពិបាកលាក់បាំងការអនុញ្ញាតរបស់ព្រះអង្គ ឲយួនកុម្មុយនិស្ត ប្រើទឹកដីខ្មែរ ដើម្បីធ្វើសង្គ្រាម ប្រឆាំងទ័ពអាមេរិកាំងនៅយៀកណាមខាងត្បូង។ ចំនួយនេះ បង្ខំឲអាមេរិកាំង ធ្វើអន្តរាគមន៍ជាសំងាត់តាមផ្លូវសឹក ចូលមកក្នុងទឹកដីខ្មែរ តាមការទំលាក់គ្រាប់បែក លើមូលដ្ឋានសឹកយៀកកុង តាំងនៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ដែលនាំឲប្រជាជនខ្មែរ រស់នៅក្បែរមូលដ្ឋានសឹកយៀកកុង ទទួលរងគ្រោះអំពីការទំលាក់គ្រាប់បែកនេះ ដូចយាង នៅ ភូមិ ចន្ទ្រា ក្នុងខេត្តស្វាយរៀង ក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៦ ជាអាថ៌។ ប្រតិកម្មយួនកុម្មុយនិស្ត ក្នុងដំណាក់ការថ្មីនេះគឺវាបង្ខំឲខ្មែរកុម្មុយនិស្ត បង្កើនសកកម្មភាព វិទ្ធង្សនា ដើម្បីឲមានអសត្ថិសុខ នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ដូចយ៉ាងមានការប៉ះខិតបណ្ឌ ក្នុងស្រុកបារាយ (មណ្ឌល របស់ លោកហុយ នឹម) ប្រឆាំនឹង រាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយ លោក លន់ នល់ ដោយចោទប្រកាន់ថា ជារដ្ឋាភិបាល ខ្ញុំអាមេរិកាំង។ ក្នុង ខិតបណ្ឌនេះ មានធ្វើការអំពាវនាវ ដល់ប្រជាពលរដ្ឋឲរត់ចូលព្រៃ ដើម្បីធ្វើការតស៊ូប្រឆាំងនឹង អាមេរិកាំង។ រាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយលោក លន់ នល់ ជា សត្រូវនឹង យៀកកុង ព្រោះរដ្ឋាភិបាលនេះ ធ្វើនយោបាយ ទប់មិនឲអ្នកកសិករ លក់ស្រូវឲយៀកកុង។ តែនយោបាយនេះ នាំឲប្រជាកសិករ មិនសប្បាយចិត្តព្រោះគាត់អាចលក់ឲយៀកកុង ដែលមានតម្លៃទិញ បីដង លើសតម្លៃទិញរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ឧទាហរណ៍ នៅភូមិសំឡូតក្នុងខឹត្តបាត់ដំបង យៀកកុង ផ្ញៀតយកកំហុសខ្លះពីសំណាក់ អ្នករាជការ និង នាយទាហ៊ានខ្លះ ក្នុងរឿងទំនាស់ដីធ្លី ជាមួយប្រជាពលរដ្ឋ បញ្ញ៉ះអ្នកកសិករឲបះបោរ ប្រឆាំងនឹង រដ្ឋាភិបាល។ សីហនុ ភ័យខ្លាច រត់គេចបញ្ហាទុកឲរដ្ឋាភិបាលមានទំនាស់ជាមួយប្រជាកសិករ យាងចេញពីស្រុកខ្មែរ នៅថ្ងៃទី៦ មករា ១៩៦៧ យ៉ាងប្រយ៉ាប់បំផុត។ ក្នុងការបះបោរនេះ យៀកកុង បញ្ជាឲកេមាភិបាលយៀកម៉ិញចេះនិយាយខ្មែរច្បាស់ ដែលកំពុងធ្វើសកម្មភាពនៅស្រុកសៀម ចូលមកក្នុងដំបន់សំឡូត ដើម្បីរៀបចំឲមានការតស៊ូតាមផ្លូវអាវុធ ជាមួយកងទ័ពជាតិខ្មែរ នាំឲមានផ្ទុះអាវុធបន្តិចបន្តួច ដែលនាំឲប្រជាជន រត់ភាសខ្លួនទៅពួននៅក្នុងព្រៃ។

នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ១៩៦៧ ពួកកុម្មុយនិស្ត នាំគ្នាបោះខិតបណ្ឌ រិះគន់សីហនុ ចោទប្រកាន់ថាទ្រង់ទៅរស់នៅបរទេស (បារាំង) ចាយលុយរាស្ត្រខ្មែរ រកសុខអាត្មា។ ខិតបណ្ឌនេះចាក់បេះដូងឆេវឆាវ ស្តេចសីហនុ នាំឲទ្រង់មានកំហឹងខ្លាំង វិលត្រឡប់ចូលស្រុកវិញនាថ្ងៃទី៩ មិនា បន្ទាប់មក ទ្រង់តបឆ្លើយនឹងការចោទប្រកាន់ តាមសារជាវាចាទៅកាន់ប្រជាពលរដ្ឋថា ទ្រង់នឹងដឹកនាំប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ តាមផ្លូវ សង្គមនិយម តែដាច់ខាតមិនធ្វើ

ស្រុកខ្មែរដើរចូលទៅក្នុងសង្គមកុម្មុនិស្តនោះឡើយ។ តបដើម្បីសម្របនឹងរាជសារ នៅថ្ងៃទី១១មិនា លោក ខៀវ សំផន បានដឹកនាំបាតុកម្ម មួយនៅភ្នំពេញ ដើម្បីសំដែងការគាំទ្រ នយោបាយ ស្ដេចសីហនុ តែគោលបំណងធំ របស់ លោក ខៀវ សំផន គឺទាមទារ ឲ លោក លន់ នល់លារលែងពីដំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រី។ សីហនុ ឆ្លើយតបជាប្រញាប់ តាមការកោះប្រជុំ សមាជជាតិ វិសាមញ្ញមួយ អញ្ជើញ សមាជិកខ្មែរយៀកម៉ិញ ឲចូលរួមក្នុងសមាជនេះ។ អ្វីដែលគួរឲចំឡែក គឺវាគ្មិន ដែលជាសមាជិកខ្មែរយៀកម៉ិញ ឡើងថ្លែងថា ពួកខ្លួន មានការអាណិតអាសូរដល់ជនជាតិយួន ដែលបានរត់មករស់នៅតាមព្រំដែនខ្មែរ/យួន មានការភិតភ័យខ្លាំងណាស់ ពីការលុកលុយ នៃកងទ័ពយួនខាងត្បូងនិងអាមេរិកាំង មកក្នុងទឹកដីខ្មែរ ដើម្បីមកធ្វើបាបខ្លួន ហេតុនេះឯង គួរតែ សម្ដេចសីហនុ គួរព្រះអង្គ ផ្ដល់អាវុធដល់ជនជាតិយួនទាំងនោះ ដើម្បីឲពួកគេ អាចមានលទ្ធភាពការពារខ្លួនគេបាន។ សំណើរនេះនាំឲអ្នកចូលរួមក្នុងសមាជជាតិ មានការផ្ទាក់ផ្អើលចិត្តជាខ្លាំង តែនាំគ្នាគិតថា សំណើរនេះ អាចធ្វើបាន ទាល់តែមានការអនុញ្ញាតជាមុន ពីសម្ដេចព្រះប្រមុខរដ្ឋ នៅក្នុងឧត្តមនយោបាយ របស់ព្រះអង្គ។

គួរលើក «ឧត្តមនយោបាយព្រះប្រមុខរដ្ឋ» មកនិទានជូនអ្នកអាន ឲជ្រាបដឹង ដែលមានកើតឡើងនៅក្នុងសម័យនោះ ដូចខាងក្រមនេះ៖

«លោក វរសេនីយឯក ហ្វៃណង់ដេរ សូសន្ដែន កាលនោះ ជា រដ្ឋលេខាធិការ ក្រសួងសន្តិសុខជាតិ នៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលដឹកនាំដោយ លោក លន់ នល់ មានគំនិតផ្ទាល់របស់លោក ធ្វើអង្កេត អំពីទីតាំងមូលដ្ឋានសឹក យួនកុម្មុយនិស្ត នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ។ ក្រោពីបានពត៌មានច្បាស់លាស់ រួចស្រេចអស់ហើយ លោកយកឯកសារនេះ ទៅប្រាប់មិត្តរបស់លោក គឺ លោក វរសេនីយឯក អ៊ុំ ម៉ាណូរិន (លោកជា ប្អូនរបស់អ្នកម្នាង មូនិច ដែលជាស្នំឯក របស់សម្ដេចសីហនុ) ពេលនោះមានមុខដំណែងជា រដ្ឋលេខាធិការក្រសួង ការពារផ្ទៃដីក្នុងប្រទេស។ បានឯកសារនេះភ្លាម លោន អ៊ុំ ម៉ានូរិន ប្រញាប់យកទៅថ្វាយសម្តេចសីហនុ។ ក្រោយពីបានទតឃើញឯកសារនេះហើយ ព្រះអង្គសួរទៅកាន់ លោកអ៊ុំម៉ានូរិនថា៖ តើលោក សូសស្ដែន យល់បែបណា ? លោក ម៉ានូរិនឆ្លើយថា៖ ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ បើពួកយៀកកុង ចង់វាយស្រុកខ្មែរ គឺវាអាចវាយយកបាន ក្នុងរយៈពេលតែ ២៤ម៉ោងតែប៉ុណ្ណោះ។

ពីថ្ងៃក្រោយមក លោក សូស្ដែន បានត្រូវលោក ឧត្តមសេនីយ ញឹក ជូឡុង នៅពេលនោះមានមុខងារជា អគ្គមេបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់ នៃកងទ័ពខេមរភូមិន្ទ កោះហៅលោកឲមកជួបលោកជាប្រញាប់ នៅស្រុកយ៉ាក់លោម ក្នុងខេត្តរតណៈគីរី។ តាមយន្ដហោះ ពីភ្នំពេញ មកខេត្តរតណៈគីរី លោក សូស្ដែន មានអារម្មណ៍រីករាយ ដោយលោកយល់ឃើញថា កិច្ចការរបស់លោក នាំប្រយោជន៍ដល់ជាតិ បានជា អគ្គមេបញ្ជាការ អញ្ជើញលោក

មកជួបដូច្នេះ ហើយស្មាដែនេះ ប្រហែលអាចឲលោក អាចឡើងឋានន្តរស័ក្តិពិសេសជាឧត្តមសេនីយជាពុំខាន។ លោកបានមកដល់ យ៉ាក់ឡោម នៅម៉ោង៩យប់ ចូលជួបលោក ជូឡុង ជាបន្ទាន់។ លោក ជូឡុង ឃើញមុខ លោក សូសន្ថែន ភ្លាម និយាយគំរោះមកកាន់លោកថា៖ អែកភ្លីភ្លើឬ ! បានជាធ្វើអង្កេតរឿងយៀកកុង តើនរណាឲអែងធ្វើ ? អែងមិនដឹងរឿងអស់នេះ ជាឧត្តមនយោបាយ របស់ សម្តេច នោះទេ? អែងវិលត្រឡប់ទៅភ្នំពេញវិញ ប្រមូលឯកសាររឿងនេះដុតចោលទាំងអស់ហើយឈប់និយាយរឿងនេះប្រាប់នរណាទៀត។ តាមយន្តហោះ វិលត្រឡប់មករាជធានីវិញ លោក សូស្ថែន ក្នុងអារម្មណ៍លោក មិនមានការភិតភ័យពីទោសពៃ ដែលលោកអាចនឹងទទួលនោះឡើយតែលោកគ្រាន់តែមានសេចក្តីក្រៀមក្រំចិត្តតែប៉ុណ្ណោះ នឹកអាណិតដល់ស្រុកដែលនឹងអាចជួបប្រទះ នូវគ្រោះថ្នាក់ពីសំណាក់ យៀកកុង។

ត្រូវដឹងដែរថា នៅក្នុងកំឡុងឆ្នាំ ១៩៦៧ សម្តេចសីហនុបានបញ្ជាឲសម្លាប់ ជាសាធារណៈ វរជន នៃចលនាខ្មែរសេរី មាន លោក ចៅ បូរី ចៅ មាធូរា(ជាបងប្អូនបង្កើតនឹងគ្នាមានដើមកំណើតនៅខេត្តកំពង់ធំ) និង លោក សៅ ង៉ុយ នៅត្រពាំងក្រឡឹងក្នុងខេត្តកំពង់ស្ពឺ។

សុំជំរាបអ្នកអានថា វរជនទាងបីរូបនេះ បានសុំចុះចូល រាជរដ្ឋាភិបាលតាមរយៈលោកអ៊ិន តាំនៅពេលនោះជាលោកជាអភិបាលខេត្តតាកែវ ប៉ុន្តែ សម្តេចសីហនុមិនយកការចុះចូលជាបានការ សំរេចយក វរជនទាំងនោះ យកទៅប្រហារជីវិតយ៉ាងសាហាវបំផុត ដោយយក កំហឹង និង ការសងសឹក ជាធម៌របស់ព្រះអង្គ។ រហូតដល់ថ្ងៃស្លាប់លោក អ៊ិន តាំ លោក មានវិប្បដិសារីជានិច្ចក្នុងរឿងនេះ ព្រោះលោកជាអ្នកលួងលោមអ្នកទាំងបីនេះឲចុះចូលសម្តេចសីហនុ។

ត្រឡប់មកនិយាយអំពី ការបះបោរនៅសំឡូតវិញ ក្រោយពីមានបាតុកម្ម រៀបចំដោយពួកសីហនុនិយមនៅមុខរដ្ឋសភា សូមឲសម្តេចសីហនុដឹកនាំរដ្ឋាភិបាលថ្មីមួយ ជំនួសលោក លន់ នល់ក្រោពីលោកដាក់ពាក្យលាលែងពីដំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រី។ នៅថ្ងៃទី ២៩ មេសា១៩៦៧យោងតាម ការស្នើ នៃបាតុករ សម្តេចសីហនុ សំរេចបង្កើតរដ្ឋាភិបាលពិសេសមួយ ដែលមានព្រះអង្គជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាសំឡូត។ ក្នុងខែមិថុនា សីហនុបញ្ជាតកងទ័ពអាកាសទំលាក់គ្រាប់បែក នៅភូមិបឹងឃ្មុំ ថ្វាក់ និង ឫស្សីព្រៈ នាំឲស្លាប់ប្រជាជនជាច្រើន។ លោក Milton Osborne អ្នកនិពន្ធ បរទេសម្នាក់ សរសេរថា «រាជរដ្ឋាភិបាល ពិសេស ដោះស្រាយបញ្ហា ដោយប្រ៉ុកម្លាំងយ៉ាងខ្លាំងបំផុត»។ តែ

រឿងនេះ នៅលោក ខៀវ សំផន សរសេរ ក្នុងសៀវភៅលោក[17] ថា៖ «រាជរដ្ឋាភិបាល ដឹកនាំដោយ លោក លន់ នល់ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តទៅវិញ»។ ក្នុងចំណោរនេះ លោក ខៀវ សំផន គាត់ប្រតិបត្តគំនិត «ទ្រដើងសីហនុ ដើម្បី សមរស់តែប៉ុណ្ណោះ» មិនសមឋានៈគាត់ជាបញ្ញវន្តនោះឡើយ។ នេះហើយជា អ្នកបដិវត្តន៍ មានមាយាទថោកទាបបំផុត។ យើងឃើញថាក្នុងឆ្នាំ ១៩៦៧ សីហនុ អនិវត្តន៍ នយោបាយ «កាប់សម្លាប់» ទាំង អ្នកខាងឆ្វេងនិងអ្នកខាងស្តាំ ដែលជាជាប្រឆាំងនឹងនយោបាយទ្រង់។ ការសម្លាប់ទាំងសងខាងបែបនេះ ទ្រង់ទុកជា នយោបាយ អាព្យាក្រិតនោះឯង គឺថា មាន សមតា ក្នុងការសម្លាប់មនុស្ស៖ សម្លាប់ ពួកខ្មែរសេរី គឺ ទ្រង់ ចង់បង្ហាញ ចិនយួន កុម្មុយនិស្ត ថា ព្រះអង្គ ជា «ស្តេចក្រហម» ហើយ សម្លាប់ពួកខ្មែរក្រហម គឺចង់បង្ហាញ អាមេរិកាំង ថា ទ្រង់ ជា អ្នកអាព្យាក្រិត តែការពិត ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៦៦ នយោបាយ របស់សីហនុ គ្រប់ វិស័យ បានជួបប្រទះនឹងបរាជ័យ គ្រប់បែបយ៉ាង ដែលនាំទ្រង់ក្លាយ ជា អ្នកដឹកនាំ ឆ្កួតជ្រូក គិតតែសម្លាប់មនុស្ស ដើម្បីការពារអំណាច ដែលកំពុងតែនាជាតិដើរទៅរកគ្រោះមរណៈ។

ភូមិសេដ្ឋកិច្ច៖ នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម បរាជ័យ នាំឲប្រជាកសិករ ៩០% ទទួលផលអាក្រក់ជាក់ស្តែង ដូចយ៉ាងនៅក្នុងវិស័យ សម្ភារៈទំនើប ធនធានសំរាប់ធ្វើអភិវឌ្ឍន៍ ; បរាជ័យក្នុងវិស័យ សហករណ៍ ដែលជាវិស័យមួយសំខាន់ ក្នុងលទ្ធិសេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិយម ដែលលោក ហូ យន់ ជា អាទ្យាចារ្យ។ ក្នុងវិស័យ ឧស្សាហកម្ម គ្មានមានលទ្ធផលដែលអាចទុកជាការលើកទឹកចិត្ត។ បរាជ័យនេះមានហេតុផលពីរយ៉ាង៖ អវត្តមាន នៃសនិទានភាព[18] ក្នុង ការបង្កើតផល និង ទីកន្លែង សង់រោងចក្រ។ ក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្ម ការបង្កើត ក្រុមហ៊ុនជាតិ នីហរកម្ម និង អាហរណកម្ម ភណ្ឌាគាររដ្ឋ ធំសម្បើមដើម្បីលក់ ទិញ ទំនិញអាយខ្លះបានក្លាយជាសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន របស់ក្រុមបរិវារ សីហនុ មានសិទ្ធិលួចរដ្ឋក្លាយ ជា មហា សេដ្ឋី យ៉ាងឈាប់រហ័សបំផុត។ ហើយអ្នកទាងនោះ អាចនាំចេញរូបិយបណ្ណ ទៅដាក់ក្នុង ធានារគារនៅឯបរទេស។

ភូមិសីលធម៌៖ វិបត្តសីលធម៌មានកំរិតមួយ គួរឲភ័យ សំរាប់ជាតិខ្មែរ ព្រោះក្រុមបរិវារសីហនុ លែងខ្លាច តម្លៃប្រពៃណីជាតិខ្មែរ ដោយយកអំពើពុករលួយ ជា តម្លៃជាតិ ឥតខ្លាចច្បាប់ នាំគ្នាជិះជាន់រាស្ត្រ ឥតអាចធម៌ព្រះ បង្ខំរាស្ត្រឲសំពះ ព្រោះខ្លួនជាញាតិវង្សឬ និង អ្នកម្នាង ហើយបើមានជនណា ហ៊ានរិះគន់ ចោទគេភ្លាម ជាជនក្បត់នឹងព្រះកុ

[17] Khieu Samphan : L'histoire récente du Cambodge et mes prises de position – L'Harmattan។
[18] សនិទានភាព= Rationalité។

វាណា។ ជនពាលទាំងឡាយនោះ យកច្បាប់ជា មធ្យោបាយ យកមុខងារ សំរាប់រកស៊ីជារបរ។ ឯចំណែក ស្តេច សីហនុ គិតតែពីថតកុន ដើរតួជាដារាកុន ជាដារាចម្រៀង ទុកខ្លួនព្រះអង្គ ជា ជនមជ្ឈត្តកៈ[19] អ្វីដែលទ្រង់ធ្វើ គឺសំរាប់តែអញតែប៉ុណ្ណោះ។

ភូមិអព្យាក្រិត៖ ទ័ពអាមេរិកាំង រកឃើញមូលដ្ឋានសឹក នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ នាអព្យាក្រិត ក្លាយជាអព្យាក្រិតសិប្បនិមិត្ត នាំឲទ័ពអាមេរិកាំងនៅយួនខាងត្បូង លែងគោរពព្រោះស្រុកខ្មែរក្លាយ ជាគ្រោះថ្នាក់ សំរាប់យុទ្ធសាស្ត្រយោធារបស់គេ ព្រោះពួកយួនកុម្មុយនិស្ត នៅស្រុកខ្មែរ ច្រើន ចេញវាយប្រហារ កងទ័ព អាមេរិកាំង នៅយៀកណាមខាងត្បូង។ អព្យាក្រិត សីហនុ វាគ្រាន់ជាឆ័ត្រ ពួកកុម្មុយនិស្តប្រើដើម្បីបិតបាំង កងទ័ពយួនកុម្មុយនិស្តនៅស្រុកខ្មែរ និង ជា អាជារភស្តុតា នៃកងទ័ពយួនកុម្មុយនិស្ត។

ភូមិរបបសង្គមរាស្ត្រនិយម៖ ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម បានក្លាយ ជាបន្តិចម្តងៗ ទៅជាឧបករណ៍ សំរាប់សង្កិតសង្កន់ ប្រជារាស្ត្រនិង អ្នកនយោបាយ ដែគេមាននិន្នាការនយោបាយ ខុសពីគំនិតស្តេចសីហនុ ដែលចាត់ទុកថាមាន អត្ថរស់ ជា ការច្របាច់ ការជញ្ជក់ និង ការសង្កត់ ដើម្បីបំរើប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន សីហនុ។ ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម បានធ្វើឲរដ្ឋខ្មែរលែងមានលក្ខណៈជានិតិរដ្ឋ ដែលជាឧបសគ្គ នៃការធ្វើវិត្ថកម្ម[20] នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីនៅស្រុកខ្មែរ។

កត្តាទាំងបួនយ៉ាងនេះ ជាសញ្ញាបង្ហាញជាមុននៃអស្តង្គតនៃរបបសីហនុនិយម។ អំពើផ្តេសផ្តាសរបស់សីហនុ បានចោទជាបញ្ហា នៃភាពស្របច្បាប់របស់របប ដូចយ៉ាងទុករាជបល្ល័ង្ក ឥតមានមហាក្សត្រគ្រោងរាជ្យ។ ការលប់ចោលពហុបក្ស ដើម្បី ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម មានកាផភាព[21] ប្រើអំណាច បាច់សម្លាប់ អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ដើម្បី រក្សាអំណាច។

ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៦៧ សម្តេច សីហនុ ធ្វើនយោបាយ បំរើ ចិន យួន កុម្មុយនិស្ត លក់ទឹកដីឲ យៀកកុងក្បត់ជាតិ សាសនា ដើម្បីមានៈ។ ទោះបីដឹងខ្លួនថាធ្វើខុសក៏ដោយ ក៏នៅតែចចេស មិនព្រមទទួលខុសកំហុសខ្លួនឯងឡើយ តែកំហុសនេះ វានាំមកនូវមហន្តរាយសំរាប់ សីហនុខ្លួនឯង និង ជាតិផង។

---

[19] ជនមជ្ឈត្តកៈ= Homme égocentrique។
[20] វិត្ថកម្ម= Expension។
[21] កាផភាពឲ Monopole។

១. **សំរាប់សីហនុ**៖ គឺនាំឲព្រះអង្គបាត់ប្រជាប្រិយភាព ដែលជាមូលដ្ឋាន នៃធម្មានុរូបរបស់ព្រះអង្គ ដែលប្រជារាស្ត្រ ទទួលស្គាល់វាដោយខ្លួនឯង។

២. **សំរាប់ជាតិ**៖ គឺនាំឲប្រជាជាតិ រស់ជាប្រទេស ឧនាភិវឌ្ឍ នៅក្នុងដំបន់អាស៊ីអគ្នេយ៍ ព្រោះពុំបានឆ្លៀតឪកាសក្នុងរយៈពេលមានសន្តិភាព ធ្វើអភិវឌ្ឍន៍ សំរាប់ជាតិនិងប្រជាពលរដ្ឋ។ ម្យ៉ាងមួយវិញទៀតនៅពេលមានសង្គ្រាម នៅយៀកណាម ប្រទេសខ្មែរ ឥតបានរកប្រយោជន៍៖ ១. ពង្រឹង និង ធ្វើ វូបនីកម្ម កងទ័ពជាតិ ដើម្បីការពារឯករាជ្យជាតិ និង បូរណភាពទឹកដី ; ២. ធ្វើអភិវឌ្ឍន៍ សេដ្ឋកិច្ច, សង្គមកិច្ច និង វិស័យ អប់រំជាតិ។ ឧទាហរណ៏ ដូចជា ប្រទេសថៃ និង ហ្វីលីពិន គេឆ្លៀតរកចំណេញបានច្រើនណាស់សំរាប់ប្រជាជាតិគេនៅក្នុងសង្គ្រាមនៅយៀកណាម។ ដែលខុសពីប្រទេសខ្មែរ មិនតែមិនអាចប្រយោជន៍បាន បែរជា សម្តេច សីហនុនាំប្រទេស ឲចូលទៅជាប់ករ ដោយ មុធាភាព[22] ក្នុងទ្រុងកុម្មុយនិស្ត ចិន/យួន ដែលជា ពេជ្ឈឃាត លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅស្រុកខ្មែរ។ ការចចេស ក្នុងកំហុសនេះ ដែលជាកត្តា នៃការវិនាសដោយខ្លួនឯង នៃរបបសង្គមរាស្ត្រនិយម ឬសីហនុនិយម។ ហេតុនេះឯង បានជា សភាជាតិ បានបោះឆ្នោតទំលាក់ សីហនុ ស្របតាមច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ពីដំណែង ប្រមុខរដ្ឋ នៅថ្ងៃទី១៨ មិនា១៩៧០ ព្រោះព្រះអង្គមានកំហុសថ្នាក់ក្បត់ជាតិ ដើម្បីបំរើប្រយោជន៍បរទេស។

តែ សិហនុ យកគំនុំ ជាវិចារណញ្ញាណរបស់ទ្រង់ ដោយធ្វើអំពាវនាវ សុំអោយកងទ័ពយួនកុម្មុយនិស្ត វាយប្រហារកងទ័ពជាតិ ដើម្បី ការពារអំណាចទ្រង់ដែល សភាជាតិ បានដកហូតស្របតាមច្បាប់។ ទង្វើនេះឯង ដែលនាំឲមាន ផ្ទុះសង្គ្រាមនៅស្រុកខ្មែរ ដែលជាវិនាសកម្ម ដ៏ធំ សំរាប់ ប្រជាជាតិខ្មែរ។

ចាប់ពីឆ្នាំ ១៩៧០ សម្តេច សីហនុ ធ្វើនយោបាយ រំលាយឯករាជ្យជាតិខ្មែរ បូរណភាពទឹកដី ព្រោះព្រះអង្គ គាំទ្រ យួនកុម្មុយនិស្ត ដែលជាអ្នកឈ្លានពាន ស្រុកខ្មែរ ប្រឆាំងនឹងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ដែលជា អ្នកកាពារឯករាជ្យជាតិ និង ទឹកដីជាតិ។

មកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ពួកខ្មែរកុម្មុយនិស្ត និយមចិន ឬ យួនក្តី នាំគ្នាតាំងខ្លួនជាអ្នកឈ្នះលើ សាធារណរដ្ឋខ្មែរ តែជ័យជំនះនេះ វាគ្រាន់តែនាំគ្នា យកមកប្រគល់ឲយួន ចិនកុម្មុយនិស្ត ហើយនាំគ្នារស់ក្នុងឋានៈ ខ្ញុំកញ្ជះ តែប៉ុណ្ណោះ។ ពួកខ្មែរក្រហមបានធ្វើឲប្រជាជាតិបាត់ ឯករាជ្យជាតិ ; ខ្មែរយៀកមុីញ បានធ្វើឲប្រជាជាតិរស់នៅក្នុងអាណានិគមយួន

---

22 ដោយ មុធាភាព= Gratuitement។

ព្រោះខ្លួនរស់ជាអាយ៉ងយួន ; រីឯ សម្តេច សីហនុ វិញ តាំងពីរស់ដល់ស្លាប់ បានដឹកនាំប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទៅរកភាពជាប្រជាពលរដ្ឋខ្ញុំគេ ព្រោះតែព្រះអង្គ ស្រឡាញ់អំណាចនិងយកការសងសឹង ទុកជាគោលនយោបាយ របស់ទ្រង់។ សួរថា តើអ្នកណា ជាអ្នកចាញ់យួន កុម្មុយនិស្ត ? ពួកខ្មែរកុម្មុយនិស្ត ? ឬ ពួកខ្មែរ សាធារណរដ្ឋនិយម ?

សីហនុជាបិតាជាតបែបណា ?

អារម្ភកថា

អត្ថបទនេះ សរសេរជាភាសាបារាំងក្នុងខែកញ្ញាឆ្នាំ១៩៧៩ដោយខ្មែរ"អ្នករជ្ជនិយម" មួយក្រុមស្រឡាញ់របបលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីនិងរបបសាធារណរដ្ឋ ដើម្បីទុកជាឯកសារជាប្រវត្តិសាស្ត្រ សំរាប់កូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយអោយបានដឹងឮអំពីធាតុពិតរបស់ស្តេចសីហនុ ដែលជាបីតាជាតិក្លែងក្លាយចូលរួមចំណែកយ៉ាងសកម្មក្នុងអំពើ "សម្លាប់មហាជនខ្មែរ" ក្នុងឋានៈជាប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជិវិតនៃរដ្ឋ "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" ដែលជារដ្ឋអនុវត្តន៏នយោបាយសម្លាប់មហាជនខ្មែរក្នុងងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩។

អត្ថបទនេះ ត្រូវបានប្រគល់ជូនដល់ ចលនាមូលខ្មែរមានសេរីភាព ក្នុងក្រខណ្ឌសិក្ខាសាលានៃចលនា ជាឯកសារចូលរួមចំណែកក្នុងការពិចារណាអំពីការដំណោះស្រាយនៃបញ្ហាខ្មែរនាឆ្នាំ១៩៩១។

អត្ថបទនេះបកប្រែ សំរួល និងសង្ខេបជាភាសាខ្មែរដោយ ឧបសង្ហា ដើម្បីផ្សាយជូនជាព័តិមានដល់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានហើយការផ្សាយនេះគ្មានគោលបំណងជាមានៈសំរាបប្រមាថមើលងាយសម្តេចសីហនុនោះឡើយ តែជាសិទ្ធិជាករណីយកិច្ចរបស់ខ្មែរដើម្បីខ្មែរ ចងទុកក្នុងសតិជាប្រវត្តិសាស្ត្រនូវអំពើព្រៃផ្សៃមានកើតឡើងក្នុងប្រទេសខ្មែរដែលមានក្រុមខ្មែរក្រហម ក្រោមការដឹកនាំសម្តេចសីហនុនិងប៉ុលពតក្នុងចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧០ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៥ បានកាប់សម្លាប់ប្រជាជនខ្មែរអស់ជំនួនប្រហែល២លាននាក់។

ការផ្សាយនេះ ទុកជាការរកយុត្តិធម៌ជូនចំពោះខ្មែររងគ្រោះនូវអំពើព្រៃផ្សៃនេះ

១. ហេតុអ្វីបានលើកសួរជាសំនួរនេះ ?

ពីព្រោះ សម្តេចសីហនុ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវដ៏ធំមួយ នៅចំពោះមុខប្រតិសាស្ត្រនូវមរណភាពប្រជាជនខ្មែរ រាប់លាននាក់។ តែទោះបីយ៉ាងនេះ ក៏ដោយក៏របបនយោបាយនៅភ្នំពេញបច្ចុប្បន្ន ចាត់ទុកព្រះអង្គជា «វរក្សត្រ»។

ទោះបីនៅមានអ្នកសីហនុនិយមតិចតួចបំផុត នៅមានជំនឿលើ "**អភូតកថាសីហនុ**" ជំនឿនេះជារឿងរបស់គេ ព្រោះអ្នកទាំងនោះ ត្រូវគេផ្សាំងតាំងពីកើតមកម្លេះអោយគោរព "បីតាជាតិ" ដូចកូនក្មេង ត្រូវគេបង្ខំអោយគោរព "គ្រូបាធ្យាយ" ទាសកុមារទាំងនោះនៅក្រិនគំនិតពុំអាចក្លាយជាមនុស្សពេញវ័យបាន ហើយមានគតិសំរាប់ជីវិតឧត្តជីវិត ក្រៅពីការគោរពដាច់ខាតចំពោះបីតាជាតិនេះ។

អ្វីដែលមិនទំនង នាំអោយយើងហួសចិត្ត ក្នុងការរកដំណោះស្រាយបញ្ហាខ្មែរនាឆ្នាំ ១៩៩១ មានប្រទេសជាច្រើន តម្រង់ដោយបង្ខំចិត្តពលរដ្ឋខ្មែរ អោយជ្រើសរើសស្តេចចង្រៃនេះជាមធ្យោបាយតែមួយគត់សំរាប់ដោះស្រាយបញ្ហាខ្មែរ ទុកជាព្រះបាទធម្មិកហាក់បីដូចជាប្រជាជាតិខ្មែរ មានមនុស្សតែម្នាក់គត់!ហាកបីដូចជានយោបាយរបស់ប្រទេសមហាអំណាចពេលនោះគ្មានសម្បទាដោយជ្រើសរើសកូនរ៉ែកតែមួយនេះ ទុកជាមនុស្សយកការបាន និងទទួលព្រមបាន ជាកូនសោរបស់បញ្ហាខ្មែរ។

ឯកសារចេញពីប្រភពអ្នកសីហនុនិយមនៅមានទម្ងន់តិចជាង ភស្តុតាងពិតនៃប្រវត្តិសាស្ត្រអំពីអំពើ ដែលស្តេចសីហនុតែងប្រព្រឹត្តជានិច្ចអស់រយៈពេលជិតពាក់កណ្តាលសតវត្ស ដែលមានលទ្ធផលជាក់ស្តែងគឺ "**ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ**" សេចក្តីខ្មាស ការអាម៉ាសមុខ បរាជ័យស្រំដែល របស់ប្រទេសខ្មែរ ក៏ដូចមហាអំណាចត្រួតត្រាលើស្តេចនេះដែរ។

ការចចេស នៃអំពើរបស់ស្តេចសីហនុនៅមិនស្មើនឹងក្រុមមនុស្សខ្វាក់នឹងជំនឿ"អភូតកថាសីហនុ"ជ្រឿសរើយសចម្លើយងាយ ក្នុងគំនិតងាយ ដោយផ្អែកទៅលើ "ឫទ្ធីភាពនៃបុគ្គល ឬ អំណាចបុគ្គល" របស់ស្តេចសីហនុនេះ នាំអោយយើងខំពិចារណា ធ្វើសំយោគក្នុងចម្លើយយើងចំពោះសំនួរយើង: "ស្តេចសីហនុជាមនុស្សបែបណា ?"។

សំយោគយើងនេះ មិនគ្រាន់តែចង់ចង្អុលបង្ហាញ នៃភាពមិនទំនងក្នុងការរកវិធីដោះស្រាយបញ្ហាខ្មែរ ដែលនាំអោយរញ្ជួយប្រជាពលរដ្ឋមួយសំរាប់តែប្រយោជន៍ស្តេចមួយអង្គតែប៉ុណ្ណោះ។

យើងមិនសូវឆ្ងល់ប៉ុន្មានទេលើតួអង្គសីហនុ តែយើងមានការចាប់អារម្មណ៍ជាខ្លាំងទៅលើភាពមាន: នៃអ្នកគាំទ្រដ៏ចំណាន ដែលនាំគ្នាប្រោះតួអង្គស្តេចសីហនុ អោយរស់វិញបាន ករណីនេះនាំអោយយើងសួរជាសំនួរច្រើនដូចតទៅ៖ តើដើម្បីប្រយោជន៍អ្វី ?

ដោយយើងគ្មានមានអនុស្សាវរីយ៍អ្វីសោះពីចិត្តសប្បុរស របស់ស្តេចសីហនុ ហើយគ្មានការរំភើបចំពោះតួអង្គស្តេចនេះ ឬ ចំណាយពេលវេលាធ្វើការផ្សាយ ជាសាធារណ អោយបុគ្គលនេះ ពុំនោះទេក្នុងសេចក្តីសង្ឃឹមទប់មិនអោយអាយ៉ងនេះ បោកកុហកពលរដ្ឋខ្មែរតទៅទៀត ក្នុងអាកប្បកិរិយា កំប្លែងដូចតួល្ខោន ហើយផ្សាយប្រាប់ ដល់សាធារណជនអន្តរជាតិគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន មាន អ្នកបវរនិពន្ធ អ្នកសារព័តិមាន អ្នកនយោបាយដែលធ្លាប់បានគាំទ្រស្តេចនេះអោយដឹងឮអំពីអំពើ និងគំនិតមារយាទរបស់សីហនុក្នុងការចូលរួមសម្លាប់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ! (បម្រុង រៀបចំសម្លាប់ដោយចំពោះឬមិនចំពោះ)។

២. សីហនុ អាទិករ និងជាអ្នកចូលដៃដ៏ធំមួយក្នុងអំពើសម្លាប់មហាជនខ្មែរ

ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរក្នុងរបប "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ" មិនមែនជា ព្រឹត្តិការណ៍ដោយចៃដន្យនោះទេ ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរនេះ ជាដំណើរដ៏យូរអង្វែងមួយជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែលមានស្តេចសីហនុជាស្ថាបត្យករ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវសំខាន់មួយក្នុងរយៈពេល៣៨ឆ្នាំ ក្នុងអំណាចផ្តាច់ការ ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៤២ ដល់ ១៩៧៦។

ពេលណា សីហនុខំលាងខ្លួនកាន់តែខ្លាំងឡើង ពេលនោះសីហនុកាន់តែបង្ហាញភាពវណ្ណជើងរបស់ខ្លួនកាន់តែខ្លាំងក្នុងភាពច្របូកច្របល់របស់ខ្លួន ភាពកុមារភាព ភាពមិនទំនង ក្នុងការជាក់ស្តែងនៃការចូលរួមការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ៖

បើគ្មានស្តេចនេះ ព្រឹត្តិការណ៍សម្លាប់មហាជនខ្មែរ មិនអាចនឹងមានកើតឡើងបាននោះទេ !

ប្រវត្តិសាស្ត្រ វាមានសតិ និងតុលាការ វាបានចងក្រង ទុកយ៉ាងល្អិតល្អន់ នូវអំពើបាបកម្ម របស់សីហនុ ដែលបានត្បាញអំពើសម្លាប់មហាជនខ្មែរ តាំងពីយូរអង្វែងមកហើយ៖

- ការឡើងគ្រោងរាជសម្បត្តិក្នុងនាមជា "អាយ៉ង" មានតួនាទី ជាឆ្កែយាម របស់អាណានិគមបារាំង បន្ទាប់មកទៀត ក្លាយជាកញ្ចះកុម្មុយនិស្តចិន យួន។

- ការវាយប្រហារ (ចន្លោះឆ្នាំ១៩៤៨ដល់១៩៥២) ប្រឆាំងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្មេងខ្ចី រំលាយរដ្ឋសភាបីដង ជាបន្តគ្នាមិនដាច់ ដោយមានជំនួយពីកម្លាំងអាជ្ញាធរអាណានិគម ហើយពេលរំលាយសភាម្តងៗ ចាប់តំណាងរាស្ត្ររបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាគណបក្សឈ្នះឆ្នោត ដាក់ពន្ធនាគារ។

- ការដាក់រាជសម្បត្តិ ក្នុងខែមិនាឆ្នាំ១៩៥២ ជាឧបាយដោះខ្លួនពីភាពអប្រជាប្រិយ នៅចំពោះមុខសំទុះនៃចរន្តលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងការខ្លាចក្រែងបរាជ័យរបស់គណបក្សរាជានិយម ក្នុងការបោះឆ្នោតសភា តាមការអនុលោមនៃកិច្ចព្រមព្រៀងក្រុងស៊ីណែវ ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៥៤។

- ការបរាជ័យដ៏អន់បំផុតគ្រប់វិស័យក្នុងការដឹកនាំរដ្ឋ ចន្លោះឆ្នាំ១៩៥៥ដល់១៩៧០ ក្នុងអំណាចផ្តាច់ការរបស់ចលនាសង្គមរាស្ត្រនិយម ទោះបីមានជំនួយបរទេសពីលោកខាងលិច និងខាងកើត យ៉ាងណាក៏ដោយ។

- ការបង្ក្រាបដ៏ខ្លោចផ្សា ដ៏កម្រោល ឥតពិចារណា ប្រឆាំងនឹងអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ អ្នកវឌ្ឍននិយម ក្រុមគ្រូបង្រៀន ក្រុមនិស្សិត អ្នកស្នេហាជាតិ ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៦៧ និងឆ្នាំ១៩៧០។

- ការតម្លោះងារពីប្រមុខរដ្ឋក្នុងខែមិនាឆ្នាំ១៩៧០ ដោយសភាជាតិ (រដ្ឋសភា និងក្រុមព្រឹក្សាព្រះរាជអាណាចក្រ) - ការផ្តន្ទាទោសប្រហារជីវិតក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧១ ពីបទក្បត់ជាតិ។

- ក្នុងតួនាទីជាប្រធានរណសិរ្សប្រួបបម្រួមជាតិខ្មែរ រាជរដ្ឋាភិបាលបម្រួបបម្រួមជាតិខ្មែរ (១៩៧០ ១៩៧៥) ធ្វើការដើម្បីជោគជ័យប៉ុលពត បើគ្មានសហការនេះ គឺគ្មានជ័យជំនិះ និងការសម្លាប់មហាជនខ្មែរនោះទេ

- ការរួមចំណែក ក្នុងតួនាទីជាប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជីវិតនៃរបបខ្មែរក្រហម ក្នុងការជម្លៀសប្រពលរដ្ឋចេញពីទីក្រុង ដើម្បីងាយសម្លាប់ជនណា ដែលគេចាត់ទុកជាសត្រូវ ហើយយល់ស្រប នយោបាយរបស់ក្រុមប៉ុលពត "សម្លាប់មហាជនខ្មែរ"។

យើងត្រូវចងចាំជានិច្ចថា ក្នុងរបប"កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ"នេះឯងហើយ ជាដើមកំណើតនៃបដិវត្តន៍និយម "មៅសេងទុង" នៅស្រុកខ្មែរ ដែលផ្តល់អោយមានហេតុសម្លាប់មនុស្សដោយក្រោជពិរោធ ទោស: ប្រកបដោយការសងសឹក បង្ហូរឈាមខ្មែរពោរពាសនគរ ពីសំណាក់ពួកប៉ុលពត - ការពារដោយសួរភាពរបបប្រល័យជាតិសាសន៍ក្នុងការជជែកតវ៉ានៅអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្នុងខែមករាឆ្នាំ១៩៧៥ បន្ទាប់ពីរបបឃោឃៅនេះត្រូវទ័ពយួនវាយរំលាយចោលនៅថ្ងៃទី៧មករាក្នុងឆ្នាំដដែល។

ទង្វើបង្ហាញជាក់ស្តែងថា ស្តេចសីហនុនេះ អោយតែបាននិយាយក្នុងនាមជា "មេ" នោះបីជាមេពួកឃាដករក៏សប្បាយដែរ - ការភូតកុហក ការខ្វះសេចក្តីក្លាហាន ផ្តល់សំនួរអ្នកសារព័ត៌មាន របស់ទូរទស្សន៍បារាំង "Antenne2" ថាពួកប៉ុលពតតែងតែក្លែងសម្លេងខ្លួន ផ្សាយតាមវិទ្យុ"កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ"ពិការកោតសរសើររបបប្រល័យជាតិសាសន៍។

- នយោបាយដូចអំពើនៃចោរប៊ុនប្រសប់ ក្នុងឧបាយបញ្ឆោតជាទុច្ចរិតប្រជាពលរដ្ឋអំពីមហាទ្រឹស្តីអព្យាក្រឹត សន្តិភាព និងសង្គមនិយម សុទ្ធតែលួចចម្លងពីអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ដែលគេមានប្រជាប្រិយភាពមុនខ្លួន ដើម្បីជ័យជំនិះរបបរាជានិយមប្រតិកិរិយារបស់ខ្លួន។

- មានជំនឿជាជំម្ងឺទៅលើ "**ភាពអញនិយម**" មានទោស: មានវេរប្បដិវេរ សំរាប់តែប្រឆាំងនឹងប្រជារាស្ត្រខ្លួនឯង ហើយមិនព្រមថយខ្លួន ពីឆាកនយោបាយ ដោយឥតអៀនខ្មាស ក្រោយពីធ្លាក់ដំណែងពីប្រមុខរដ្ឋ មិនតែមិនព្រមថយខ្លួន គឺថែមទាំងធ្វើអធិដ្ឋានអោយមាន"ទឹកជំនន់កុម្មុយនិស្ត"អោយជោរជនលិចលង់ប្រជាជាតិខ្មែរ ក្នុងគោលបំណងតែមួយគត់ គឺសងសឹកប្រជាពលរដ្ឋខ្លួនឯង ដែលខ្លួនចាត់ទុកជាប្រជាជនអកតញ្ញូចំពោះខ្លួន។

គ្រប់ទង្វើ គ្រប់គំនិតមារយាទនៃស្តេចសីហនុ ដែលបានពិពណ៌នាខាងលើនេះ បញ្ជាក់ថា ស្តេចសីហនុ ឆបោកជានិច្ចប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់ឱកាស ដែលខ្លួនបានដឹកនាំរដ្ឋចំនួនជិនពាក់កណ្តាលសតវត្ស។

ស្តេចសីហនុទទួលបរាជ័យជានិច្ច លើកលែងតែស្នាដៃខ្លួនមួយគត់ គឺការអនុវត្តន៍"ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ"ដែលជាមហាជោគជ័យរបស់ជននេះ។

នេះហើយជាទុក្ខវេទនាដែលប្រជាពលរដ្ឋខ្មែររងគ្រោះពីសំណាក់ស្តេចពាលនេះ ហើយត្រូវគេនៅតែបង្ខំអោយទទួលស្គាល់ស្តេចអសមត្ថភាព មានធម្មជាតិពីកំណើតជាមនុស្សកំណាច អសីលធម៌ គ្មានសតិជាកិត្តិយស នេះជា "បីតាជាតិខ្មែរ"។

ហេតុអ្វី ?

៣. សីហនុ ប៉ុលពត ជាវេរចនសព្ទនឹង"ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ"

នៅក្នុងពិភពលោកនេះ មានតែនៅស្រុកខ្មែរមួយគត់ ដែលមានសីហនុជាស្តេច មានកើតបាតុភូតហេតុអស្ចារ្យ គឺការសម្លាប់មហាជនខ្លួនឯងពីសំណាក់អ្នកដឹកនាំជាតិ។

គ្រប់របបដែលមានសីហនុជាមគ្គទេសន៍ តែងតែក្លាយជាអង្គការ មានរបៀបមួយសំរាប់សម្លាប់ប្រជាជាតិ និងប្រជាជនខ្លួនឯង។

នៅប្រទេសយៀកណាម ព្រះចៅបៅដាយ សុកចិត្តចេញពីរាជសម្បត្តិដើម្បីប្រយោជន៍ជាតិយួន ឯចំណែកនៅប្រទេសលាវវិញ មានលាវក្រហមដូចបដិវត្តន៍ខ្មែរដែរ តែឥតមានស្តេចលាវណាមួយ គេមានគំនិតមារយាទដូចស្តេចសីហនុ ដូច្នេះប្រទេសគេក៏ឥតមានការសម្លាប់មហាជនដូចស្រុកនៅស្រុកខ្មែរនោះទេ។

គំនិតនៃអំណាច រចនាបថនៃការដឹកនាំជាតិ ចរិតជាមនុស្ស របស់ស្តេចសីហនុ គឺកើតពីធាតុ ហឹនមានះ ទោសះ នឹងគំនិតសងសឹក របស់ជននេះ។ វត្ថុធាតុទាំងនោះផ្តុំបង្កើតជារូបភាពនៃលទ្ធិ"សីហនុនិយម" ដែលជាលទ្ធិនាំបង្កើតបាតុភូតប៉ុលពត ដែលវាមានប្រភេទជាលទ្ធិភ្លោះផង ជាថ្នាំបន្សាបនឹងសីហនុនិយមផង។

ដូច្នេះ ប៉ុលពតជាទាសៈប្រតិកិរិយា បះបោរប្រឆាំងនឹងសីហនុ តែវាសនាវាត្រូវផ្ជាប់ជានិច្ចនឹងស្តេចសីហនុដូចជាបញ្ញើក្អែកដូច្នេះឯង។

ផ្អែកលើភាពផ្តាចការបដ្ឋរូឈាមនិយម និងទន្ទការនិយម មហាវៀចវេរ របបសីហនុនេះមានធម្មជាតិ ជារបបរាជាធិបតេយ្យធាតុសក្តិភូមិ។

ក្រោយពីបានរំដោះខ្លួនពីអាណាព្យាបាលបារាំងមក រាជាធិបតេយ្យនេះ ចាប់ផ្តើមមនះបញ្ចេញមារយាទជាប្រតិកម្មបន្តគ្នានូវទោសះ វេរប្បដិវេរ ហិង្សា យ៉ាងព្រៃផ្សៃបំផុត ដែល

របបរាជាធិបតេយ្យនេះតែងតែអនុវត្តន៍ជានិច្ចជាកាល ដែលខ្មែរយើងបានឃើញជាក់ស្តែងក្នុងរបបកូនភ្លោះខ្មែរក្រហមៈ

- ការជន្លាសមហាជនជានិច្ចកាល ក្នុងសង្គ្រាមដណ្តើមរាជសម្បត្តិ ដែលមានចែងក្នុងពង្សាវតារខ្មែរ - ការដុតបំផ្លាញអោយសាបសូន្យនូវអ្វីៗដែលរបបនេះទុកជា "បូរី" "អារ្យធម៌" (ផ្ទះ ខ្ទម បូជនីយស្ថាន បដិមាករ ជាអាថ៍)

- ការធ្វើអោយវិនាសនូវវប្បធម៌ជាតិជាសហស្សវត្ស (ដុតសៀវភៅជាចំណេះទួរទៅ វាយបំបែកបំបាក់បដិមា វត្ថុសិល្បៈ កំចាត់អ្នកចេះដឹង អ្នកមានគតិបណ្ឌិត សម្លាប់សិល្បករ ការិនី

- ការធ្វើ "អភារុប្បនីយកម្ម ដាច់អហង្កា អ្វីដែលជាគុណសម្បត្តិខ្មែរ" ដូចជាការដូរឈ្មោះប្រទេស ស្ថានប្រវត្តិសាស្ត្រ ការបំបាត់ភាសាខ្មែរ បង្កើតភាសាថ្មី ការក្លែង ឬ បំបិតលែងអោយគោរពប្រពៃណី បុណ្យប្រជាប្រិយ-ការសម្លាប់មហាជន(នៅសល់តែខ្មែរ ៨00.000 នាក់តែប៉ុណ្ណោះនៅប្រទេសកម្ពុជា នៅពេលដែលបារាំងមកត្រួតត្រាស្រុក) ការសម្លាប់មហាជន ជានយោបាយអចិន្ត្រៃយ របស់របបរាជាធិបតេយ្យ ដែលប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរបានផ្តិតជាប់ក្នុងសតិ មានស្រមោលក្នុងសង្គមខ្មែរ គឺ "សេក្តីខ្លាចក្រែងជាអតិបរិមាណរាជអំណាច" ការពិពណ៌នាខាងលើនេះ មានភាពបង្អួង់បន្តិច នៅពេលបារាំងចូលមកត្រួតត្រានៅតណ្ឌូចិន។

តែរបបអាណានិគមយមនេះ មិនបានអប់រំចិត្តគំនិតមហាក្សត្រខ្មែរ ដែលមានពូជពីវង្សក្សត្យរណបសៀម និងយួន អោយដូរចរិត ទៅជាអរិយមនុស្ស ជាហេតុនាំស្តេចសីហនុ បន្តចរន្ត រឹតតែខ្លាំងឡើងៗ នូវអំពើនាំអោយរលួយសង្គមខ្មែរ ដូចជាៈ

- "ឯករាជ្យខ្មែរ" មានភាពជាក្បួនហែខ្មោចយកសពជាតិខ្មែរ ទៅកប់ចោលក្នុងព្រៃស្មសានតណ្ឌូចិន របស់យួន ដែលមានស្តេចសីហនុ ជាទេពារក្ស តាំងខ្លួនជាបីតាជាតិ។

- "ខ្មែរជាកោះសន្តិភាព" ក្នុងរដ្ឋជាពេជ្ឈឃាត និងអ្នកជញ្ជក់ឈាមរាស្ត្រខ្មែរ ដែលយកបាវចនាត្រីមុខ "ជាតិ សាសនា និងព្រះមហាក្សត្ត ជាគំនិតកុហកដល់មតិជាតិ និងអន្តរជាតិ ដើម្បីសំរាប់តែបំរើមហិច្ឆិតាលទ្ធិ "សីហនុនិយម"។

ស្តេចយកបាវចនានេះមកជាន់តន្រ្ទំក្នុងរោគខូចសតិសម្លាប់ជាតិឯង។ ស្តេចអង្គនេះជាស្តេចបើកឱកាសអោយកុម្មុយនិស្តចិន យួន និងក្រុមប៉ុលពត កាប់សម្លាប់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ដែលខ្លួនទុកជាអកតញ្ញូចំពោះខ្លួន ដើម្បីសងសឹក និងក្នុងបំណងចង់វិលត្រឡប់មកសោយរាជសម្បត្តិវិញតែប៉ុណ្ណោះ។ តែមហិច្ឆិតា ដែលមានក្លិនអសោចខ្លាំងនេះ ត្រូវទំព័រប្រវត្តសាស្ត្រ ចងទុកនាមសីហនុ ជាស្តេច "សម្លាប់មហាជនខ្មែរ"។ ស្តេច

សីហនុ បានបណ្តុះគំនិតប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរអោយមានជំនឿលើខ្លួនព្រះអង្គ តាមការប្រលោមក្តី តាមការបង្ខំក្តី ដែលខ្លួនទុករាស្ត្រខ្មែរ ជាពលរដ្ឋល្ងង់ខ្លៅ ក្រោមល្អងធូលីព្រះបាត ក្នុងគោលបំណងខ្លួនតែមួយគត់ គឺ «អំណាច ដើម្បី បំរើ កុម្មុយនិស្ត ចិន យួន ជាម្ចាស់របស់ខ្លួន»។

ក្នុងរបបសីហនុនិយម ស្តេចនេះទុករាស្ត្រខ្មែរជាហ្វូងសត្វ អោយជឿលើរាជបារមីខ្លួន ហើយត្រូវក្រុមប៉ុលពតនាំទៅសម្លាប់ឥតមានអាសូរបន្តិចណាឡើយ ក្រោមនាមខ្លួនជាប្រមុខរដ្ឋអស់មួយជីវិតនៃ "កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ"។ អំណើតទៅ តួអង្គសីហនុ មានរូបភាពជាប៉ុលពត ដូចជាស្រមោលរបស់ខ្លួន។ ហេតុអ្វីដែលត្រូវបំភ្លេចសីហនុ បើយើងនិយាយឈ្មោះ ប៉ុលពត និងសីហនុ គឺគ្រាន់តែជា បុគ្គលពីរ មានខួរក្បាលតែមួយ ឬ ដូចជាពស់វែក មានក្បាលពីរ មាននៅក្នុងរឿងព្រេងខ្មែរ នោះឯង។

៤. ជំនឿមិនទំនងទៅលើអភូតកថាសីហនុ

តើជំនឿនេះឯងឬ ដែលគ្រប់ភាគីខ្មែរគេនាំគ្នាចាត់ទុក "ឥស្សរជន" នេះដែលតែងតែប្រព្រឹត្តនយោបាយបន្លំរាស្ត្រជាគោលនៃការរួបរួមជាតិ ?

តាមពិតនយោបាយស្តេចសីហនុ មិនមែនជា នយោបាយស្រោចស្រង់ជាតិនោះទេ ផ្ទុយទៅវិញ នយោបាយ ដែលជននេះ តែងអនុវត្តន៍ ដោយយកអំណាចរដ្ឋមកប្រើ គឺឃាតកម្មឥតខ្មោះទេសោះ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ស្តេចសីហនុប្រហែល ជាអាយ៉ងគេ ព្រោះគាត់តែងតែបានបំរើជានិច្ច និងជាឧបករណ៍ ពួកកុម្មុយនិស្ត (ចិនយួន)។ ទង្វើនេះ ព្រោះគាត់សុខចិត្តដើរតួជាអាយ៉ង ឆ្លើយដោះសាជួយពួកកុម្មុយនិស្តជានិច្ចគ្រប់សំនួរ របស់អ្នកសារព័ត៌មានអន្តរជាតិចោទសួរគាត់។

មានមហាអំណាចខ្លះ មានជំនឿថា ស្តេចសីហនុជា "អ្នកធ្វើឯកសមោធាន" អាចជួយមុខមាត់គេ ក្នុងការរកដំណោះស្រាយវិបត្តិកម្ពុជា ដែលជាដំណោះស្រាយលើសេចក្តីវិនាសបន្ថែមនៃប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ! ប៉ុន្តែបើនិយាយអោយខ្លីទៅ ពួកមហាអំណាចទាំងនោះមានសិទ្ធិអ្វីនឹងបង្ខំអោយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរយកបែបដោះស្រាយគេ ដែលមានភាពត្រឹមត្រូវតែក្នុងក្រដាស តែស្ថានភាពពិតវិញគឺ"តើមានឃាតកម្មច្រើនប៉ុន្មានទៀត?"។

មានអ្នកដឹងនាំប្រទេសខ្លះទៀតធ្វើឧបទេស ដោយ អសម្បជញ្ញ គ្មានការទទួលខុសត្រូវ អោយប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរបំភ្លេច "ការសម្លាប់មហាជនខ្មែរ" និងអ្វីៗដែលស្តេចសីហនុបានធ្វើនៅក្នុងអតីតកាល អោយគិតតែបច្ចុប្បន្នកាលក្នុងដំណោះស្រាយមួយដែលខ្មែរជាជនរកគ្រោះ ថិតនៅជា អ្នកទស្សនាក្រៅសៃវៀននយោបាយ។ ជនដែលបាននិយាយបែបនេះជាមនុស្សរឡិករឡក ខ្វះសិលធម៌ ជាឧបាយទុច្ចរិត ជាអំពើថោកទាប គួរយកជនទាំងនោះយកទៅកាត់ទោស នូវអំពើដែលពួកគេគ្រឿនគ្រើនបន្ត នយោបាយ បង្ហូរ

ឈាមនៅកម្ពុជាតទៅទៀត។ ឯចំណែកអ្នកតាំងខ្លួនជា អ្នកជំនាញ នៃបញ្ហាខ្មែរខ្លះ ដែលស្ដេចសីហនុ តែងតែលើកមក សរសើរអំពីគុណសម្បត្តិ នយោបាយ និងការទូតដ៏ឈ្លាតវៃរបស់ពួកទាំងនោះ តាមពិត អ្នកជំនាញទាំងនេះ សុទ្ធជាជនគួរអោយអស់សំណើច រឡិករឡក គ្មានការអៀនខ្មាស សាហាវ មិនស្មោះត្រង់ ក្រអឺតក្រអោង ស្រីតដូចគ្នានឹងស្ដេចសីហនុដែរ។ ដូច្នេះឯកបានជាអ្នកជំនាញទាំងនេះតែងតែសរសេរសរសើរស្ដេចសីហនុ មិនចេះចប់ បំភ្លាត់សេចក្ដីពិតអំពីគុណវិបត្តិរបស់សីហនុ។

យើងដឹងថានៅក្នុងរបបរាជាធិបតេយ្យ ទំនៀមទំលាប់ ប្រពៃណី សាសនា អក្សរសាស្ត្រ ភាសានិយាយ គ្រប់ស្ថាប័នសង្គមឬនយោបាយសុទ្ធតែបង្កើតឡើងដើម្បីផ្សាំងរាស្ត្រខ្មែរអោយគោរពប្រតិបត្តិមហាក្សត្រទាំងរង្វង់ស្មារតី។

៥. សង្គ្រោះជាតិគឺត្រូវបំភ្លេចឈ្មោះសីហនុចោល

ដោយហេតុនេះបើចង់សង្គ្រោះជាតិខ្មែរ ត្រូវតែវាយរំលត់ចោលនូវ "អភូតកថាសីហនុ" មិនធ្វើស្គាល់អត្ថិភាពស្ដេចនេះ ពីព្រោះបារមីក្លែងក្លាយសីហនុនាបច្ចុប្បន្ននេះ បានបង្ហាញនូវធាតុពិត "ក្បត់ជាតិ" ខ្លួនឯង។ សង្គ្រោះជាតិ គឺសង្គ្រោះប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរដែលជាជាតិសាសន៍ បានរួមចំណែកក្នុងការវិវឌ្ឍសេចក្ដីចំរើន តាមការបង្កើតវប្បធម៌ដ៏មានតម្លៃមួយសំរាប់មនុស្សជាតិ។ ដូច្នេះពលរដ្ឋខ្មែរ និងពលរដ្ឋឯទៀតដែលស្រឡាញ់លិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរី ត្រូវចំបាច់រួមគ្នាសង្គ្រោះជាតិខ្មែរ ដែលកំពុងជួបប្រទះនូវការឈ្លានពានពីកុម្មុយនិស្តចិន យួន នាំបំផ្លាញជាតិសាសន៍ និងវប្បធម៌សហស្សវត្សខ្មែរ។

ចប់